

amfiteatru

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ EDITATĂ DE UNIUNEA ASOCIAȚIILOR
STUDENȚILOR COMUNIȘTI DIN ROMÂNIA Nr. 9 (93) septembrie 1973, anul VIII ● apare lunar, 32 pagini, 1 leu

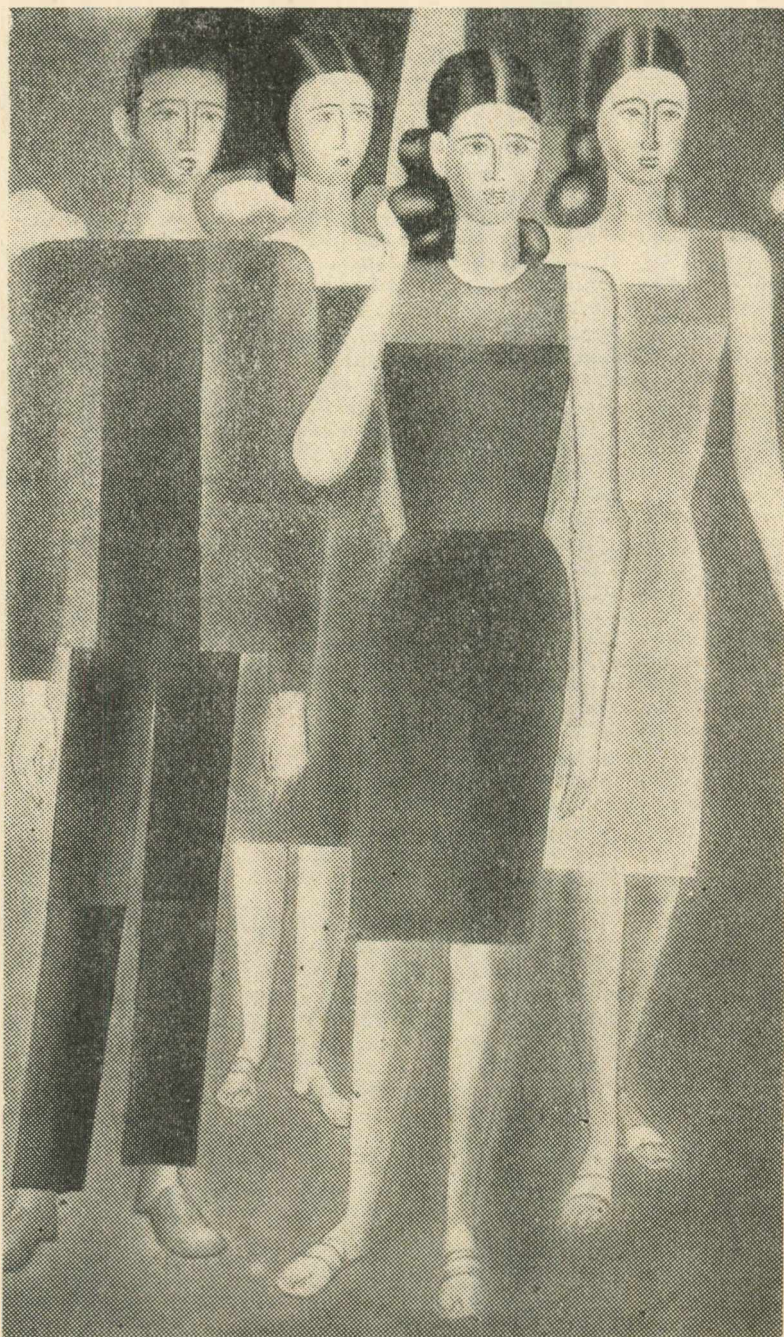
M e s a j u l Tovarășului Nicolae Ceaușescu la deschiderea noului an de învățămînt

Dragi tovarăși și prieteni,

Deschiderea anului școlar și universitar constituie un eveniment de seamă atât pentru cadrele didactice, cât și pentru milioanele și milioanele de tineri din patria noastră ce studiază în învățămîntul de toate gradele, însușindu-și minunatele comori ale științei, pregătindu-se să contribuie din plin la edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate pe pămîntul României. Cu acest prilej, doresc să salut cordial întregul corp profesoral, pe toți studenții și elevii patriei și să le urez un an școlar rodnic, deplin succes în activitatea lor.

Cunoașteți sarcinile mari, de înaltă răspundere pe care partidul, societatea noastră le pun în fața învățămîntului în scopul formării și pregătirii cadrelor necesare economiei, științei și culturii, al instruirii și educării tinerelor generații în spiritul înalțelor idealuri ale socialismului și comunismului. Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 18—19 iunie a.c. a trasat direcțiile dezvoltării în continuare a școlii românești, perfecționării învățămîntului de toate gradele corespunzător cerințelor noii etape istorice în care a pășit societatea noastră.

(Continuare în pagina a 2-a)

M. Rusu

„Tineri“

Un an universitar deosebit

Anul universitar care a început se anunță, prin bogăția problemelor ce le pune în fața noastră, ca fiind deosebit.

În lumina hotărîrilor Plenarei Comitetului Central din iunie 1973, la care problemele învățămîntului de toate gradele, inclusiv problemele învățămîntului superior, au fost amplu analizate, munca în anul universitar care a început se cere axată în principal pe linia ridicării nivelului de exigență față de propria noastră pregătire. Mai mult ca oricînd se cere să fim conștienți astăzi că lumea în care trăim ne solicită în calitate de oameni capabili să facă față problemelor complexe pe care viața socială contemporană le ridică. Din acest punct de vedere, principalul imperativ al muncii noastre se dovedește a fi eficiența practică. Nu cunoștințe însușite livresc, nu generalități, nu speculații, ci o temeinică pregătire însușită în anii de studii, în așa fel, încît la terminarea facultății, să te poți afirma, încă din prima zi, ca adevărat specialist, competent în problemele producției, ale muncii de cercetare, ale muncii culturale, pentru care te-ai pregătit! Va trebui combătut cu hotărîre spiritul livresc, încrederea oarbă în textul buchisit, afirmînd impetuos spiritul legăturii nemijlocite cu practica vie a făuririi noii societăți. Informația însu-

AMFITEATRU

(Continuare în pagina a 2-a)

M e s a j u l tovarășului Nicolae Ceaușescu la deschiderea noului an de învățămînt

(Urmare din pagina 1)

Realizarea amplului program elaborat de Congresul al X-lea al partidului depinde într-o măsură hotărîtoare de modul în care este pregătit și instruit tineretul, de nivelul cunoștințelor sale științifice și profesionale, de educarea și formarea sa politico-morală sănătoasă. Ne propunem să dezvoltăm o industrie modernă, de înaltă tehnicitate, la nivelul celor mai avansate cuceriri ale tehnicii mondiale; aceasta cere un tineret înarmat cu tot ceea ce se realizează mai avansat în gândirea și practica științifică și tehnică contemporană. Țintim să realizăm o agricultură cu un grad ridicat de mecanizare și chimizare, capabilă să asigure producții agricole înalte și stabile; pentru aceasta este nevoie de cadre temeinic pregătite în toate domeniile agrozootehnicilor moderne. Dorim să asigurăm o mare înflorire a cercetării științifice, a întregii culturi socialiste; aceasta impune pregătirea unui mare număr de intelectuali cu un larg orizont de cunoaștere, cu o mare capacitate creatoare. Toate acestea demonstrează că învățămîntul nostru de toate gradele trebuie astfel organizat și îndrumat încît să corespundă în modul cel mai direct cerințelor concrete, actuale și de perspectivă, ale dezvoltării societății românești, imperativelor practicii construirii socialismului și comunismului în România.

Sarcina principală a învățămîntului în actuala etapă trebuie să fie legarea organică a procesului instructiv de viață, de producție, de activitatea practică. Pentru aceasta, învățămîntului trebuie să țină pasul atît cu cuceririle revoluției tehnico-științifice mondiale, ale cunoașterii contemporane, cit și cu schimbările care se produc neîntrerupt în economia și viața socială a României, în dezvoltarea științei și culturii noastre socialiste. Este necesar să se acționeze cu hotărîre pentru lichidarea oricăror forme perimate de învățămînt, pentru eradicarea din procesul predării a cunoștințelor învechite, nepășite, lipsite de actualitate și eficiență practică. Școala trebuie să asigure tineretului nu numai o diplomă, un atestat de cunoaștere, ci însușirea unei profesii sau meserii concrete, posibilitatea de a se integra rapid în activitatea economico-socială, în sferile producției materiale și spirituale unde se notăraște progresul patriei. Este necesar ca fiecare treaptă a învățămîntului — școala generală, liceul, facultatea — să asigure absolvenților cunoștințe teoretice și practice care să le permită prestarea unei munci utile societății.

Ministerul Educației și Învățămîntului, celelalte ministere care au răspunderi în domeniul învățămîntului sint chemate să acționeze pentru soluționarea rapidă a tuturor acestor probleme în spiritul indicărilor date de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie a.e., asigurînd percepționarea în continuare a programelor școlare și universitare, ridicarea nivelului lor științific, dezvoltarea activității de cercetare științifică în școli și facultăți, asigurarea condițiilor pentru îmbunătățirea instruirii practice a elevilor și studenților, dotarea corespunzătoare a atelierelor și laboratoarelor școlare.

Însușindu-și cuceririle științei și tehnicii moderne, dobîndind deprinderi practice cit mai temeinice în toate specialitățile și domeniile de activitate, tineretul nostru trebuie totodată să se formeze în spiritul celei mai înaintate concepții despre lume și viață — concepția materialist-dialectică, a principiilor fundamentale ale socialismului științific. Numai astfel el va putea găsi răspuns multiplelor probleme pe care le ridică viața, va putea înțelege în mod just fenomenele noi ale realității, va putea milita activ pentru cauza socialismului și comunismului.

Corpul didactic, catedrele de științe sociale, organizațiile de partid, de tineret și pionerești din școli și facultăți trebuie să cultive în rîndul tinerei generații pasiunea revoluționară, dragostea față de patrie și partid, devotamentul profund față de interesele vitale ale poporului, voința de a-și însuși și promova în viață principiile eticii și echității socialiste. În școli și facultăți, tinerii trebuie să fie educați în spiritul marilor răspunderi ce le revin față de societate, pentru apărarea și dezvoltarea proprietății socialiste, a cuceririlor revoluționare ale poporului, pentru edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate pe pămîntul României.

Tineretul patriei noastre trebuie să militeze activ pentru înlăptuirea principiilor politicii externe a partidului și statului nostru, pentru afirmarea în lume a înaltelor idealuri ale socialismului, ale progresului social și păcii, aducîndu-și contribuția la lupta pentru făurirea pe planeta noastră a unei lumi mai bune și mai drepte.

Am deplina convingere că profesorii și învățătorii, întregul corp profesoral, toți elevii și studenții, conducerile școlilor și facultăților, organizațiile de partid, de tineret și de pionieri nu vor precupeți nici un efort pentru a asigura înlăptuirea programului de dezvoltare a învățămîntului de toate gradele, pentru a face ca școala să răspundă în condiții cit mai bune înaltelor exigențe pe care i le pun în față partidul și statul, întregul nostru popor, însăși dezvoltarea societății românești pe calea socialismului și comunismului. Cu această convingere, doresc să urez cadrelor didactice, studenților și elevilor spor la muncă și învățatură, un an școlar cit mai bogat în realizări, multă sănătate și fericire!

Un an universitar deosebit

(Urmare din pagina 1)

șită, pentru noi, prezintă valoare în măsura în care, direct sau indirect, își găsește aplicativitate practică.

În căldurosul mesaj adresat de către tovarășul Ceaușescu la deschiderea noului an de învățămînt 1973—1974 se arată: „Realizarea amplului program elaborat de Congresul al X-lea al partidului depinde într-o măsură hotărîtoare de modul în care este pregătit și instruit tineretul, de nivelul cunoștințelor sale științifice și profesionale, de educarea și formarea sa politico-morală sănătoasă... Învățămîntul nostru de toate gradele trebuie astfel organizat și îndrumat, încît să corespundă în modul cel mai direct cerințelor concrete, actuale și de perspectivă, ale dezvoltării societății românești, imperativelor practicii construirii socialismului și comunismului în România“.

Anul universitar care a început poate fi considerat ca fiind deosebit, prin faptul că toate aceste probleme, vizînd modernizarea procesului de învățămînt pe linia întăririi legăturilor organice dintre ceea ce ne însușim în cadrul cursurilor și seminariilor cu ceea ce are loc în activitatea productivă nemijlocită, în procesul nemijlocit al construcției socialiste, ne privește pe fiecare, în funcție de profilul facultății pe care am ales-o, în mod direct și intim. Pentru că dincolo de organizarea procesului de învățămînt, dincolo de activitățile practice care figurează în orarele noastre săptămînale, intervine marea problemă a convingerii intime că fiecare trebuie să depună eforturi sporite, tocmai pe linia realizării și autorealizării sale în conformitate cu imperati-vele societății românești actuale.

E necesar să fim convinși, în fiecare clipă, că numai în măsura în care ne pregătim să răspundem direct problemelor pe care viața ni le pune înainte, vom avea satisfacția împlinirii noastre ca studenți.

Din acest punct de vedere, activitățile culturale, munca educativă desfășurată de către asociațiile studențești din facultăți și institute trebuie orientată astfel, încît să întrețină permanent spiritul viu al legăturii cu viața, cu practica, în procesul pregătirii universitare. De fapt, ultima ședință a Comitetului Executiv al U.A.S.C.R. a stabilit sarcinile care revin, în acest început de an universitar, Asociațiilor Studenților Comuniști, vizînd mai ales trecerea neîntîrziată la luarea unor măsuri mobilizatoare pentru „punerea în stare de funcțiune optimă“ a tuturor organelor de asociație.

Literatura și arta studențească vor trebui să oglindească, mai mult decît pînă acum, aceste preocupări specifice studențimii românești în anul universitar care a început.

Am început un an universitar care se anunță ca fiind deosebit și avem ferma convingere că-l vom termina cu succes.

GEORGE DAMIAN

Încolonare

muncind din noi spre noi suim abrupt
muncind dăm voe lunii să se culce
am ris am strins tărie am erupt
piinea la care n-am trudit nu-i dulce

muncind atingem magicul tărîm
al patriei așa cum vrea să fie
ne-a hotărît precum o hotărîm
unică nezadarnică trufie

tu aur vechi tu luminos argint
habar n-aveți de bogăția noastră
muncind ca rădăcinile muncind
boltim de-asupra o pădure albastră

Istorie curentă

Aspecte de la entuziasta primire făcută tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu la Universitatea Centrală din Quito (Ecuador)

Zile pline, de intensă activitate politică

Zilele vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu și a persoanelor oficiale române în Cuba, Costa Rica, Venezuela, Columbia, Ecuador, Peru, au fost zile pline, de intensă activitate politică, cu un bogat conținut în idei și în fapte, cu rezultate deosebit de fructuoase pentru dezvoltarea relațiilor dintre țara noastră și țările Americii latine. Primiri calduroase și ospitalitatea rezervată înalților oaspeți români, ambianța de stimă și respect reciproc în care s-au desfășurat contactele și convorbirile la înalt nivel, întâlnirile cu parlamentarii și alte personalități politice, cu reprezentanții municipalităților, cu oamenii muncii, cu populația — toate acestea au vădit un interes profund pentru cunoașterea reciprocă și apropierea dintre popoare, pentru o colaborare activă. Țările noastre sînt situate la mari distanțe, pe continente diferite, cu orînduirii social-politice diferite, dar, dincolo de aceste deosebiri, mai puternice decît ele s-au dovedit elementele care leagă popoarele noastre, afinitățile de limbă și cultură și îndeosebi aspirațiile lor de a se dezvolta liber, de sine stătător, pe calea progresului social, într-un climat de securitate, pace și cooperare internațională.

Solii poporului român au luat cunoștință cu satisfacție de eforturile popoarelor Americii latine, pe linia valorificării în interes propriu a resurselor naturale, modernizării e-

conomiei. Totodată, în cursul vizitei s-a manifestat deosebit de viu interesul gazdelor pentru viața nouă și realizările poporului român, interes căruia tovarășul Nicolae Ceaușescu i-a răspuns prin înfățișarea celor mai semnificative date cu privire la ceea ce am înfăptuit în timpul scurt de la eliberarea țării și ceea ce ne propunem să înfăptuim de aici înainte în construcția socialistă, pentru ridicarea României în rîndul țărilor avansate din punct de vedere economic. Stimă și prețuirea reciprocă, interesul comun de a conlucra la opera de consolidare a păcii în lume au generat dorința popoarelor noastre de a strînge legăturile de prietenie, de a le conferi un fundament trainic, durabil. Această năzuință și-a găsit expresia în tratatele de prietenie și cooperare semnate de conducătorul statului nostru și de șefii statelor vizitate, documente de o înaltă semnificație politică, atît în planul relațiilor directe dintre țările noastre, cît și în planul vieții internaționale. Tratatele consacră principiile fundamentale ale evoluției relațiilor dintre state, reafirmînd dreptul fiecărui popor de a-și decide singur soarta; dreptul fiecărui stat la existență, libertate, independență și suveranitate națională; principiile egalității, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc; principiul nerecurgerii la forță și amenințarea cu forța. Toate acestea sînt deziderate ale vieții po-

„Dragi prieteni,

Doresc să vă adresez un salut călduros din partea studențimii române, să vă adresez salutul meu și al tovarășei mele, să exprim urarea de a obține succese mari în dezvoltarea economico-socială a poporului dumneavoastră, în întărirea independenței și suveranității patriei, în făurirea unei lumi mai drepte și mai bune.

Dumneavoastră, tineretul, studențimea, reprezentați viitorul țării. Faceți totul pentru a vă însuși cuceririle științei și culturii, pentru a putea să contribuiți la bunăstarea, fericirea, crearea unei vieți noi pentru poporul dumneavoastră! Această cerem și noi studențimii române.

Tineretul joacă astăzi un rol important în lupta împotriva imperialismului, colonialismului, neocolonialismului, pentru o lume mai bună și pentru pace în lume.

Este necesar să se întărească solidaritatea tineretului, solidaritatea studențimii, a tuturor popoarelor pentru a asigura triumful acestei lupte drepte, pentru dreptul popoarelor de a fi stăpîni pe destinele lor, pentru un progres social, pentru o lume mai dreaptă în care popoarele să trăiască în frăție și să-și asigure o viață liberă, independentă“.

(Din cuvîntarea rostită de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la întâlnirea cu studenții Universității Centrale din Quito — Ecuador)

litice internaționale, pentru impunerea căroră România și conducătorul său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au militat cu consecvență în relațiile dintre state. Ele reprezintă, de fapt, una dintre contribuțiile de seamă ale României la afirmarea pe arena mondială, a unor rapoarturi noi, democratice și progresiste, între toate statele.

Manifestările de caldă prietenie, de stimă și admirație față de poporul român, atît în cadrul întâlnirilor oficiale, cît și în cadrul întâlnirilor cu oamenii muncii din țările Americii latine, confirmă încă o dată aprecierile de care se bucură politica României în lume și personal tovarășul Nicolae Ceaușescu, militant de seamă pentru înțelegere și colaborare între popoare. Lumea universitară din țările Americii latine a întâmpinat cu deosebită prețuire pe solii poporului român și dacă desprindem din acest context doar vizita făcută la Universitatea centrală din Quito, unde gazdele au acordat titlul de „Doctor honoris causa“ tovarășului Nicolae Ceaușescu, titlurile de membru de onoare al Consiliului universitar și al Consiliului de conducere tovarășei Elena Ceaușescu și au dat numele conducătorului român unuia dintre amfiteatre, este destul pentru a ne da seama de cît prestigiu se bucură pretutindeni, în rîndul tinerilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Întreaga desfășurare a vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu și a persoanelor oficiale care i-au însoțit în câteva țări de pe continentul Americii latine, confirmă aprecierea conținută în comunicatele comune că s-a deschis o etapă nouă și fructuoasă în dezvoltarea relațiilor dintre statele noastre, în interesul tuturor popoarelor, al păcii în lume.

ANDREI PETRESCU

RADU VOINEA

rectorul Institutului politehnic
București

Disciplinele fundamentale vor fi revizuite în scopul evitării unor inutile paralelisme

Prima noastră preocupare: stabilirea numărului de ore de curs, seminarii și practică productivă. Studenții vor beneficia acum, după revizuirea vechilor programe de învățământ, de numai 36 de ore pe săptămână pentru obligațiile lor universitare. Iar în curând, doar de 30. Am procedat la o egalizare între orele de predare și cele de practică, firește nu într-un mod mecanic, ci ținând cont că pentru disciplinele de strictă specialitate, sau a celor cu caracter de informație fundamentală (fizică, matematică ori mecanică) trebuie să acordăm un spațiu de timp mai mare. Așadar, schimbările survenite în programa analitică nu vor afecta numărul total de ore, ci numărul orelor de predare. Pe de altă parte, disciplinele fundamentale vor fi revizuite în conținutul lor pentru evitarea unor inutile paralelisme. Mergând mai departe, pot afirma că ne gândim la soluții optime pentru predarea acelor noțiuni care să aibă absolut un caracter de aplicabilitate practică. Dacă un capitol din matematică nu este necesar la facultatea de mecanică, atunci nu va mai fi cerut studenților să-l învețe. Dacă un alt capitol nu-și găsește aplicație în ramura industrială pentru care este pregătit viitorul specialist, de asemenea va fi neglijat. O ultimă problemă, ce vreau s-o aduc în discuție, este legată de procesul integrării învățământului în producție. Pot spune cu satisfacție că avem în față o perspectivă atrăgătoare pentru toți studenții politehnicii, și anume perfectarea unor contracte cu Ministerul Energiei Electrice, pentru construirea unui laborator de tehnica tensiunilor înalte, și un laborator de locomotive și vagoane, în colaborare cu Ministerul transporturilor și telecomunicațiilor. Vom construi și alte obiective, bunăoară laboratoarele de mecanică fină și utilaj chimic, cu sprijinul Ministerului construcțiilor de mașini. Vom elabora, astfel, noi tehnologii și prototipuri de mașini care, integrate în circuitul nevoilor noastre naționale, vor demonstra încă o dată prestigiul de care se bucură activitatea practică a studenților noii școli politehnice din Grozăvești.

ȘTEFAN PASCU

rectorul Universității clujene

Antrenarea judicioasă a specialiștilor din întreprinderi și instituții în calitate de profesori-asociați

Principala problemă pe care o ridică pentru noi anul universitar este organizarea mai bună a direcțiilor actuale de cercetare, subliniate încă prea timid, cred eu, în planurile și programele de învățământ. Disciplinele de biologie moleculară, cibernetică economică sau informatică le vom afecta mai multe ore, cu sprijinul unor cadre de specialitate, recrutate din producție, care au experimentat și verificat până acum, în diferite institutiv sau întreprinderi, o serie de procedee și metode moderne. Ne-am îndreptat atenția în acest an și spre cursurile de ergonomie ale Facultății de psihologie, pe care le vom completa cu cercetători din domeniul psihologiei muncii. Un program de înnoiri există de asemenea și la Facultatea de sociologie, unde din acest an am propus extinderea activităților de studiu și cercetare studentești cu privire la sociologia rurală. Astfel, pe agenda de lucru a viitorilor specialiști se inscriu probleme noi, cum sint, bunăoară, migrația forței de muncă de la sate la oraș, transformările petrecute în structura populației rurale, influențele centrului industrial asupra mediului rural. Și Facultatea de istorie va include în programa sa analitică noi discipline pentru o mai bună înțelegere a proceselor istorice care trebuie învățate temeinic: demografia — o problemă astăzi de interes mondial — și geografia istorică, pe lângă alte cursuri și seminarii, fie facultative. La filologie, ponderea activității se deplasează de acum înainte spre conversații, spre citirea și înțelegerea textelor și în al doilea rând ne vom ocupa de predarea unor noțiuni teoretice de cultură generală, care pot fi foarte simplu studiate de fiecare student în parte și nu este nevoie pentru aceasta de un curs special elaborat de catedră. Încercăm astfel să modernizăm, să perfecționăm învățământul nostru universitar, deocamdată timid în acest an, dar vom avea grijă ca, din 1974, când programa analitică va suferi transformări radicale, aceste direcții să fie cuprinse corespunzător. În acest context, al formării școlii superioare, în mai mare măsură pentru a servi imperatiile societății, două măsuri, dacă nu noi, cel puțin la o scară mult mai dezvoltată decât până acum, au fost deci preconizate: antrenarea judicioasă a specialiștilor din întreprinderi sau instituții, în calitate de profesori-asociați; apoi, integrarea studenților în activitățile practice și de producție. Inițierea lor în acest sens se dovedește utilă, mai ales că tinerii sint la anii când se dezvoltă rapid intelectual și când au marele dar de a înțelege și cunoaște totul foarte ușor. Procesul propriu-zis de integrare profesională în primii ani de studiatură va fi de mai scurtă durată și cu rezultate mai bune decât s-a întâmplat până acum.

nu pentru școală, ci pentru viață, învățăm

Noua etapă a învățământului nostru românesc, marcată de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1973, care a dezbătut și analizat profund științific situația actuală a învățământului de toate gradele, a stabilit obiectivele fundamentale ale dezvoltării și perfecționării lui viitoare. Moment de înaltă semnificație prin principiile fundamentale preconizate: depășirea granițelor învățământului, ancorarea acestuia în procesul direct al dezvoltării multilaterale a României. Prin natura sa, școala superioară pregătește oameni care doresc să fie angajați în procesul amplu de producere a bunurilor materiale după terminarea anilor de studiu. Așadar, învățământul nu poate fi un scop în sine, ci are un scop impus de realitățile concrete ale vieții noastre sociale. În pragul noului an universitar am întâlnit în toate institutele și facultățile din țară o activitate intensă a cadrelor didactice pentru revizuirea posibilităților de modernizare a întregului proces de predare, analizând cu minuțiozitate planurile și programele cursurilor din toți anii de studiu, stabilind modul de desfășurare optimă a orelor de practică productivă a studenților. Într-un cuvânt, am participat la o muncă ce va fi încununată de succese, o muncă, prin care stacheta calității va fi ridicată considerabil în învățământul nostru. Despre acest proces de perfecționare și dezvoltare a școlii noastre superioare, despre problemele pe care le ridică noul an de studiu, ne-au vorbit o seamă de rectori ai universităților sau ai institutelor din București, Iași, Cluj, răspunzând cu amabilitate invitației revistei „Amfiteatru“.

MIHAI TODOSIA

rectorul Universității ieșene

Modernizarea învățământului universitar pe o bază materială corespunzătoare

Noul an universitar înseamnă aici, la Iași, perfecționarea mai întâi a practicii pedagogice, care va fi încredințată celor mai bune cadre didactice din facultățile de profil, atât la școlile de cultură generală, cât și profesionale, unde vor preda studenții. Vom insista, de asemenea, și asupra psihologiei experimentale, de cunoaștere și îndrumare a elevilor, reușind în felul acesta să modificăm o optică învechită a studenților de a trata psiho-pedagogia ca o disciplină secundară. Ca să modernizăm învățământul universitar, trebuie să asigurăm și o bază materială corespunzătoare. Perfecționarea laboratoarelor de biochimie, biofizică și din alte domenii moderne ale biologiei, înființarea unui centru de calcul, sint imperios necesare datorită progreselor înregistrate până astăzi de universitatea ieșeană. Aceste aspecte trebuie coroborate cu întinerirea cadrelor didactice. Deci, ne punem serios problema înnoirii contingentului de dascăli. Ne vom apleca cu atenție asupra studenților care promet, care dau dovadă de mult curaj și inteligență în rezolvarea unor probleme incluse în planul nostru de învățământ, expuse atât în cadrul seminariilor, cât și la colocvii, cercuri științifice etc. Nu pot încheia aceste rânduri fără să vorbesc despre un anumit fenomen de egoism care se manifestă în rindul unor studenți. Acesta, înțelegând greșit „concurența“ cu colegii lor pentru o notă, o medie mai bună, care atrână greu în balanță la repartizarea în producție, nesocotesc din păcate adevăratele colective de tip socialist prin apucături nesănătoase. Pentru acești învechiți în principii și în comportament ne-am gândit ca împreună cu consiliile A.S.C. ale facultăților să organizăm consecvent întâlniri, acțiuni cu studenții fruntași, căutând să-i deprindem a înțelege practica principiilor eticii și echității noastre de astăzi.

MIRCEA BALAU

rectorul Institutului de arte plastice
„Ion Andreescu“ — Cluj

Să-i pregătim pe studenți pentru viața practică, pentru societate

Ce este actual pentru noi? Faptul că studenții secției de design sint acum în pragul celui de al treilea an de studiu. Cunoștințele insușite deci până în acest an trebuie pe de o parte completate și diver-

sificate, iar pe de altă parte valorificate și verificate în practică, adică în activitatea de creație — de proiectare.

Am căutat și am găsit căi noi, eficiente, pentru dezvoltarea potențialului lor de creație, pentru valorificarea acestuia. O serie de teme de studiu și de cercetare s-au concretizat în proiecte și prototipuri, care au fost preluate de industrie și aplicate în producție. Astfel, există imprimeuri textile destinate exportului, obiecte de ceramică — poterie, obiecte de uz gospodăresc, jucării și piese de mobilier destinate pieții interne, create de studenți ai institutului nostru. Este un fapt care ne bucură, dar avem încă un mare potențial de creație nevalorificat, desi în ciuda acestei greutăți, ne vom impune prin expozițiile pe care le vom organiza. Un stimul important l-ar constitui deschiderea unui magazin destinat vânzării produselor realizate în practica productivă, magazin propus încă de anul trecut de către studenți și cadre didactice.

De asemenea, vom dovedi calitatea pregătirii studenților noștri prin lucrările de artă monumentală — pe care le vom realiza în continuare pentru municipiul Hunedoara cât și prin cele destinate zonelor verzi ale complexelor de cămine studențești din Cluj. Toate acestea înseamnă un „examen“ deosebit — confruntarea cu viața, cu oamenii, beneficiarii activității noastre. Un alt obiectiv important pentru noi, în cursul acestui an universitar, este expoziția de gravură și tapiserie pe care o vom deschide la Offenbach am Main, ca replică la expoziția pe care „Institutul pentru crearea de forme“ din acest oraș al Germaniei federale a organizat-o — în cadrul schimbului de relații dintre cele două institute de artă — la Cluj, în luna mai a acestui an.

GEORGE CIUCU

rectorul Universității bucureștene

Studenții vor participa mai activ la elaborarea căilor de dezvoltare a învățămîntului

Noul an înseamnă pentru noi asigurarea unei legături organice dintre învățămînt, cercetare și producție, avînd drept scop pregătirea multilaterală a studenților pentru muncă și viață. Prin înnoirea metodologiei și cercetării științifice vom atrage pe studenți spre cercetările în echipe mixte, formate împreună cu specialiști din întreprinderi ori cadre didactice cu experiență. Vom contribui la o mai bună pregătire profesională a viitorilor absolvenți și deci vom grăbi procesul lor de integrare directă în producție după terminarea studiilor chiar în sectoarele în care au făcut practică. În domeniul matematicii, fizicii ori chimiei se vor reorganiza cercurile științifice; cei mai buni vor fi atrași în rezolvarea unor contracte cu unități productive; în cadrul facultăților de filologie, drept și îndeosebi filozofie și istorie se vor constitui colective de studenți care, prin

cercetările științifice de teren, utilizînd metodică sociologiei moderne, vor rezolva unele probleme ale dezvoltării social-economice în diverse regiuni din țară. Nu mai vorbesc despre rolul cercetării științifice, care trebuie să se caracterizeze pentru noi prin realizări de seamă, încît să contribuim direct la sporirea avuției naționale, la afirmarea științei românești pe plan internațional. O atenție deosebită o vom acorda participării active a studenților în senatul Universității, în consiliile profesoriale. Alături de profesorii lor, ei trebuie să ajute la găsirea celor mai eficiente căi pentru dezvoltarea, în continuare, a învățămîntului nostru.

TIBERIU MUREȘAN

rectorul Institutului agronomic „N. Bălcescu“ — București

Un raport mai realist între instruirea teoretică și practică

La toate facultățile și aproape la toate disciplinele am stabilit din acest an un raport mai judicios între instruirea teoretică și practică a studenților, în sensul creșterii considerabile a ponderii activității practice. S-au urmărit, de asemenea, o reducere pe an de studii a numărului de examene și o diminuare a numărului săptămînal de ore, pentru a crea studenților condiții mai bune pentru studiul individual. O problemă majoră a activității pe linia modernizării procesului de învățămînt o constituie astăzi integrarea școlii agronomice superioare în cercetare și producție. În prezent, am stabilit aproape la toate facultățile planuri de lucru, axate pe tematica unitară a institutelor de cercetări din cadrul A.S.A.S. Marea majoritate a studiilor se execută pe baze de contracte, subcontracte sau convenții. Numărul cercetărilor efectuate de la buget sînt astfel în continuă descreștere. Intenționăm ca la nivel de institut să constituim în noul an universitar un colectiv care să se preocupe de valorificarea rezultatelor științifice, de controlare a modului cum se aplică ele în producție, de acordare a unui sprijin efectiv unităților agricole în folosirea și generalizarea acestor rezultate. În vederea îmbunătățirii bazei materiale am trecut la reorganizarea fermei didactice experimentale de la Băneasa, urmărind profilarea acesteia pentru horticultură. Pentru celelalte specialități am inițiat măsuri de lărgire a bazei materiale prin trecerea de la Ministerul agriculturii în gospodărirea institutului a unor noi unități de producție și cercetare. Aceleași preocupări le avem și în ceea ce privește dotarea laboratoarelor și realizarea investițiilor planificate. Astfel, pentru clădirea Facultății de îmbunătățiri funciare, obiectivul nostru central de investiții, am perfectat o colaborare cu Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu“, care, prin lucrări de diplomă ale studenților, ne va executa o serie de ornamentații interioare și exterioare, asigurîndu-ne prin aceasta o reducere a cheltuielilor. Asemenea colaborări ne gîndim să realizăm și cu alte institute din Capitală.

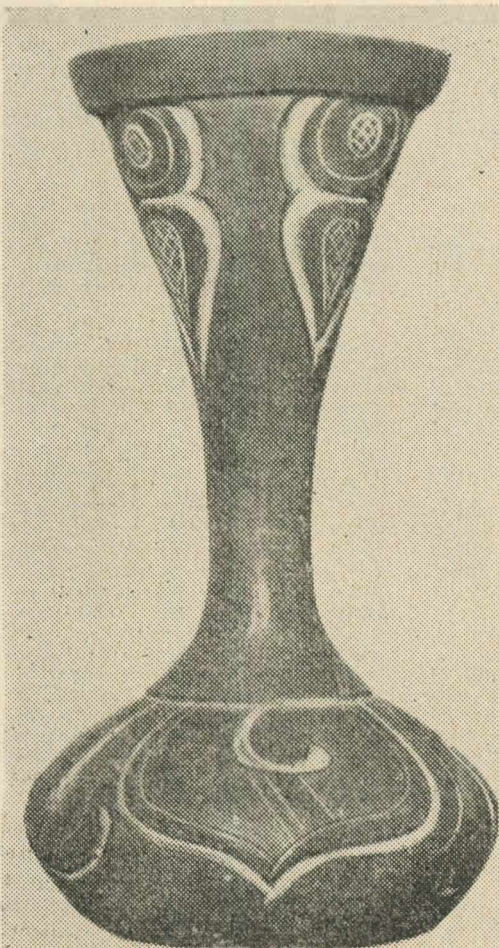
PETRE BRÂNCUȘI

rectorul Conservatorului de muzică „Ciprian Porumbescu“ — București

Integrarea școlii noastre muzicale în circuitul vieții culturale și artistice

Una dintre coordonatele principale ale integrării școlii noastre muzicale în circuitul intens al vieții culturale este activitatea artistică pe care trebuie s-o desfășoare studenții atît la Conservator, cît și în alte institute de cultură: cluburi, școli medii, filarmonică, teatre muzicale. Cum o foarte mare parte dintre absolvenții Conservatorului vor fi angajați ca profesori de specialitate, vom pune un accent deosebit pe pregătirea lor profesională sub toate aspectele. Am extins așadar preocupările studenților în acest an universitar pentru lecțiile de inițiere muzicală la școli elementare și grădinițe de copii. La liceele de muzică, studenții vor îndruma pe viitorii candidați la examenul de admitere pentru Conservator prin lecții speciale. Anul trecut, ciclul de concerte-lecții ținut la Sala mică a Palatului s-a bucurat de un vădit succes în rîndul tineretului, de aceea îl vom continua cu noi spectacole susținute de studenții noștri, asigurîndu-le acestora, în continuare, posibilitatea afirmării aptitudinilor lor creatoare și interpretative. Ne preocupăm, de asemenea, și promovarea studenților de la secția compoziție și dirijat. Am propus, în acest sens, ca lucrările lor, selecționate de cadrele didactice, să fie prezentate într-o stagiune muzicală la sala de concerte a Conservatorului. Un alt obiectiv aflat pe agenda activității viitorilor noștri specialiști îl constituie inițierea colegilor lor de la alte institute în abordarea cîntecelor patriotice și de tineret. Modul de organizare a echipelor studențești pentru acest obiectiv a fost de pe acum pus la punct. Întîlnirile de acest fel vor debuta încă în primele zile ale noului an universitar.

Anchetă realizată de
AL. RONAI

Ilustrația numărului

Continent de străveche civilizație, America latină, completează prin marele său tezaur artistic profilul spiritual al omenirii. Cu prilejul recentei vizite a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu într-o serie de țări din America latină, oferim cititorilor câteva imagini ilustrînd neprețuitele comori de artă pe care le adăposteste continentul latino-american.

ARTA MEXICANĂ (Civiltățile Olmeca preclasică):
Vas „floral“ cu fund plat

Zoe Dumitrescu

Buşulenga :

„VALORI

ŞI ECHIVALENŢE

UMANISTICE“

Un permanent și veritabil dialog al culturii românești cu cea europeană, iată ce ne propune în primul rând această carte. Situată la confluențe de culturi prin poziția sa geografică și în urma unor procese istorice îndelungate, cultura românească a fost totdeauna sub imperiul a două forțe (centripetă și centrifugă) care i-au oferit originalitate, înscriind-o totodată pe orbita valorilor universale. În prima secțiune a cărții — „Sinteza de cultură românească” — autoarea

pornește de la câteva principii de bază care au generat și alimentat permanent cultura românească. Este vorba de pendularea între istoricitate — arhaicitate și mit cultural — mit arhaic. Aceste dicotomii nu sînt altceva decît efectele acțiunii celor două forțe amintite mai sus. Căci dacă mitul arhaic a însemnat folclor, cultură populară, permanență covârșitoare de milenii, mitul cultural a fundamentat totdeauna un concept de istoricitate, de înglobare și retopire a influențe-

lor primite în timp. Așadar, pendularea între „românitate și dacism” s-a manifestat în toate direcțiile spirituale românești, ea fiind punctul de reazem al tuturor curentelor, regizînd de asemenea creația marilor noștri scriitori. Corolarul ei pe plan politic a fost înțelepciunea, cumpătarea, ferirea de excese, o anumită conciliere a extremelor pentru păstrarea unei armonii, principii fără de care țara nu ar fi putut să reziste în decursul unei istorii zbuciumate. Discuția pe concret, aplicarea acestei simbioze la curente și scriitori, este condusă de Zoe Dumitrescu-Buşulenga cu multă pertinentă, cultura ce o posedă permițîndu-i asociații și corelații dintre cele mai interesante și îndrăznețe. În acest mod, lectura devine antrenantă, cartea dozînd perfect citatele, fără a abuza de erudiție, păcătul multora dintre lucrările istoricilor și criticilor noștri literari.

Eminescolog cunoscut, autoarea consacră partea a doua a cărții marelui nostru poet, „Eminesciune”, reluînd la nivelul personalității lui Eminescu, punctul de plecare propus, și anume polivalența receptării influențelor și capacitatea de integrare perfectă la un fond original. „Valori filosofice, valori umane, condiție umană, condiție demiurgică, amîndouă cunoscute și transgreate, unități estetice perfecte, nuditate inegalabilă a cuvîntului reușind să exprime cele mai diverse straturi psihice și mentale, așa arată toată opera maturității eminesciene, aceea care se înalță de la sine din poezie românească înspre poezie universală”.

„Excurs universal” — cea de-a-

treia secțiune a cărții — reia câteva puncte de vedere ale primelor dar, aici privirea este panoramică, ea vizînd perspectiva umanistă europeană, deschisă prin argumentările din cele două capitole precedente. „Umanioare vechi și noi” și „Elogiul retoricii” sînt pagini scrise de un admirator al umanismului, în tot ce a însemnat acesta: echilibru, suplețe, noblețe, simplitate, adevăr profund. Parcurgerea cronologică a istoriei culturii europene, de la umanismul greco-latin, la cel renesantist, pînă la mesajul lui Goethe din Faust și al concepțiilor umaniste herderiene, se face într-un ritm ascendent, ea culminînd cu etapa noastră actuală care conferă umanismului european o altă împlinire, cea a umanismului socialist. Reprezentantii străluciți ai umanismului european — Dante și Chaucer, care încununează Evul Mediu — deschid calea altor doi colosi: Shakespeare și Cervantes, sinteze umaniste care duc la apogeul Renasterii. Edgar Poe, chintesența a influențelor europene în America, Tagore, hotărîritual dintre Europa și Asia, alături de prezența lui Kazantzakis, simbol al umanismului grecesc contemporan, întregesc acest „Excurs” pe meridianele spiritualității universale. Iată cum cele trei secțiuni ale cărții interferează și se completează, mînd o concepție plenară, cea a valorii umanistice, existență spirituală a umanului din totdeauna. Cartea este un „elogiu al umanismului” național și universal, scrisă cu competența și pasiunea unui sta-tornic iubitor al său.

AURA MATEI-SĂVULESCU

Lucian Blaga :

„CEASORNICUL

DE NISIP“

Articolele cuprinse în această culegere au fost publicate pe parcursul a zece ani (1921—1930), în diferite ziare ardelenne și sînt un reflex al preocupărilor curente ale tînarului Blaga aflat în plin proces de acumulare și de fermentare intelectuală. Este perioada în care el lucrează „cu ferestrele deschise”, permițînd și chiar căutînd comunicarea cu exteriorul. Sedus de ideea unei filozofii a culturii, după ce se justifică într-un articol („Pe marginea unei cărți”), începe delimitarea spațiului specific culturii românești și caută simbolurile cele mai potrivite, în maniera în care Spengler definise culturile majore din Europa și pe cea arabă. Așa apare articolul „Simboluri spațiale”, care conține simbul

le”, care conține simbul viitorului sistem filozofic blagian, și în care apar, pentru prima oară, conceptele de „spațiu mioritic”, de „plai”, de „dor”, care-l vor face celefii Școlii Ardelenne se străduiseră să dovedească „noblețea” poporului român, probîndu-i latinitatea, iată un alt ardelean care caută noblețea nației sale, dar de data aceasta în cultura sa, în spiritualitatea sa considerată în ceea ce are ireductibil original. De aici, teoria echivalenței culturilor, refuzul criteriului axiologic în compararea lor, teoria culturilor răsăritene și a popoarelor tinere și o seamă întregă de alte argumente în sprijinul tezei viabilită-

ții, valorii și originalității culturii poporului român, toate prezente în articolele primei secțiuni a cărții.

Numai privite în acest sens, intervențiile sale în problema artei populare, a criticii literare, a vieții culturale românești în general, pot fi considerate ca dovezi ale „angajării” sale. Termenul de „consecvență” ni se pare, însă, mai potrivit, pentru că Blaga nu face altceva decît să urmeze o linie în toate consecințele sale și, evident, aceasta necesită și o legătură cu toate problemele la ordinea zilei. Faptul că după această perioadă (1921—1930) se arată mai puțin preocupat de aspectul fenomenal al culturii în genere și că se fixează asupra esenței sale abordate la nivelul filozofic, poate fi explicat ușor, dar cel mai frumos o face însuși Blaga: „În armuri ciudate scafandrii au ieșit la malul mării și asteaptă emnalul să coboare în adînc” („Simboluri spațiale”). Între acești ani, el este tocmai un astfel de scafandru care încă mai are nevoie de aerul de suprafață, dar care abia asteaptă semnul, pe care singur și-l va da și care va însemna dobîndirea forței necesare pentru a se menține în adîncuri, acolo unde stau ascunse tainele lumii.

Este interesant de observat că, deși Blaga se preocupă exclusiv de cultură, refuzînd socialul și politicul, viziunea complexă asupra culturii ca manifestare socială nu-i lipsește. Iată-l dovedînd asta într-un fel care amintesc alt ardelean de geniu, pe Ion Budai Deleanu: „Urechile ascuțite și ochii întei vor putea să facă o paralelă între ordinea socială a vieții și cea literară” („Noul clasicism”).

Fiînd un filozof al culturii, Blaga se simte chemat să ia atitudine. De aici, analiza criticii literare contemporane lui, a operelor poezilor zilei, a felului în care mini-

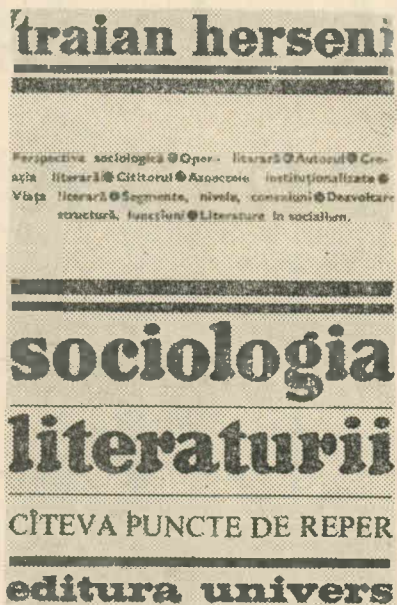
sterul de resort se preocupă de conservarea tezaurului cultural național. De aici și articolele sale din secțiunea „Profiluri”, ce sînt numai aparent de circumstanță. „Avem sentimentul că aceste „medalioane” nu sînt numai acte de complezență și de onestitate cărturărească, ci și încercări de proprie definire în raport mai ales cu înaintașii culturii românești. Cel mai mare interes al „Ceasornicului de nisip” stă, pentru oricine se simte atras de creația lui Lucian Blaga, în primele două părți: „Aspecte și interpretări” și „Profiluri”. Dar cel ce se așteaptă să găsească aici farmecul limbajului poetic blagian va fi, în bună măsură, dezamăgit, pentru că publicistica sa are tonul detasat și obiectiv al filozofului; ce analizează, sau al omului de cultură ce atrage atenția publicului cititor asupra unei probleme interesante pe care i-a relevat-o ultima lectură sau ultimul eveniment cultural. Cel ce vrea, însă, să urmărească procesul formării și cristalizării acestei excepționale personalități a culturii noastre va găsi aici un bun prilej de a-și completa imaginea despre Lucian Blaga.

Prin publicarea acestei cărți, colecția „RESTITUIRI” înregistrează o reușită ce merită a fi semnalată. Mai merită însă a fi semnalată și lipsa unei erate, din păcate necesară, care să facă posibilă nu atît o îndreptare a greșelilor de tipar (numeroase), cît formarea unei idei favorabile despre felul în care editura se îngrijește de calitatea tipografică a cărților pe care le are în plan. Pentru că e păcat ca o inițiativă atît de valoroasă, susținută cu atîtă seriozitate științifică, să fie minimalizată de cîteva lamentabile erori de tipar.

GEORGE TUDOR

Traian Herseni:

„SOCIOLOGIA
LITERATURII“

E de prisos să mai vorbim de utilitatea unei lucrări de sociologia literaturii care să prezinte sistematic și cu discernământ stadiul actual al cercetărilor în domeniu. Sociologia literaturii este astăzi o disciplină cu un statut bine definit și cartea lui Traian Herseni, care se vrea — dar nu este numai — informativă, era acut reclamată la noi de un oarecare gol și de o anume confuziune, chiar și în intervențiile avizate. Nivelul de adresare al lucrării depășește, de aceea, sfera masei largi a cititorilor. Terminologia, principiile,

metodele prezentate privesc în mai mică măsură marea public, selectând în consecință lectorii de specialitate. Prin prisma unor exigențe sporite trebuie, deci, judecată cartea lui Herseni, specialist cu vechi prestații în domeniu. Planul general al lucrării e simplu și judicios alcătuit, refuzând artificile scilpitoare și optind pentru sobrietate și competență. Bibliografia anexată fiecărui capitol e bogată, interesantă și aproape de negăsit în bibliotecile obișnuite... Din acest punct de vedere, lucrarea are o serioasă contribu-

ție în aducerea la zi a cititorilor cu o serie de apariții esențiale, nu numai din domeniul sociologiei literaturii. În discutarea — fie ea și lapidară — a unor teorii așa-zis moderne, autorul păstrează însă o serie de prejudecăți. El afirmă, de pildă, într-o paranteză (comentându-l pe Paul Guillaume) că „structurile, pe cât se pare, sînt în chip necesar creatoare (s.n.) de formă“. Cuvîntul creatoare folosit în acest context este nepotrivit, și sintagma riscă să-și piardă sensul. De fapt, structurile sînt forme și numai în măsura în care ele sînt forme se poate vorbi de conținutul lor (cf. Hjelmslev, Prolegomena la o teorie a limbii). De altfel, în legătură cu problema formă-conținut — și în ceea ce privește mai ales conceptul de semnificație — s-ar fi putut aduce în discuție, pe lângă alte teorii (Saussure etc.), și distincțiile particulare pe care Hjelmslev (op. cit., cap. Funcția-semn) le operează în interiorul fiecărei entități (formă a conținutului și substanță a conținutului, respectiv formă a formei și substanță a formei).

O prejudecată terminologică este legată de folosirea termenilor spațiali, „strat“ și „inveliș“, care, după Herseni, ar fi împrumutați din geologie și, în consecință, „sînt cu totul nepotriviti pentru realitatea sui generis a operei literare“. În fapt, termenii incriminați sînt folosiți, de obicei (Roman Ingarden), în sens pur descriptiv. Chestiunea e oțioasă.

Argumentările, în general pertinente, la obiect, prezintă uneori neclarități și rigidități inexplicabile. Mecanismul argumentării ne

scapă de pildă acolo unde cercetătorul, vorbind despre falsele valori („nimeni nu mai crede astăzi că tot ceea ce se etichetează drept literatură... corespunde unor valori artistice autentice“), aduce imediat în discuție antiliteratura: „Scriitorii înșiși... vorbesc despre aliteratură și antiliteratură (antiroman, antiteatru, antipoezie, anti-jurnal etc.), încercînd să-și anihileze propria lor indeletnicire printr-o atitudine protestatară sau contestatară (s.n.) față de literatura tradițională... (Literatura în socialism).

Astfel, enunțată, analogia dintre cele două aspecte (sau mai bine zis identificarea lor) ni se pare improprie, cu atât mai mult cu cât lipsește orice nuanțare ulterioară. A și anti sînt două lucruri diferite; nu ne îndoiim că autorul știe asta, dar trebuia eventual să semnaleze distincțiile. Apoi, admițînd chiar antiliteratura exclusiv ca o impostură, specificitatea fenomenului trebuia oricum relevată. Pe de altă parte, accepția dată termenului de către Herseni — implicită în citat — este restrînsă și lipsită de nuanțe (vedeți pentru acest concept Adrian Marino, Dicționar de idei literare, A.G.).

Toate aceste observații sînt însă chestiuni de amănunt; se referă în general la acuratețea și limpezimea formulărilor. Scopul pe care Herseni și l-a propus este, în definiție, acela de a servi drept „punct de reper“, „indicator de drum“.

În acest sens cartea sa este salutară.

DUMITRU RADU POPA

Eveniment

CHILE: Speranță și luptă

M-a zguduit știrea asasinării lui Salvador Allende. Urmărisem, de-a lungul ultimilor ani, cu admirație cum se contura evoluția socialistă a Republicii Chile, lupta consecventă a președintelui Salvador Allende pentru impunerea principiilor unei existențe de stat independente, unei coexistențe pașnice pe continentul Americii latine și cu toate popoarele lumii. La început, știrile au fost contradictorii. N-am dat crezare versiunii care lăsa să se înțeleagă că Salvador Allende s-a sinucis. Pentru că marele conducător chilian nu făcea parte din categoria oamenilor care renunță la luptă și evadează în neant. Ulterior s-a anunțat că a murit spulberat de 17 cartușe de armă automată, în urma unui violent schimb de focuri, în palatul prezidențial „La Moneda“ din Santiago. Cunosc literatura Americii latine și mai ales cunosc pe unul din cîntăreții ei de seamă, pe Pablo Neruda, conștiință fierbinte a poporului chilian, în ale cărui versuri se regăsesc multe din dramaticele frământări prin care au trecut compatrioții săi, exilați în nenumărate rinduri pentru vederile lor progresiste, pentru încrederea într-un viitor socialist. Mi-am dat seama că Salvador Allende reprezenta cea mai demnă speranță a poporului de pe malurile Oceanului Pacific, în sfîrșit, bărbatul care întrunea calitățile unui conducător iubit și urmat cu încredere, capabil să răstoarne, prin forța gîndirii și ideilor pe care le exprima, logica inversă a forțelor reacțiunii interne și externe. Guvernul Uniunii Populare, care preluase puterea în stat prin alegeri libere, perfect constituționale, prin voința maselor de oameni ai muncii, a încercat să impună o cale de dezvoltare liberă și independentă, în care poporul de-

vine stăpîn pe destinele sale și pe propriile bogății, dincolo de nenumăratele acte de sabotaj și de teroare pe care opoziția le organiza cu o strategie perfidă, împotriva intereselor vitale ale națiunii. Fiecare zi, fiecare noapte trăită la cirna țării de reprezentanții Uniunii Populare, au fost pline de tensiune, de lupte, uneori dramatice, și numai calmul și echilibrul acestui bărbat-erou, cu numele de Salvador Allende, folosind toate prerogativele constituționale, neabătîndu-se nici o clipă de la cuceririle democratice ale poporului, au salvat țara de la catastrofa premeditată în subsolurile conștiinței de oligarhia financiară și industrială chiliană. Dar, ca de obicei, în acest secol zguduit de mari conflagrații, a intervenit încă o dată trinitatea armatelor terestre, aeriene și navale, aservite intereselor străine de popor, spulberînd atîtea speranțe și aruncînd în pragul deznădejzii milioane de oameni. Și au început flagelările și asasinările. Moartea lui Salvador Allende, ale cărui ultime cuvinte de răspuns la somațiile generalilor vînduți reacțiunii au fost: „Refuz să tratez cu trădătorii“, se repetă acum, ca într-un ecou de tragedie antică, prin asasinarea bărbatilor și femeilor rămași credincioși ideilor socialismului în Chile.

Opinia publică mondială a reacționat prompt, infierînd lovitură militară și crimă. Nu există om de bună credință care să nu fie profund zguduit, pînă în cele mai intime fibre ale ființei sale, în fața tragediei de la Santiago de Chile. Pentru că, astăzi, mai mult ca oricînd, fiecare eveniment de pe această planetă ne privește personal, are implicații adînci în existența noastră. Prin reprezentanții Uniunii Populare,

uciși sau dispăruți, prin marele om politic, spulberat cu 17 cartușe de armă automată și înhumat în pripă pentru a paraliza conștiințele, forțele democrației și progresului au pierdut cîțiva din eroii de seamă ai umanității. Luptele nu s-au terminat. Partizanii lui Salvador Allende au ridicat baricade și au ocupat poziții de luptă pe aproape întreg cuprinsul țării. Omenirea speră în restabilirea libertăților democratice și prerogativelor constituționale în această țară, în triumful ideilor pentru care a militat și a murit Salvador Allende!

TRAIAN MĂRGARITE

ARTA PERUVIANĂ (Cultura Nazca): Vas cu două guri

„Nici o urmă nicăieri de viață, spui, haida-de nici o piedică în asta, imaginația nu e moartă încă, da moartă, bine, imaginația moartă imaginează-ți. Insole, ape, sineală, verzeală, o privire și dispere, fără sfârșit, omisiune. Până când albă toată în albeață rotonda. Nici un drum înăuntru, intră, măsoară. Diametru trei picioare, trei picioare de la pământ până-n virful bolții. Două diametre formind unghiuri drepte AB CD despart pământul alb în două semicercuri ACB BDA. Zăcînd pe pământ două trupuri albe, fiecare în semicercul lui. Albă și bolta și peretele înconjurător, înalt de optsprezece inci din locul de unde începe. Înțoarce-te afară, o rotundă simplă, albă toată în albeață, du-te înapoi înăuntru, ciocănește, solidă peste tot, un inel ca-n imaginație inelul unei vertebre. Lumina care face totul atît de alb, sursă invizibilă, totul strălucește cu aceeași strălucire albă, pământul, peretele, bolta, trupurile, nici o umbră. Arșiță puternică, suprafețele fierbinți dar fără să frigă la pipăit, trupurile nădușite. Înțoarce-te afară, du-te înapoi, structura minusculă dispere, se înalță, dispere, toată albă în albeață, coboară, intră din nou. Pustietate, tăcere, arșiță, albeață, așteaptă, lumina coboară, totul se-ntunecă laolaltă, pământul, peretele, bolta, trupurile, să zicem douăzeci de secunde, toate nuanțele de cenușiu, lumina se stinge, totul dispere. În același timp temperatura coboară, ca să atingă minimul, să spunem punctul de înghețare, în aceeași clipă în care întunericul este atins, ceea ce ar părea poate ciudat. Așteaptă, mai mult sau mai puțin îndelung, lumina și arșița revin, toate se albesc și se înfierbîntă laolaltă, pământul, peretele, bolta, trupurile, să spunem douăzeci de secunde, toate nuanțele de cenușiu, pînă ce nivelul inițial este atins de unde începușe scăderea. Mai mult sau mai puțin îndelung deoarece pot interveni, experiența arată, între sfîrșitul scăderii și începutul creșterii, pauze cu lungimi variate, de la o fracțiune de secundă la ceea ce ar fi părut, în alte timpuri, alte locuri, o eternitate. Aceeași observație pentru cealaltă pauză, între sfîrșitul creșterii și începutul scăderii. Extremele, atît timp cît durează, sînt perfect stabile, ceea ce în cazul temperaturii ar părea ciudat, la început. Este de asemenea posibil ca, experiența arată, creșterea și scăderea să se oprească brusc în orice punct și să marcheze o pauză mai mult sau mai puțin îndelungată, înainte de a continua, sau inversînd, creșterea acum scădere, scăderea creștere, acestea la rîndul lor să fie împlinite, să se oprească brusc și să marcheze o pauză, mai mult sau mai puțin îndelungată, înainte de a continua. sau din nou inversînd și așa mai departe, pînă cînd pînă la urmă una sau alta dintre extreme este atinsă. Asemenea variație de creștere și scădere, combinîndu-se în ritmuri nenumărate, de obicei ating trecerea de la alb și arșiță la negru și rece, și invers. Doar extremitățile sînt stabile cum o arată vibrația detectabilă cînd se produce o pauză la un anumit stadiu intermediar, indiferent de nivelul și durata ei. Apoi totul vibrează, pământul, peretele, bolta, trupurile, cenușii sau plumburii sau între cele două, cum poate fi. Dar în general, experiența arată, asemenea trecere incertă nu este obișnuită. Și cel mai des, cînd lumina începe să cadă și o dată cu ea arșița, mișcarea continuă neîntrerupt pînă cînd, în spațiul a vreo douăzeci de secunde, negrul ca smoala este atins și în același timp să spunem punctul de înghețare. Aceeași observație pentru mișcarea inversă, către arșiță și albeață. Urmează în frecvență scăderea sau creșterea cu pauze de diferite lungimi în aceste cenușii febrile fără ca-n vreo clipă să se producă inversul mișcării. Dar

Cel mai scurt roman

oricare ar fi incertitudinile ei întoarcerea mai devreme sau mai tîrziu la un calm temporar pare asigurată, pentru moment, în întunecimea neagră sau albeața vastă, cu temperatura însoțitoare, lumea încă dovadă împotriva tumultului durabil. Redescoperită miraculos după o absență oarecare în viduri perfecte nu mai este chiar aceeași din acest punct de vedere, dar alta nu este. Din afară totul este ca mai înainte și perceperea structurii minuscule este mai mult o chestiune de noroc, albeața ei topindu-se în albeața înconjurătoare. Dar intră și acum acalmii mai scurte și niciodată aceeași furtună de două ori. Lumina și arșița rămîn legate ca și cum ar fi alimentate de aceeași sursă fără încă nici o urmă. Pe pământ încă indoit în trei, capul atingînd peretele în B, fundul atingînd peretele în A, genunchii atingînd peretele între B și C, picioarele atingînd peretele între C și A, adică cum s-ar spune înscris în semicercul ACB, confundîndu-se cu pământul alb dacă n-ar fi avut părul lung de-o albeață ciudat de imperfectă, în sfîrșit trupul alb al unei femei. Similar înscris în celălalt semicerc, atingînd peretele cu capul în A, fundul în B, genunchii între A și B, picioarele între D și B, tovarășul. Culcați pe dreapta astfel amîndoi spate în spate, cap la fund. Ține o oglindă deasupra buzelor lor, se aburește. Cu mîna stîngă își ține piciorul stîng puțin mai jos de genunchi, cu mîna dreaptă brațul stîng puțin mai sus de cot. În această lumină agitată, calmul ei alb vast atît de rar și scurt acum, iscodirea nu este ușoară. Dacă n-ar fi transpirația și oglinda ar putea foarte bine trece drept neînsuflați doar că ochiul stîng la intervale incalculabile se deschide brusc mare și scrutează fără să clipească departe peste ceea ce este omeneș posibil. Albastru pal pătrunzător efectul este puternic, la început. Niciodată cei doi nu scrutează împreună în afară de o singură dată, cînd începutul unuia se suprapune sfîrșitului celuilalt, aproximativ zece secunde. Nici grase nici slabe, mari sau mici, trupurile par întregi și într-o condiție destul de bună dacă socotești părțile expuse vederii. Fețelor de asemenea, considerîndu-le două părți ale unui întreg, par să nu le lipsească nimic esențial. Între inerția lor absolută și lumina convulsivă contrastul este izbitor, la început, pentru cineva care își mai amintește încă să fi fost impresionat de contrariul. E limpede totuși dintr-o mie de semne mărunte prea lungi pentru a fi închipuite, că ei nu dorm. Murmură doar ah, nu mai mult, în această liniște și în aceeași clipă pentru ochiul prădalnic fiorul infinitesimal este suportat instantaneu. Lasă-i acolo, nădușind și reci ca gheața, în altă parte e mai bine. Nu, viața sfîrșește și nu, în altă parte nu

Nu aș îndrăzni să afirm cu precizie ce fel de sentiment ne trezește faptul important al maturizării care se petrece actualmente în exegeza narațiunii polițiste: satisfacție sau părere de rău? Poate că, sub un anumit joc de perspective, și una și alta. Acest paradoxal cumul afectiv se explică, cred, prin situația — ea însăși paradoxală — în care se aflau comentarii romanelor polițiste: cedînd unei febre omotive proprii adolescenței, ei se lansaseră, cu egală vehemență, în elogiu sau în diatribă, înainte de a defini natura și formele narative ale romanului polițist. Apreciau pasional cum este, înainte de a ști ce este acest roman. Polemizau orb, fără definiții, postulau agresiv, fără analiză. Astfel fiind, nu poate decît să ne bucare faptul că sub ochii noștri, critica structuralistă și cea semiotică au ajuns la o stare de liniște matură, de calm critic care le-a permis, mergînd pe drumul deschis de formalității ruși, în special de V.I. Propp, să descopere și să descrie convingător structura și funcțiile narațiunii polițiste. Renunțarea la polemica pătimașă și deformatoare în favoarea cunoașterii obiective și adîncite este, în definitiv, nu numai o condiție a adevărului, dar și o virtute a vieții, propusă ca maximă încă de Spinoza: non ridere, non flere, neque detestari, sed intelligere.

Practicînd tocmai această virtute, ultimele contribuții ale criticii — mă refer în primul rînd la acelea ale lui Cesare Segre și Tzvetlan Todorov — tind să constituie un fel de teorie generală a romanului polițist, întemeiată pe o rece și minuțioasă analiză, cu rezultate care merită a fi cunoscute. Și totuși parcă tocmai glacialitatea lor ne face să ne amintim cu nostalgie episoade din timpul febrei adolescenței, bunăoară elogiul funambulesc al romanului polițist întreprins de Chesterton sau șarja plină de vervă a lui Camil Petrescu. Să nu ne îngrijorăm însă: surpriza și accentele emotive revin inevitabil atunci cînd raportăm structurile narative la un anumit scriitor, autor

STRUCTURA NARATIVĂ

de romane polițiste, și am ales, pentru aceasta cu riscul de a mira pe cine nu-i cunoaște întreaga operă, pe subtilul și strălucitorul Jorge Luis Borges.

Primul pas pe calea formalizării narațiunii polițiste se datorează lui Cesare Segre și constă în determinarea invariantului romanului lui Fleming despre James Bond. Criticul italian prezintă acest invariant ca o succesiune de nouă „situații de joc”, cu nouă „mutări” corespunzătoare (misiunea, cele trei intervenții ale protagoniștilor, lupta, capturarea, tortura, seducția, reușita), cu personaje tipizate (eroul, „răul”, dama), cu final triumfal previzibil. Numărul și sensul episoadelor fiind fixate, libertatea autorului, posibilitățile lui de a introduce varietatea se reduc la oarecare schimbări în ordinea episoadelor și la adăugarea unor peripeții laterale. Încăpăținata insistență cu care a reluat invariantul nu trebuie să ne mire, ciclul James Bond, asemeni basmelor bunicuței, nu vrea să fie decît o eficientă mașină de produs redundanță. În mîinile lui Fleming, romanul polițist — mai exact romanul de aventuri — nu are funcția să sporească informația narativă a cititorului, ci, dimpotrivă, să-i ofere plăcerea reiterării tipică serialelor și romanului în fascicole, plăcerea de a recunoaște fără mare efort de inteligență, aceeași schemă prestabilită la care aderase afectiv de la început.

Dacă raportăm invariantul stabilit de Segre la tipologia romanului polițist propusă de Todorov în recenta sa Poétique de la prose, observăm că el valorează numai pentru o anumită

specie a genului, pentru romanul de aventuri care privește înainte, de la cauză la efect, de la prezent la viitor și care neputînd avea, din această pricină, mister (se cunosc de la început criminalul, fapta, pozițiile personajelor), trebuie să compenseze această lipsă prin celebra „atmosferă neagră”, pe cit de discutabilă din punct de vedere etic, pe atît de stereotipică din punct de vedere narativ, componentele ei fiind, fără excepție, ostentația violenței, acumularea atrocităților și cite odată chiar acceptarea aberației. Structura unui astfel de roman este simplu-liniară; interesul narativ este orientat prospectiv spre „What next?”, spre ce se întîmplă mai departe?

Există însă de asemenea — și acesta este cazul „clasic” — romanul polițist „cu enigmă”, care, pornind de la o crimă misterioasă, inexplicabilă, povestește înapoi, urcă de la efecte la cauze. În fond, astfel de romane polițiste cuprind două narațiuni: cea prezentă a anchetei și aceea a întîmplării trecute terminate cu crima. Prima, ancheta, nu este decît istoria descoperirii celei de a doua, este cea de a doua rulată invers ca în anume filme. Această structură permite surpriza și suspens-ul. Prin ce procedee? Todorov nu dă un răspuns. El poate fi însă găsit și formulat pe baza pătrunzătoarelor observații ale lui Camil Petrescu, care, în cursul preocupărilor sale pic-mirandoliene, a zăbovit un pic și asupra mecanismului romanului polițist. Romanul cu enigmă este un joc intelectual în care autorul încearcă să-și înșele cititorii, întretîind seriile cauzale independente (ca în hazard) și trecînd pe nesim-

este nimic, și acum nu incapa nici o discuție că n-o să mai găsești vreodată acel punct alb pierdut în albeață, să vezi dacă mai zae acolo încă sub presiunea acelei furtuni, sau a unei furtuni mai rele, sau în întinericul negru pentru veșnicie, sau albeața vastă neschimbându-se, și dacă nu ei ce fac.»

Așadar: Imaginația moartă imaginează, roman de Samuel Beckett. Într-un asemenea text interesează circumstanțele și figurile: timpul, spațiul și obiectele lui, personajele. Indicațiile privind aceste trei tipuri de componente ale narațiunii sint permanente ambiguitate prin afirmare și contra-afirmare. Textul prezintă o dualitate structurală care-și găsește figurile cele mai diferite.

Vizual, spațiul se impune la prima vedere prin culori, mai puțin prin forme, deloc prin linii. Liniile și volumele dau limitatul, și deci semnificația; formele regulate aduc și ele ordinea, culorile numai impresia. Inițial apar două culori ce, ulterior, vor dispărea definitiv: albastrul și verdele. Li se

vor substitui în mod absolut albul și negrul, cu cenușiul ca stare de mediere. Culorile inițiale dispărute aparțin unui peisaj, unei geografii terestre; depărtarea de glob aduce uniformitatea albului căruia i se opune negrul, bezna. Privirea care realizează albul și negrul este cea situată în infinit. În alb, de altfel, se includ ca fiind complementare, toate culorile spectrului, culoarea având deci funcție arhetipală. Culorile universului sint neutralizabile, uniformizabile prin perspectiva infinitului. Lumina albă nu are o sursă în acest spațiu: absența unui sens, a unui principiu totalizator este și în acest fel marcată. Lumina albă, egalizatoare, asigură oricum, vizibilitatea, dă formalul

realității; bezna anulează totul. Dualitatea alb-negru e decodabilă în serii specifice de fapte dicotomice: ziua-noaptea, ființa-neființa, pentru tot ceea ce există obiectual, fizic, animal, vegetal, mineral în univers. În concepțiile orientale înaintea Genezei a existat bezna absolută; viața a venit cu lumina. Existența lumii este existența unui zeu care doarme; viața universului este visul acestuia, iar visul se consumă în somnul nopții. Într-o ordine pur senzorială, lumea există dacă e privită; privirea percepe forma prin lumină. Inchiderea ochilor distruge lumea. Realitatea e percepută prin lumină și imaginația este moartă; bezna distruge lumea și dă imaginației un rol decisiv.

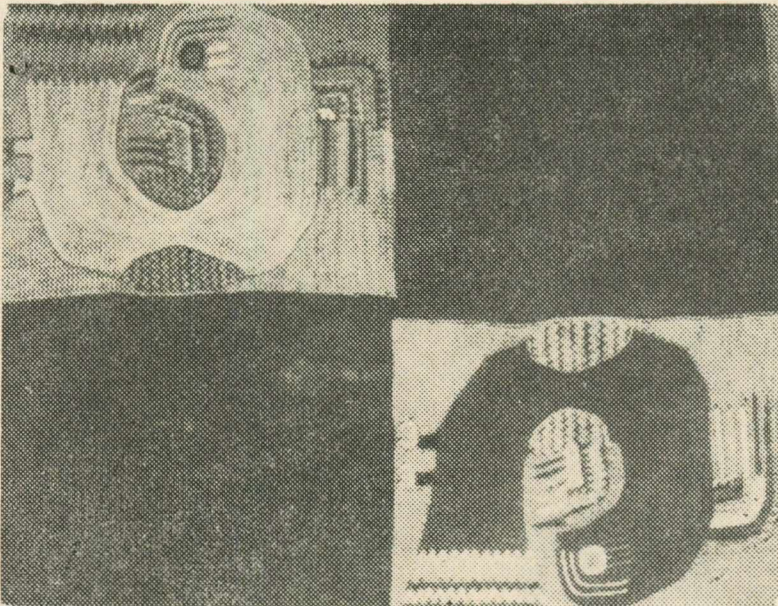
Lumina și bezna sint corelate cu arșița și frigul. Sensul fizic al existenței în toți constituenții ordinii universale este limpede. Când lumina se stinge, coboară temperatura: la acest proces se reduce orice fel de evoluție cosmică. Sub aspect temporal lumina și căldura, ca și bezna cu frigul sint simetrizabile prin dezvoltare egală, în segmente ce constituie o perioadă, adică în corelație cu natura faptelor, o alternanță. Timpul măsurat mecanic este de douăzeci de secunde: acest timp poate fi al unei respirații, cuprinzând aspirația. Aspirația e corelată cu lumina și arșița, expirația tinde către bezna și frig. Intervalul de timp amintit poate fi și acela al închiderii și deschiderii ochilor: și într-un caz și în celălalt, timpul marchează un proces dezvoltat de la zero, care tinde către un apogeu, atinge amplitudinea maximă și revine la zero. Iarși orice proces cosmic e reductibil la această schemă a dualității și alternanței, la o scară a vieții. În același scop timpul mecanic e relativizat prin noțiunea de haos: cele douăzeci de secunde pot fi reduce la o fracțiune de secundă sau la eternitate. În acest cadru al informației universale este introdusă o primă figură geometrică: rotunda, practic semisfera, care trebuie la rindu-i considerată de la aspectul cel mai concret fizic pînă la cel mai abstract posibil. O privire umană realizează spațiul o semisferă și-și imaginează existența

celeilalte: cunoașterea empirică („experiența arată“ constituie un leit-motiv relativizator) e compensată prin incertitudinea cunoașterii deductive, imaginative. Privirea terestră oferă un orizont mărginit de cer; privirea omului în cosmos n-ar oferi altceva, chiar și prin mișcare: jumătatea unei sfere, jumătatea unei realități. Înălțimea rotundej este de 18 inci, adică 45,72 cm.: este înălțimea familiară celui care nu stă în picioare. Realitatea nu poate fi deci concepută dincolo de limitările axiologice determinate de senzorialismul lui Berkeley.

Un orizont e închis de un cerc; privită dintr-o înălțime maximă, o sferă ar oferi imaginea unui cerc. Universul einsteinian ar fi sferic și reprezentabil printr-un cerc, ca și globul terestru. Se vorbește curent de cercurile existenței individuale și sociale: cercul familiei, cercul sau orizontul cunoștințelor etc. Luceafărul spune „cercul vostru strîm“, referindu-se la omenire. Așadar, omul e situat în cercuri concentrice extensibile la infinit sau reduce la propriile simțuri și posibilități de existență în spațiul terestru. Omul e o ființă situată într-un cerc.

(...) Acest ansamblu de sensuri poate fi detaliat în linia concretului sau figuratului logic. Oricît de numeroase ar fi însă celelalte amănunte, ele vor fi reintegrabile în aceeași schemă a dualității dominînd universul la orice nivel. Practic, orice fenomen fizic, chimic, mecanic, psihologic, spiritual, istoric poate fi redus la un proces a cărui reprezentare grafică este dată de schema amintită. Dacă acest lucru e adevărat, atunci orice realitate transpusă într-o operă suportă aceeași formalizare. Textul este un algoritm pentru Iliada, Tom Jones, Istoria ieroglifică, Groapa, Război și pace, Descult, Faust, Vestibul, Dulce ca mierea e glonțul patriei, precum și pentru toate celelalte romane care vor fi scrise de acum încolo. Fiind posibilă o asemenea reducere, atunci textul cuprinde simultan toate aceste opere. El prezintă schema unei totalități, cel mai concentrat Theatrum mundi.

MARIAN POPA

ARTA PERUVIANĂ: Fragment dintr-o mantie

A ROMANULUI POLIȚIST

țite de pe linia unei serii cauzale pe linia alteia. Fie A și B dușmanii lui V, unul fățiș, mișcîndu-se vizibil pe linia geloziei AG și altul B, mai puțin ostentativ, pe linia rivalității în afaceri: BR. Criminalul e A. Seriiile independente — faptele lui A și B — se întretaie în locul crimei, C. După comiterea faptului prezentată enigmatic — de pildă luptă de umbre la fereastră — sosește la locul crimei, tot cu gânduri ucigașe, B. Găsește cadavru și fuge speriat, urmărit de ochii romancierului. Toată abilitatea autorului consistă în a abate atenția cititorului de la CG la CR, de a-l face să treacă pe o linie greșită, iar perspicacitatea cititorului rezidă în a descoperi și anula devierea cauzală, în a restabili adevărata serie. Firește, jocul se poate juca cu mai multe serii cauzale și deci cu mai multe false devieri pe care detectivul, în romanele Agathe Christie, de exemplu, le rectifică pe rînd.

Este suficient acest joc enigmatic pentru a explica imensul succes al genului, fascinația și impactul operelor polițiste reușite ca de pildă Scrisoarea lui Edgar Allan Poe sau — de ce nu? — Hamlet al lui Shakespeare? Cred că nu. Structurii trebuie să-i corespundă anumite funcții. În cazul romanului polițist, la plăcerea exercițiului logic, se adaugă două emoții adinci: a morții — ruperea cea mai gravă a ordinii existențiale, amenințarea radicală a ființei noastre — și a pedepsei care restabilește ordinea, creînd un fel de liniștire și asigurare a vieții. Romanul polițist exercită, contrastiv și compensator, o dublă func-

ție: tanaică și soteriologică, nu fără asemănare cu oroaarea și purificarea (catharsis) din tragedia clasică. Implicit și la cei mai mulți autori în mod involuntar, romanul polițist își trage puterea din acest substrat de emoții ontice, pe care le exacerbează întii, pentru a le oferi la urmă un tranșilizant. Față de romanul polițist astfel înțeles, superioritatea intelectuală a lui Borges și excelența sa artistică ne oferă mai mult și poate tocmai de aceea mai puțin decît o bună narațiune polițistă. În povestirile sale cu caracter polițist intitulat Șase probleme pentru Isidoro Parodi, Borges nu prezintă serii faptice cu cauzalitate falsificată, ci un mozaic de fapte disparate, fără cauze și fără înțeles, pe care „detectivul“ — bărbierul Parodi deținut în închisoare pentru un delict imaginar — le structurează dîndu-le coerență și sens. Dintr-un morman inform de materiale răvășite, Borges ridică un edificiu, iar uneori nemulțumit cu atît — demonul lui „mai mult“ — ridică o primă construcție cu pretenție de real — dar realul este trucat, farsă montată — și apoi arată că realul era ireal și că adevăratul real este ipoteza cea mai incredibilă, de pildă aceea că ucigașul își voia moartea și că victima și criminalul sint o singură persoană, se confundă. Recunoaștem aici cele două tendințe fundamentale proprii concepției lui Borges: dizolvarea realului în ireal, așa-numita fantomatizare, și panteismul idealist, identificarea tuturor ființelor și lucrurilor într-un tot iluzoriu. În fond, Borges, tranșferă în narațiunile lui polițiste cele două

mari invențiuni ale sale: labirintul care des-realizează și Aleph-ul, piatra magică în care se confundă trecutul și viitorul, văzutele toate și nevăzutele. Este o onoare și o greutate prea mare pentru structura și funcția romanului polițist și efectele sint ușor de perceput. Nu numai în „problemele“ dezlegate de Parodi, dar și în alte povestiri celebre cu enigmă polițistă, precum La muerte y la trujula (Moartea și busola), El jardín de los senderos que se bifurcan (Grădina cu cărări ce se bifurcă) sau El tema del traidor y del heroe (Tema trădătorului și eroului) se simte „mai puținul“ la care mă refeream. Impactul morții dispăre — umbrele în labirint nu se ucid, ci se amestecă într-un joc de convertibilități și identificări — iar problema pedepsei și a liniștirii vieții nu se pune într-o atmosferă de rarefiere onirică, de pierdere panteistă în mare amăgire produsă al altei amăgiri care e pentru Borges lumea și ființa. Nu e mai puțin adevărat că anumite procedee de ordin polițist ca ambiguitatea datelor, răsturnarea ipotezei și surpriza soluției, efectul final sint păstrate de Borges și folosite cu înaltă măiestrie în povestirile celebre Ruinele circulare sau Teologienu.

Concluzia celor de mai sus mi se pare simplă și semnificativă, întrucît confirmă faptul că narațiunea polițistă este un gen bine structurat, cu indeclinabile funcțiuni estetice. Dacă Borges nu a putut proiecta romanul polițist în regiunea metafizică populată de fantomele visului său panteist, în schimb romanul polițist i-a prilejuit un spor de subtilitate intelectuală și un adaos de eficiență tehnic-narativă fără de care Borges nu ar fi fost, poate, el însuși cu atîta strălucire. Să fie oare, pînă la urmă, rodnice întretăierii seriilor cauzale?

SMARANDA GĂICULESCU

AMFITEATRU ELEVİ

Vă prezentăm un poet

VALERIAN ȚOPA

De dragoste

Împreună

Împreună culegem ce s-a spus pînă acum.
Și ce s-a cules. Și ce s-a iubit.
O atmosferă de crin ne preface în fum
Pentru că nu ne-am visat. Pentru că ne-am
presimțit.
Împreună ne întorcem de departe. Din
simțuri.

Miini de ardezie. O boare de noapte
Ne-așteaptă la margini de gest și de gânduri.
Lingă buze tirzii. Lingă vorbe necoapte.
Împreună înțelegem ce se simte acum.
Și ce s-a înțeles. Și ce s-a simțit.
O atmosferă de crin reîntoarce în scrum
Proeminența unui nou cuvint, nerostit.

Sărută-mă

Lingă tine scapără copacii și iubirea,
În miezul miinii stele se aprind.
Sărută-mă de-ți știi iubind privirea,
De-ți simți un vis prin timple strălucind.
Lingă tine pleoapele se-apeacă spre lumină
Atit de jos c-ar fi numai să vrea,
Și riduri lungi, de fringere străină,
Pe ochii tăi o clipă-ar fulgera.
E prea tirziu spre a purta vioară neintoarsă,
Iubita mea, cînd pieptul s-a aprins,
Cînd doruri neștiute se revarsă
Din sufletele-nlănțuite strîns.
Lingă tine scapără copacii și iubirea,
În miezul miinii stele se aprind;
Sărută-mă, de-ți știi iubind privirea,
De-ți simți un vis prin timple strălucind.

Certitudine

Liniștea incepe cu fiecare spațiu,
Cu ființa ta inflorită în mine,
Adormită în palme ca un anotimp tirziu,
Ești precum singele izvoarelor sufletului meu,
Exiști în mine precum aerul rămas
În prăpastie,
Nestatornică sub pleoapele sărutate și fierbinți,
Iubita mea,
Aprinsă asemeni pămîntului mirosind
A noapte și rășină,
Liniștea incepe inflorită în mine
Cu semnele sufletului tău despletit
În iubire

Adagio

Poate ar fi trebuit. Eram. Erai.
Un sentiment ciudat ne străbătea prin timple.
Poate nu ai dorit. Sau poate da
Dorul nestins în noi să se întimple.
Respiram cu ochii apropierea unei ape.
Poate n-ar fi trebuit. Erai. Eram.
Șoapte de cînt stăteau pe buze nerostite
Cum aerul în preajma unui gem.

Insule plutitoare

Vaporul a plecat în zori — la ora aceea ațita
de timpurie cînd te desprinzi cu greu din
brațele somnului ca dintr-o ultimă îmbrățișare.
N-am putut trage o linie despărțitoare
prin trupul apei; aici ești tu, aici sînt eu;
și-am pornit într-o curgere lină.
Într-unul din primele drumuri am descoperit
coliba pescarilor. Un cadran solar la marginea
apei — trupurile lor făurite din arama
soarelui, cu ochi din care te aștepti să răsară
valuri, cu chipul săpat de nisipuri, de
vinturi. Își talmăcesc povești într-o limbă
străină nouă, care însă nu ne separă sufletele.
Ei cu țesutul poveștilor, bătrînul de la poalele
colibei cu țesutul năvoadelor albe și
subțiri pentru știucile-duducile, și cu țesutul
decîntecelor cu care să ademenească zinele
bune ale apelor. Ceaune mari cu smoală,
de prins nălucile luntrilor.

Propunere: indiferent în ce moment al anului
am văzut lumina zilei, ar fi potrivit să
ne serbăm aniversările în septembrie, luna
reînnoirii învățăturii organizate...

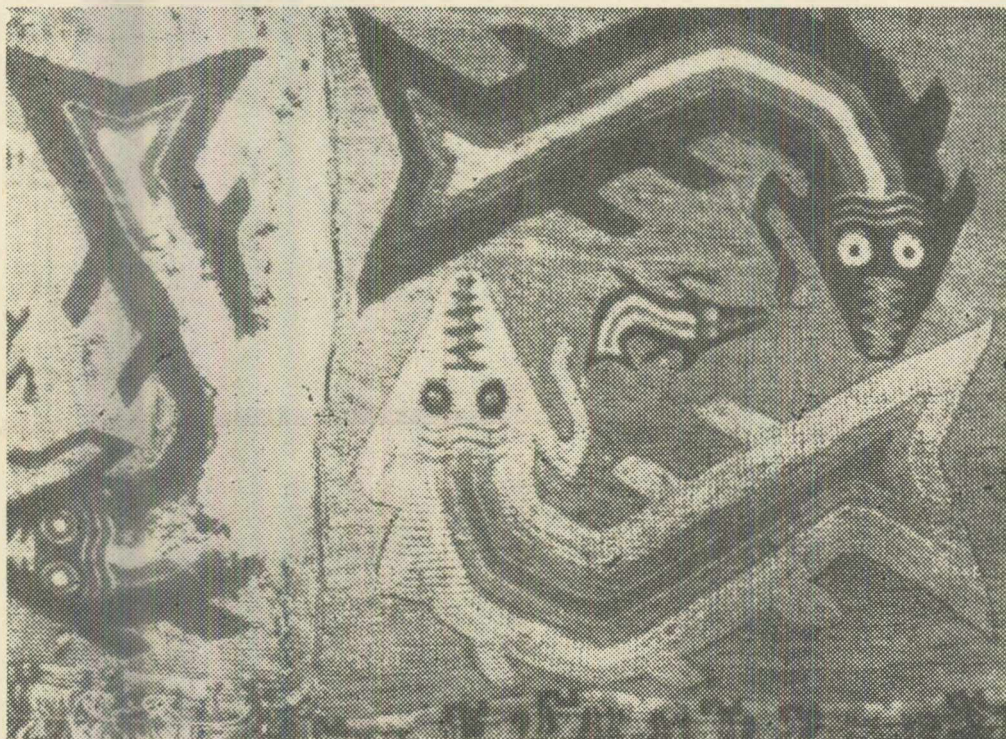
Expunere de motive: oricît ne-ar fi de dragi
și, desigur, necesare vacanțele — strălucit
alai de bucurii și destinderi — școala este
cea care ne reprezintă suprema interese,
ei îi vom datora în mare măsură realizarea
viitoare ca oameni, creatori, ființe sociale,
prin și în școală deprindem legea gravă și
dreaptă a competiției cu timpul, cu ceilalți,
cu noi înșine. În septembrie ne întorcem
la pupitrele noastre cu o curiozitate im-
prospătată, simțind însă și că vîntul bate
mai aproape și mai tare dinspre largul ex-
istenței, că răspunderile ni se conturează
mai precis decît în anul precedent, că n-am
crescut numai cu douăsprezece luni ci și cu
un întreg cerc — lăuntric — de înțelegere.
Cîndva se obișnuia să se spună: școlarul
este, ori se cade să fie, un fel de burete,
mîntea lui lucrează, ori se cuvine s-o facă,
întocmai ca un țesut spongios, absorbant,
reținînd mult pentru a fi în stare să resti-
tue ceva. Comparația, nu-i vorbă, suferea
ingrozitor de pe urma viziunii mecaniciste,
fiindcă învățătura devenea nu știu ce lichid
neutru, pus să circule încolo și-ncoace prin
niște orificii cînd largi, cînd presate, după
voința cuiva din afară, venit să stoarcă niște
creieri de o pasivitate exasperantă. Ni-
mic din toate acestea nu mai are legătură
cu modul nostru de a vedea anii de școală.
Concepem astăzi studiul ca pe o preocupare
fundamentală activă. Durata școlarizării se
integrează în pregătirea capacităților noastre

Lăudat fie

de creație. Realizăm exersarea unor inteli-
gențe menite să ofere societății soluții cali-
tativ noi pentru problemele ei importante,
multiple. Tot mai departe de fostul bucher
nefericit, liceanul se vede considerat drept
construcătorul propriei sale culturi; toate
cunoștințele care îi sînt transmise au drept
să-i ocupe spiritul numai dacă, în procesul
unei prelucrări continue, devin elementele

Majuscula

de sprijin ale gândirii independente: și cu
cît imbinarea dintre ele susține o cupolă
mai originală, mai neașteptată, mai cuteză-
toare, cu atît mai mari sînt meritele școlii,
pe de o parte, satisfacțiile lumii noastre, pe
de alta. Tel perfect tangibil, cu condiția ca
fiecare oră de școală, fiecare pagină de ma-
nual să ne găsească în efervescență, gata
să tăiem multele capete ale inerției, dragon
nefioros, dar tocmai de aceea perfid ca ni-
meni altul. Pe ascuțișul armei noastre fă-
vînd în comun cu săbiile Damascului numai
culoarea cenușie) nu avem voie să îngăduim
nici un pic de rugină, fiindcă nu este vorba
numai despre noi și viitoarele noastre pro-
fesii: în cele din urmă, va trebui făcută

ARTA PERUVIANĂ : Manta brodată

Întrăm pe o ușă împletindu-ne miini și pi-
cioare printre năvoade.
O masă lungă mustind a miros de pește, un
dormitor albastru și adînc, precum fundurile
mărilor.

Pescuitul noaptea — ochii de pisică ai fiilor
mării.

Pescarii sînt lipiți de valuri și sufletul lor e
mistuit de nisipuri ca firele de scoici arunca-
te din adîncuri. Visează uneori la o urcare
în munte.

Miinile noastre se aspresc și capătă miros
de pește, solzi de pește sînt unghiile noastre.
Urechea ia formă de scoică și-ncepe să mur-
mure povești la mîngîierea vîntului.

Un remorcher face să lunece în urma lui
două șiruri de bărci. Simt revărsîndu-se în
palmele mele pupilele pescarilor. Ei aduc
povești ale mării, aduc dimineața prinsă-n
taliene-hrană a sufletelor noastre.
Copiii lor se nasc parcă din valuri. Aduc cu
ei solzi ai mării, felii argintii de viață. Dar
noi, copiii pămîntului, scuturăm înapoi nă-
vodul. Noi, copiii caselor cu etaje unele pes-

Itinerarii

te altele, ai străzilor asfaltate, noi copiii șo-
proanelor scuturăm din palmele noastre ini-
mile de argint, le slobozim în mare în naiva
noastră credință că ei vor purta mirosul
palmelor noastre acolo, în fundul ochiului
senin, la locul de naștere al rădăcinilor.
Pescarii au cercurile lor desenate în hărți-
le apelor. Numai acolo unde fiecare e în
cerul lui, viața le e bună. Pescarului de
Dunăre marea îi e nesuferită, ca nevasta
care a uitat să facă dragoste. Iar pescarul
de mare se împotmolește prin stufuri și pa-
pură, alge neînțelese ale apei curgătoare.
Într-o seară, seara dinaintea plecării, adu-
nați în jurul fumarului, am simțit un năvod
care ne unește — de parcă noi eram plutele
și cuprindeam în firele încruciate soiuri de
pești care-și vorbeau în limba lor, neperce-
pută din cauza adîncimilor apei. Am auzit

AMFITEATRU ELEVI

septembrie!

dovada că sintem vrednici să moștenim o țară tare frumoasă și un nume deosebit de cinstit.

În septembrie, după despărțiri vremelnice, ne revedem colegii. Ceea ce oglinda ne-a tănuțit prin apropiere, bruschetea acestei reîntâlniri ne dezvăluie: ne-am mai maturizat. Mai înalți cu câțiva centimetri, mai bogați cu câteva certitudini, constatăm însă că și orizontul spre care ne săgetăm întrebările s-a lărgit considerabil. Ce bine că în aventura intelectuală, în pasionanta vinătoare care începe nu te lansezi de unul singur! Ambițioasa, temerara acțiune nu are decât de câștigat din coeziunea colectivului clasei, din vioiciunea contextuală a atîtor caractere; și ce sentiment de siguranță urcă dintr-un fapt aparent atât de simplu ca prezența, alături de tine, a celui ce, de-a lungul anilor, te-a lăsat oricînd să te uiți — nu în lucrările lui de teză — ci în sufletul lui. Pentru astfel de pricini (dar sînt mai multe), cînd aurul sună palid în frunze, cînd frunzele foșnesc ca mîște pagini de carte, cînd porțile școlii se deschid larg, iar înăuntru mișcase a lemn proaspăt geluit și a șerlac, se cuvine lăudați septembrie, luna în care, cel puțin prin setea cugetului nostru, cu toți ne-am putea aniversa ziua de naștere.

ALEXANDRU GLAD

PETRU SCUTELNICU

Drum spre patrie

Cu sufletul lipit de văzduh ascult păsările,
Cu sufletul lipit de pămînt ascult fîntînile —
Zilele mă ning cu florile lor albe.
În fiecare bob de grîu se ascunde o pine,
În ulciorul de lut peste care au curs legende
Zborul caută noi tîrimuri.
Pămîntul e un măr din care mușcă generațiile
Ce trec peste cîmpii.
Cîmpii și apele încep și se termină în noi
Iar noi învățăm un nou alfabet din linii verticale
Întii au venit cerbii peste pămîntul mîsurat
De ploaie.
Apoi noi am rămas și am construit verticale
Florile au supt ploii
Din sinul de văzduh al lumii
Arborii ard îngenuncheați
Ridicînd un foc alb spre zei.

de vacanță

glasul mării de dimineață și murmurul ei
dinspre seară — sînt vorbele peștilor ce mor
în valuri de aer.
Dar, din adîncuri, sirene strigă plecarea.

Oameni care nu cunosc
apusul soarelui

Incinsă de fire de apă cu nume săpate parcă
în trunchiurile bătrîne: Iza, Mara, Certeze,
țara Maramureșului pare un imens ou în-
condeiat pe trupul căruia unduiesc lîn șu-
voaie de culori.
Oamenii au felul lor de mirare amestecat
cu curiozitate și cu o disimulată indiferență.
Cu asta reușesc să te ademenească. Fete
frumoase ca mușcatele-m ferăstră se adu-

VASILE POENARU

Mătasa așteptării
îmi troienește drumul

Mătasa așteptării îmi troienește drumul
Și-s bolnav și sint beat de plecare,
Merindea mi-o pune în grea sărutare,
Eu focul dimineții prin glas tirziu îndrumu-l.

În fiecare lucru e-o zare care-mi lasă
în tesuturi, adînc, innoptare
Și Calea Lactee în mine dispore
Și mă alungă timpul din fiecare casă.

Izvorînd insetare deplină
Aud cum ascunsă în clopot de tină
Se mistuie sămînța de propria căldură.

Din corola cu flăcără lină
Un șarpe, iubit, cu-aripei de lumină
În inima fierbinte-a pămîntului te fură.

Mă uită
noaptea-n mare

Mă uită noaptea-n mare și-mi amețește scrumul
Cînd plec de lingă tine cu flăcările sparte,
Mă bea cu sete Phoenix și greu de timp mi-e
fumul

Ce poartă lumea veche cu-o zare mai departe.

Cîmpii ne seacă amarnic așternutul,
Ne prăvălim pe munte de singe biruința,
Cum aprig ochiul ierbiilor devoră nevăzutul
Sălbatic mizee ne sfîșie ființa.

Se-ntunecă furtuna ca fulgerele ninse,
Profetul beat de soare cu fruntea-n zări
pornit-a...

Desferecată, vremea în dorul lui se stinse.

În fiecare noapte scot masca mea de piele —
Mă naște poezia și-mi blestemă ursita
Sub streășina visării, în herghelii de stele.

Rugăm

pe toți cititorii
revistei noastre
să-și reînnoiască
abonamentele la
AMFITEATRU

nă în fața porților. Dar cu porțile e altă poveste.

Prin părțile acestea pămîntul nu cunoaște
apus de soare. Poate de aceea le lipsește oam-
enilor melancolia ce-o picură țărâni în
nai, în fluier, încîntătoarele unelte ale su-
fletului.

Soarele lor e un fel de emblemă. Oamenii
l-au văzut odată răsărînd și atunci l-au prins
cu funii puternice în stîlpi de poartă.
Porți ca un fel de labirint ce ascund și
deschid drumul luminii. Lumină, multă lu-
mină. Ca o albăie cu brațe de mușchi ce cu-
prînd un șuvoi de miere — așa sînt drumu-
rile Maramureșului.

Poteca îngustă cuprinde cîte o bătrînă cu
spatele doldora de nulele. La margine de
drum, ciorchine de copii rîzînd ca merii în
primăvară. Nevestele hrănesc cuptoarele
ce-și deschid hulpav gura cu limbi de bala-
ur. Către seară, prin foșnet de frunze, se
strecoară un gînd de la omul iubit.

„Aho, feri, mă!” din virf de munte se aude
semnalul altei doborîri și tăietorii de lemne
o pornesc către casă cu gîndul la soarele

Revista revistelor școlare

TRIMESTRU, revista liceului Găești — Dim-
bovița

La dv., poate mai mult ca în alte părți ne
dăm seama ce înseamnă pentru o astfel
de revistă o inițiativă sau o formă ieșită
din comun. Dv., ca și mulți dintre confrății
în ale scrisului școlar, păcătuiți prin fie-
care pas pe care-l faceți pe o potecă bă-
tătorită. Da, revista este completă și echi-
librată, abordînd domenii foarte variate,
de la modelism (noi combustibili solizi pen-
tru propulsia rachetelor) la fizică-chimie,
biologie, matematică și lingvistică. Ba ne
place chiar și articolul Mihăelei Țigără
despre „Naiul fermecat” al lui Gh. Zamfir,
sau ideea de a privi România prin ochii
citorva personalități ale vieții literare in-
ternaționale. Autocritica dv. în legătură cu
lipsa încercărilor de proză, teatru, și a
unor specii lirice caustice (fabulă, epigra-
mă) e întemeiată. Da, și? Și ce altceva
despre dv., despre viața și personalitatea
liceului, cu talentele sau încercările sale?
Revista dv. e ca o frază bună și mai ales
corectă, după care se pune punct. N-am
putea scrie însă mai altfel, mai angajat,
mai autentic, mai puțin standardizat?

MUGURI, revista liceului nr. 2 Satu-Mare

Foarte puține publicații școlare își pot
oferi o bucurie la fel de întreagă și de
mare ca aceea pe care ți-o dau „Mugurii”
sătmăreni. Revista debutează cu mențio-
narea unei aniversări. Un sfert de veac
de rodnică activitate a secției serale a li-
ceului. Evenimentul grupează în jurul lui
multe condele ale foștilor, ca și ale actua-
lilor elevi serialiști. Profesori, maștri strun-
gari, avocați, medici, veterinari, cu toții
își unesc glasul pentru a spune celor care
l-au crescut mulțumesc. Un mulțumesc
cald, afectuos, unic. Un mulțumesc din
adîncul sufletului, pur, neobișnuit a se în-
cadra în rigorile cuvîntului tipărit al unei
reviste.

ZORILE, revista liceului „Nicolae Bălcescu”,
Ploiești

În adevăr, liceul își oglindește foarte bine
viața și preocupările sale în paginile re-
vistei. Am remarcat, astfel, rîndurile a-
dresate cîștigătorilor olimpiadelor școlare
din „Felicitări pentru colegii noștri”. Ne-au
plăcut, în mod deosebit, versurile sensibile,
pure, adolescenține ale Nadiei Dumitru,
ne-a plăcut și imnul liceului, publicat aici
la loc de cinste. Am vrea, poate, o repre-
zentare mai vie a prozei, a reportajului.

PE UN PICIOR DE PLAI, revista liceului 39
București

O revistă făcută cu pricepere și talent. O
revistă în care se îmbină poezia,
viața școlară, viața de organizație, actuali-
tatea internațională, problematica adolescen-
tină cu cea majoră a timpului în care
trăim. Există aici nu numai o varietate
de preocupări și idei, ci și o bogăție puțin
obișnuită a formei și prezentării. Dacă nu
o să vă întristeze prea tare nodul în pa-
pură, o să vă relatăm că există o anumită
tendință de a grupa revista în jurul citorva
creatori, deosebit de talentați, evident, ca
Adriana Ruța, prezentă pretutindeni, la poe-
zie, la critică de spectacole, la o pagină
de proză-portret, sau la poșta redacției.
Ieșită din comun, ni se mai pare proza
lui Radu Aldulescu (Săracu Sfîntu Iile),
sau paginile închinată activității elevilor
de la secția italiană. În ansamblu, publi-
cația dv. se vedește a fi un real succes
pentru care meritați din plin felicitări.

VIORELA PETRUȚ

din porți, la fînul din șurile lor, la aburul
laptelui proaspăt muls.

Transplantate în mijlocul satului, trupurile
de brazî, de stejari, de mesteceni iau chipul
unor turlă de lemn, ținute spre azur.

Lumina cea multă înghite apă pe măsură.
Se vede după pădurea de cumpene ce mă-
soară lîn curgerea timpului.

Încondeiatul caselor e un rit al pămîntului.
Portocaliu, albastru, galben, verde, culori
rupte din adînc. Trebuie să culegi tot cîmpul
pentru a le putea asemui.

Trîind frumos, adică bărbătește, acești oa-
meni minunați care nu cunosc apusul de
soare, înțeleg să părăsească fără bocet via-
ța. Pesemne de aceea plantează ei un soi
de sperietori, de paparude în împărăția mor-
ții. „Cimitirul vesel” din Săpînța e un sim-
bol al victoriei împotriva tristelor despărțiri,
o replică mai hîtră a curajului și bucuriei
cu care vitejii daci se duceau să întîlnească
pe Zamolxe în țara fără întoarcere.

ANCA VOICULEȚIU

ARTĂ PERUVIANĂ (Cultura Nazca) : Vas pictat

RADU DOSOFTEI

Aventura poemului

I

Îți mai aduci aminte ce frumoase
Coborau cuvintele din lucruri
Și se spălau de umbra noduroasă
Pe malul riului de fluturi.
Aveam buzele mușcate de ghimpele tăcerii
Și stam pindind în reci fintini de iarbă
Cu arcurile-ntinse, pină cind otrava
Săgeților, a început să fiarbă,
Iar cind am tras din flacăra otrăvii
Ni se aprinse scările de iască
Și am rămas între cascadele de rouă
Pradă cuvintelor, ca să ne pască.

II

Buzele mele șopteau cuvinte de zăpadă
Pentru galben, stilpul ierbii
Pe care-l pasc cu pleoape de azur
De pe puntea lunii cerbii.
In scoica drumului rostogoleam
Un inel de rouă pentru tine,
Apele se auzeau orbind
Iar marea incepea să se incline.
Am aprins otrava liniilor clare
Ca să călcăm pe spicele ei albe
Dar, fragil, poemul meu de păpădie
Ți s-a scuturat în palme.

III

Arcul meu era făcut din iarbă
Săgețile din ace de molid
Cind te ținteam puneam pe ochi o frunză
Ca să slobod săgeata galbenă în vid.
Zei îngăduiau să ne spoim obrazii
Cu frunza zăpezilor din orice floare
Timpanele visau nisipul unei sfere
În dosul căreia se-nvață cum se moare.
Ocoleam mireasma unui crin albastru
Înflorit pe umărul unei statui
Dar a trebuit să sugrumăm cuvintul
Ce ne-a văzut iubindu-ne la poala lui.

IV

Miinile mele sint stele transparente
Ce mingăiau moartea unui crin
Se-aud flăcări prăbușite-n stâlpi de ceară
Și căpriorii nopții nu mai vin.
Nu va mai ninge cu păduri pe pleoapa
Melcului rănit de lucruri,
La genunchiul ploii de mătase
De frigul sferelor te bucuri.
Nunțile sudului s-au strămutat la pol
În sănii lunecind pe limbi de ren
Cuvintele-s căuș de cretă-n gura
Pe care, cind pierim, o mai avem.
Din foile de lotus bind otravă
Vor inflori în scoici spirale
Prin craniul poemului răsună cornul
Poetului adormit la poale.

Constelația Iurei

Planeta

necunoscută

Un debut ascunde întotdeauna în el
cîte un gest hazardat atît din partea
celui ce arată lumii, cît și din partea
celui care se lasă arătat. Este ca o
mărturisire, ca un jurămint de dra-
goste : la fel de riscant pentru cel care
jură, ca și pentru cel care îl crede.
Pentru că, un debut nu înseamnă ver-
surile unui tînăr poet la un moment
dat, ci lungul șir de cărți care se
ghicește în umbra de dincolo de
aceste versuri. A susține că distingi
în această umbră figuri și mișcări pe
care le înțelegeți și în care crezi
poate fi o chestiune de ascuțime a
privirii sau numai de îndrăzneală și
plăcere a riscului. Oricum, debutul
este frumos și emoționant, tocmai
prin acest nebulos amestec de încre-
dere exaltată și șovăitoare incertitu-
dine, nesiguranța adăugînd un farmec
difuz și tandru gestului. De cealaltă
parte, debutul apare și mai tremurător
și mai cu sufletul la gură, ca un
fel de ipotecare a veșniciei, fără a
avea nici pe departe certitudinea că
vei mai putea-o vreodată răscumpăra.
Versurile de mai jos sint ale unor
poeți tineri pină la copilărie, aflați
încă la vîrsta cind celulele se înmul-
țesc și umorile se schimbă, aflați încă
la vîrsta la care se vorbește despre
viitor tocmai pentru că este prea de-
parte pentru a ști ceva despre el. Ver-
surile sint frumoase și tulburătoare
așa cum este frumos și tulburător un
lujer în care viața nu s-a hotărît încă
ce forme să ia și, privindu-l, poți să
îți imaginezi straniile eflorescențe și
miraculoasele fructe pe care o să le
poarte, poți să ți le imaginezi mai vii
și mai strălucitoare decît vor fi vre-
dată în realitate, pentru că uluitoarea
lui sensibilitate la lumină și întu-
neric îți dă dreptul să ți le imaginezi.
Desigur, pentru asta debutanții de
acum vor trebui să renunțe pe dru-
mul maturizării la ticurile împrumu-
tate de la alții, la locurile comune
care li se par descoperiri, vor trebui
să verifice în dinți fiecare cu-
vînt ca să se convingă că
e veritabil, să treacă prin propria
lor inimă fiecare picătură de singe a
poemului, ca să se convingă că nu e
otrăvit. Ne convinge că va fi așa fie-
care cuvînt proaspăt, fiecare gest
fraged, fiecare mister plutitor. Versu-
rile de mai jos sint tulburătoare ca
un răsărit despre care știm că se va
produce, dar nu știm încă ce planetă
va lumina.

ȘTEFAN NEAGU

Ceas

Copilăria-n ceruri și-a dus aripa frîntă
ori spăima dulce-a timpului de miere
și carnea mea e poate-un ceas ce cîntă
ca mierla-nsingurată în tăcere.

Prea liniștită muzică-mi respir
prin porii singelui păgînată lină
și-n trup mai somnoros un trandafir
lucrează plin de faimă o grădină.

Vînătoare cu dor

Mai falnic eu de-acum sint bucuros că fiara
trupului meu aleargă prin crînguri la vînat
și nu mai minii ziua prea fragedă cind seara
frumoasă mă coboară cu ochii în păcat.

Instinctele în floare duios mai stau la pîndă
și-abia mai strig hăitașii frumos să mă amine
cu-armura mea subțire sint gata de izbîndă
și-nstrăinat în urmă eu laș nu voi rămîne.

Fragede dovezi

Dar ce plăceri mi-ar mai putea ascunde
înfloritoarea pîndă din ceasu-nlăcrimat ?
Prea singur trupul meu prin care lucruri sfînte
ar vrea sfîșietoare o muzică să-și crească

Abia întreb și-ndrăgostit imi pare
că lacrimile mai stingher copil
cîntă în mine dorul - zăpada lucitoare.

Atitea ceasuri rare m-or binecuvînta
și-abia mă mir că fluturii, doar ei
ar fi în stare împlinindu-mi harul
să-mi laude credința și chiar acel infern
ce înflorește-n mine precum de vin paharul
dospind interioare prea fragede dovezi
un anotimp de taină și glorioase-amiezi.

Cutezînd

Amarnic eu, vai mie, voi inflori în laur
oricît aș vrea cu drag să-nduioșez țarina,
în carne luminează cel mai bogat tezaur
și ochiu-i îndrăzneț și glorioasă-i mina.

Cu spini încoronată pentru a cita oară
va încerca cu faimă să-mi ducă în ispită
credința mea în horă ori poate-n primăvară
și în salcîmul verde și chiar într-o iubită.

Desigur numai tînăr eu voi porni la drum
cu pieptul bucuros să ardă-n orice boare
sîngele meu ar ride dar singur n-are cum
și-mi trec copilăria sălbatecă în soare.

Cu dorul meu de-acum pe cine să-ncălzească ?
abia se-nfiorează durerile-n destin
și-o glorie mă-ndeamnă curat să le zimbesc
cu trupul zvelt jertfit celui mai dulce vin.

Atît de mindru doamne și cine-ar îndrăzni
în calea mea să-și țeară urzilele nebune ?
părinții mă vor pierde și-atunci în plînă zi
pe nimeni n-am să rog frumos să mă amine.

Ana Sanda

(„...pentru slobozenie și moșie cu cinste a muri decât mulți veci cu necinste a trăi. mai de folos și mai de lăudat este.“).
 („...că din fire cele supt lună așa s-au orînduit ca unele după altele să urmedze și cînd unele mor, altele să învie...“).
 („...și-apoi înțeleptul spune : nice o picătură de vin înaintea amurgitului soarelui...“).

DIMITRIE CANTEMIR

I

laudă-n veci făcătorului
 de bine după datina cinstirii
 cu pîine și sare, amintirea răscolitoare
 a datoriei taie cale prin spinii încolțirii,
 la urechea ta botul hapsînului
 vizir aduîmecîndu-ți fruntea în cădere
 podoabă a plaiurilor mele înfățișată-n
 calea hăituitorului

fugi, sări, alege scorbura
 tănuirilor științei pre nume filosoficești,
 musicești, istoricești
 găta-le izvorul
 că mai sănătoasă e apa liniștii
 în curțile dorului de vitejii sporinde

II

liberă cale minții să deie firea
 dornică pururea de adevăr, strălucindă în
 cerul gurii

de arsura stelelor, măreția soarelui
 proptind cirjele-n subțiori ;
 izvor nesecat durerea tănuită o vreme —
 diamantele-n taină nu-și mistuie
 prețul pînă vremea se-nvolbură,
 pînă cîntul soarbe puterea,
 pînă lărgimea brațelor cuprinde tăria

vinul înțelepciunea orînduind
 după întîrzierea cu grija
 învață-mă astă tărie
 de-a pricepe adîncul miez al lucrurilor.

III

pentru ale lumii firești
 cinstire cărții însălată cu fire de aur
 cu piele de bour îmblănită
 înțelepciune care taie cărare-n
 pădurea încrețită,
 în pace un gînd

MARIN LANGĂ

Cantemireană

roade ca o depărtare în fructe
 unde n-am putut să fiu rod
 sîngele meu îi de aleasă viță
 dorul de casă mistuie vloga,
 cînd ochii se-mpăienjenesc
 osul domnesc își trece somnul
 lîngă stîlpul casei părințești,
 durerea e mare cînd puterea nu-i învinsă —
 copilul din mine plînge pietrele și izvoarele
 Țării de aur.

IV

pe deasupra codrilor
 trec voievod spre izvoarele neamului
 răcoroase și dulci în povete
 o, țara mea dinlăuntru simbului de
 nucă, visul a-ncolțit în cetățile tale —
 apele hălăduie pe valuri puritatea —
 gătat sînt pentru renașterea din
 cenușa întrupării pe pieptișul munților
 științietori, demni de măreții olimpiene

fără sfială de-a iubi adevărul —
 cîntea din tăria lucrurilor nemișcate —
 poruncă glasului îi e darul simțitoarei
 inimi înconjurată de iubire,
 unde degetul nu ajunge
 tăcerea nu-i atotstăpîitoare,
 inimi înconjurată de iubire,
 adevărul în ea este drept și curat,
 singura tărie ce-i poruncește Inorogului
 să se cheme curat în limba lui Horațiu :

„Nu voi muri cu totul ;
 Tot ce-i mai bun în mine va să înfrîngă
 moartea
 Mereu, mereu voi crește în veacuri viitoare
 întinerit de slavă.“

Așa și este — Domnul Moldovei răsare din
 lumea morților cu slavă
 și numai cheia minții păstrează nemurirea
 din cămările luminii ; peste vremelnicie
 cugetelor și brațelor noastre se oferă
 nemișcat, marmură caldă,
 Serenissime Princeps.

SONIA TEOFAN

Mamei

Mamă, popas dintîi în lume,
 întîiul drum ce fără pași l-am mistuit
 Eu, mugur orb, nemaichemat pe nume ;
 Ești primul templu-n care m-am smerit,
 Iar sînul tău — întîia bogăție mi-a fost,
 Și mina ta — cel mai rîvnit toiag.
 Din palmele căus, vreau apă vie să sorb,
 Fă, glasul drag,
 A „bun venit“ să sune,
 Ca marea taină să vrăjească-n noi
 A singelui perpetuă minune.

IOAN VASIU

Pămînturi
fără vîrste

Pămînturi fără vîrste se rotunesc în palme
 Și-n ape plînge cerul amiezilor tîrzii.
 Păduri de grîne cîntă spre împliniri și calme
 Aprind iubiri în țară ca setea în copii.

Se frînge curcubeul pe cumpănă, devreme,
 Și cerul doarme-n ciuturi nevătămat de ape.
 Senină, depărtarea se-aplecă să ne cheme
 Să ardem în urcușul izbînzilor, aproape.

Pămînturi fără vîrste sărută talpa grea
 Cînd înfloresc salcîmii pentru a doua oară
 Și cînd se-aprinde-n iriși întîiul colț de stea.
 Pămînturi fără vîrste rodesc lumini în Țară !...

GEO GALETARU

Orga

Nu mă chemați, sînt vadurile-aproape
 și păsări fără umbră foșnesc adînc pe sus
 ca niște frunze aurii de miere
 cu care toate toamnele s-au dus.

Zei tineri calcă-n zori peste izvoare
 și-ntorc lumina-n văile amiezii
 sub clopote pierdute-n veire de polen,
 sub pletele tîrzii ale zăpezii.

Nu mă chemați, iată văzduhul arde,
 alte năluci mereu îngenunchează
 în iarba nopții ce își sună orga
 în trupul meu subțire ca o rază.

PHAM VIET DAO

Despre fluvii
care s-au oprit

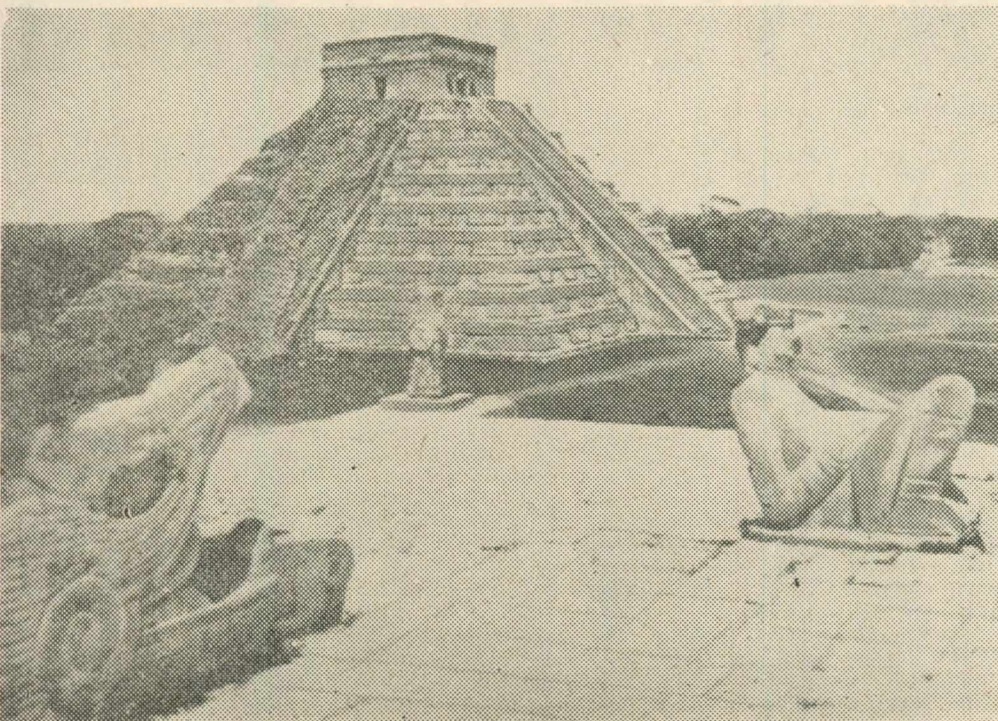
De cînd stelele strălucesc mărturisindu-se
 pămîntului

Norii trec așteptînd vîntul ;
 De atunci noapte după noapte ei
 întilnesc marea
 Cîntînd mii de serenade pentru fluvii.

Apa trece ca și timpul
 Iar sufletul vostru e precum albia
 Trece timpul ca să fie albastru ca albastrul
 firesc al cerului ;
 Trec fluviile ca să fie mai adînc sufletul.

Ați mai lăsat pe malul vostru rodnic
 Să crească-n seară și-n noapte plantele
 albastra livadă de duzi să fie mai frumoasă
 Și mai bogată în viermi de mătase.

Acum sufletul vostru e îmbătat de struguri
 Stați liniștiți să ascultați câmpiile vieții
 Ce împrejurul vostru se nasc, se schimbă
 Ca furtună ce se zbate în miezul zilei.

ARTA MAYA-TOLTECA : Piramida lui Kukulcán, Chichen Itzá

GEORGE VRANCEANU

Ștergare de nuntă

sprijiniți de cîmpie, unde destrămarea albă a pleoapei respiră safcimii, îndrăgostiți de ceară pășesc în flacăra comorii. În iarbă se boltește singurătatea tălpilor noastre: ștergare de nuntă amintind vinătoare de vulpi alungă prin clopote femei despletite, ca o otravă înverzindu-ne fruntea. În pieptul ogarului întunecate chemări de corn străpung frunzișul veșted sub care se deschid somnoroasele miini, sau toamna lingă vetre pustii se sfarmă viori înflorindu-ne pieptul și urma. Sint numai eu și pădurea, ștergare de nuntă, cîmpia arzindu-mi în spate și umbra, tot mai departe de mine...

La marginea nopții

miei de aur și se desprind din miini. Nedumerit îți strîngi genunchii mai aproape de trup și ca-ntr-un lemn necioplit viermi luminoși îți răsună în timpă. Se scufundă în soare ca o mumie de ceară, piciorul și aerul abia-l atingi cu pleoapa. Roiuri de viespi se surpă în ușere și singele-i blind întunecindu-se sub unghii. Iată, turmele mele șiroind pe un munte de sare și dulcea carne a mieilor înflorind la marginea nopții ca o cîmpie de maci...

Ploaia

cai albi păscîndu-mi prin păr; plînge încet argintul unei brătări pe mînă; la rădăcina ierbii focuri subțiri, neclintite. O clipă, vameșul se arcuiește în fața steei, se scufundă în ea. Lipit de mine ca o poartă în flăcări, trupul femeii orbitor se deschide și pești zburători se înalță prin genele ei. În vis, despletită, mama îmi îngroapă fratele în piept; și iar, nespun de ușor se izbește de trunchiuri cîntecul meu și palma îmi înverzește pe gură...

În jurul orbitei

genunchiul se-apeacă deasupra pădurii și e o mare ispită s-ascuți cum lăcrimînd carnea și se zidește în jurul orbitei și se face crin de argint incheind cu petala încă-un cuvînt. În strigătul sugrumat, pasărea-ți ciugulește din palmă pămînt; sporește liniștea-n umerii tăi și sub veșmint, trunchiuri uscate de brad se aud răsărînd...

„Rămas fără nori, cerul s-a revărsat peste cîmpia vălurită, aspră și violentă a Dobrogei. La marginea ei se înalță, vinăt, dealul Denistepe, acela pe care au urcat cîndva nebunele oștiri nomade. Căutau poate apocaliptica realitate a Razelmului. Unii au descoperit-o, alții, în schimb, bolnavi de frenezia spațiului, s-au pierdut în stepele enorme și inutile ale continentului. Unii au devenit gorgane și neant, alții nici atit, nici atit. Deci iată-l: regele Beidaud, bolnav și răzvrătit. Apoi vine trenă nesfîrșită a femeilor, apoi șambelanul — semibărbat și semifemeie. Iar în cele din urmă oastea sălbatică și fanatizată a călăreților hrăniți cu visuri în nopțile singerii.

Iar în urma lor nimic. Nici fir de iarbă și nici plisc de pasăre. Ceru-i mare, și gol, și sticlos. Vara săgetat de fulgere, iarna de crivăț. În anotimpurile de trecere, dubioase și mediocre, mai răsună, arareori e adevărat, mărunț ca o trecere grăbită de cal, pașii regelui Beidaud. Sint vîntul albastru, vîntul care înmoaie și dezgolește vegetația îmbătrînită a Razelmului. Vine dinspre Denistepe și se sfîrșește în șesul fluid al mării. Nu are vîrstă și nici memorie. Șuierul său devine cîntec pentru călătorii întirziți. Dacă le mîngîie mersul și cugetul devine clipa care aspiră la etern, dacă plutește însă deasupra lor, cu mult deasupra lor, peste clădiri și arbori, devine eternul însuși.

Eleonora era în față, eu la mijloc iar Ilie cu iapa cea șchioapă a bătrînului Chelmez la urmă.

— Zic să dormim noaptea asta aici iar de mîine poate o luăm spre nord.

„Aici” era de fapt cabana aceea din birne de plop cioplite grosolan. Înăuntru ca și în

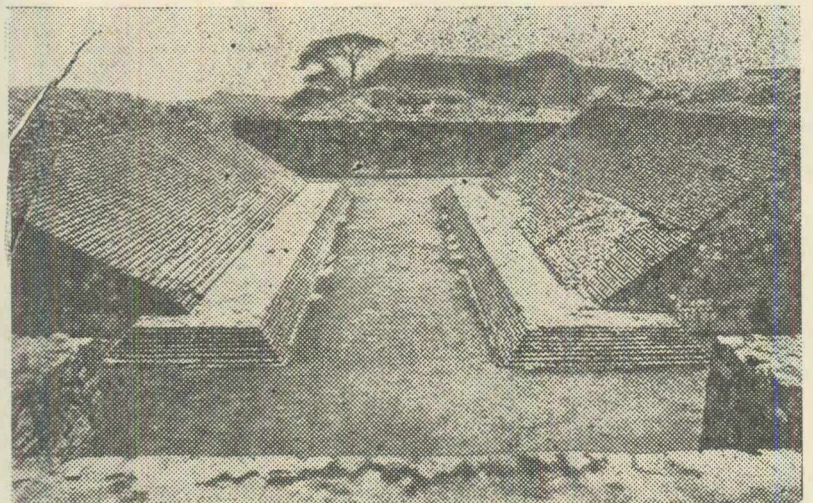
afară mirosea a alge și a sărătură. Vîntul, mîncătorul de zăpadă ne sfichiuia ușor obrații. Fata lui Chelmez s-a oprit din mers. Avea fața aprinsă de oboseală.

— Măi Dincă, deșteptul de frati-tu ne-a spus că în două-trei ceasuri ajungem. Uite cît am mers... Noroiul ăsta ne uscă puterile. Să-l fi luat cu noi, cred că nu i-ar fi plăcut de loc acum. De loc nu i-ar fi plăcut...

Un zimbet obosit îi șterse apoi colțurile buzelor.

Mergeam deci spre Denistepe. Mergeam deci să prindem clipa aceea desfrînată a lui Beidaud, clipa în care ropotul de cal nomad aduce vîntul albastru. Urcam colina și oboseala ne încingea obrații. În jos și în dreapta se pierdea încet, încet verzele de oțel al Razelmului.

— Și ce vrei acum: să ne întorcem? fac eu. Aia atita așteaptă: să ridă cu gura pînă la urechi. Și, mai ales frati-miu care, fie vorba între noi, e tîntălău. Anul trecut a plecat de unul singur să-l caute. S-a întors (Era o vreme ca asta: noroiul chel-făia sub talpa de box a bocancilor) și știți ce mi-a spus? Zice, e acolo o biserică îngropată în pămînt, zice, cițiva, și, doar cei mai în vîrstă ai satului o știu. Iarna, cînd viscolul se zbate și dănțuie ca un bezmetic peste cîmpie vine de acolo ceva ca o muzică, ceva nelumesc de frumos. Dar ciți pot ști de unde vine această muzică? zice, ciți pot ști că gorganul acela ascunde sub mantia sa de iarbă mereu arsă de soare trupul unui rege nomad. Calul său mai necheza cîndva, el însuși striga comenzi către o oaste demult inexistentă, demult pierdută prin alte puste. Minți, i-am spus

ARTA MEXICANĂ (Cultura Zapoteca): Ruinele scării unui templu (Muntele Alban, lângă Oaxaca)

GINA TEODORU

Clipă

pămînt altar de păsări echilibru din aripile țării aerul zboară în arbori și mult mai adînc văzduhul luminat al vîrstei prin cercuri totale în a spune orice cuvînt e nesfîrșit doar clipa este o taină și o rațiune

Închid ochii

închid ochii și animale fără umbră mă urmează în cutele de grafit uitare tăcută a chipului pe coala de hîrtie adesea pe rîu pînza albă întinde un val de o virginală tristețe din lumina lucrurilor o pace adîncă a coborît privindu-se și jocul fetelor dimineața pe fire de iarbă jocul frunzelor senine se aude ca un clopot din două aripi reci asurzitor pe tărîmul trupului văzduh a cărui flacăra sint eu

Cucuteni

la picioare galaxia taurului noaptea este la noi Marea Neagră revenind în flux tutelar luna este ochiul peștelui necuprins chenare lungi pe vîsele somnului acum încolțeste grîul în gura morților în vasele cu grîu și apă de la Cucuteni

PAVEL PERFIL

Beidaud

atunci. Ești o pușlama fără pereche. De aceea v-am chemat și pe voi, căci, chiar dacă aș descoperi acest vînt albastru cine ar mai fi în stare să mă creadă?

— Poate că fratele tău a avut dreptate, m-a întrerupt atunci Ilie. Ce, parcă vîntul ăsta despre care vorbești trebuie să umble pe deasupra noastră, așa, ca o trenă de regină, și să ne izbească privirile și auzul? Fișitul său misterios tocmai de acolo vine: cu cît e mai departe de noi, cu cît e mai străin simțurilor noastre, cu atît ne atrage mai mult. Altfel am vedea cum se înmoaie arborii zile întregi sub bătaia lui dogoritoare și ne-am spune: Asta-i Beidaud călare, iar ăsta-i vîntul albastru, iar ăsta-i dealul Denistepe cu stea în jur.

— Tăceți! Ssst! ne făcu semn Eleonora. Ascultați! Lipiți-vă urechile de pămînt și ascultați.

Iapa, și ea, ca dintr-o secretă recunoștință, își lungi gîtul alb-murdar pînă la pămînt. Ochii (abia atunci am observat cît de blînzi erau) priveau undeva departe, cufundați într-un soi de mirare timpă. M-am ridicat. De genunchi și de coate mi se lipiseră cocoloașe de țărîna. S-a ridicat și Eleonora.

NICOLAE PETRU

Cit de aproape

Ochiul meu curge-n silabele-nalte
în silabele mute
de metal și de marmură.

Cu ritmuri de aripă așternute-n
auz

îmi împătitez inima
și sînt la fel de frumos
ca numele acestui pămînt
și sînt la fel de puternic
treierîndu-i în palme sărutul.

Cobor în nopțile luminii
în verticalele vămi ale cîntului
și pe terasele dimineților limpezi
mă aflu
citind viitorul pe față, în mîini
și suflețe.

Parfumul cifrelor, ah
parfumul cifrelor și al planurilor
de viitor

îmi e drag
de parcă aș sprijini o veșnicie
pe pleoape.

Cit de aproape sint de tine, Patrie
cit de aproape
cînd ochiul meu
curge-n silabele tale înalte.

Voi fi

Voi fi
în tăcerea din nopțile crude
în năvala ultimei știri
ca un clopot de miere
în văzduhul
din miezul de lacrimă.

Argint și ninsoare
vii cuiburi de spumă
locui-voi.

Pe jinduitele țărături
ale Patriei dintotdeauna
voi fi
așteptîndu-te.

Cîntecul mîinilor

Mîinile, iată, cîntecul lor
adoarme-n crizanteme de răcoare
ca o potolită, tină ră ardere.

Mîinile, iată
iezere de lumini
sub puternicele anotimpuri ale
minții
instelind bucurii
pentru rotundele, nespusele
amiezi.

Mîinile, iată
ni se așează pe țîmple domol
amiroșind a metal sau a pîine.

Mîinile, mîinile
doar ele poartă sufletul Patriei
spre înaltul înalt
de-acum și de pretutîndeni.

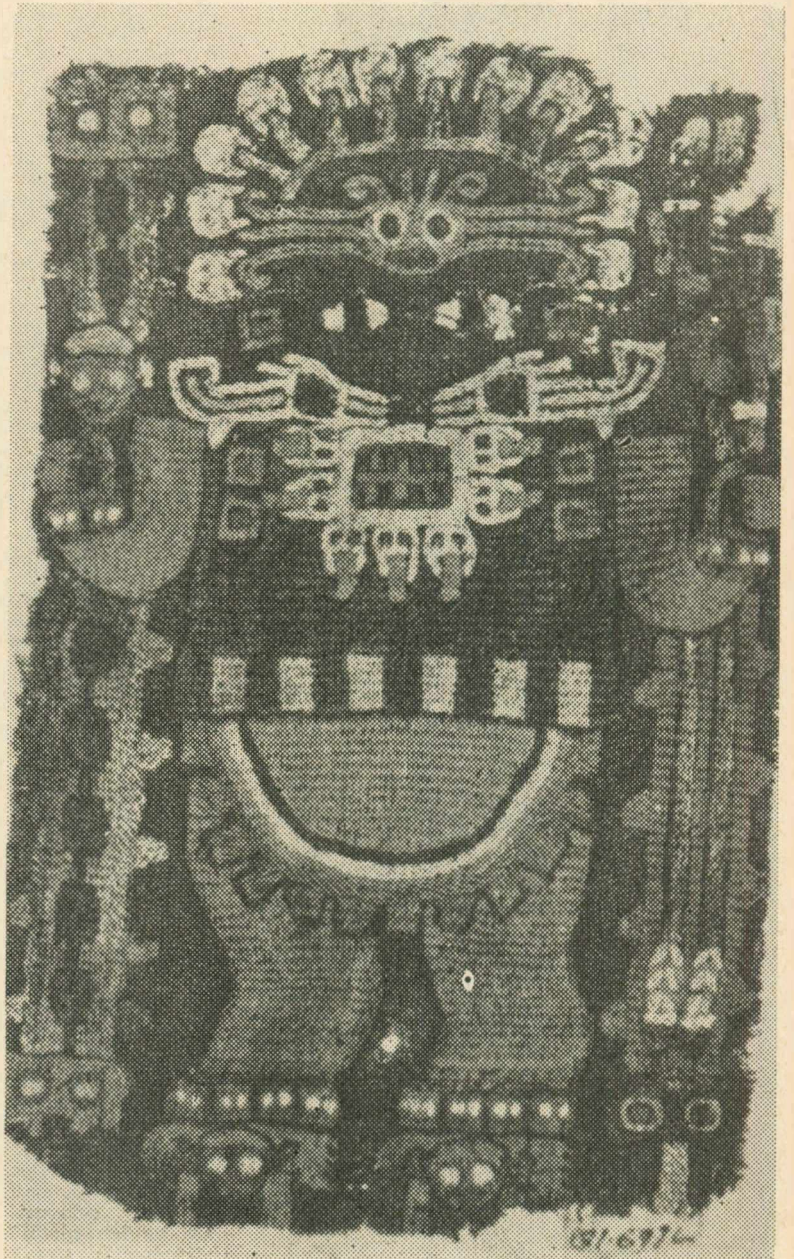
CONSTANTIN VOICULESCU

Încruciașări

Un crai de ape de-aș mai fi,
s-aud
fintîna nerostită prin ulcioare
și sevă aspră de-mplinit în dud
alt fluture haiduc la drumul mare!

Să sorb adînc tăria din ciulin
amestecată-n libertatea ierbii,
s-ajung răscruce între boz și crin
la dragostea lupoaicelor cu cerbii!

Să-mi simt crescînd pădurile din
trup
ca dintr-un putred înveliș de mire,
pe dinăuntru-nsinguratul lup
adulmece o nouă-nchipuire !..

ARTA PERUVIANĂ : Fragment dintr-un poncho, peninsula Paracas.

— Hai că sîntem niște descreierați. Ce-om căuta noi aici, nu știu. Numai tu ești de vină numai tu.

Și rîdea de răsuna tot locul acela : „ce-om căuta noi aici, ce-om căuta noi aici, nu înțeleg...”

Din acel moment cîmpia începu să luneca prin fata ochilor noștri. S-a ridicat și Ilie. Avea privirea încărcată de nedumerire.

— Nu e nimic, spuse Trebuie că e pe undeva pe aproape. Dar aici nu e, aici nu e în nici un caz.

Dar cîmpia luneca mai departe prin fața noastră. Arborii, perdeaua legănătoare a plopilor se topeau încetul cu încetul în ceață. Cabana dispăru și ea. În locul ei bănuiam doar vîntul în căutarea căruia venisem.

Am auzit-o din nou pe Eleonora :

— Dacă nu vii, vînt albastru, intrăm pe tărîmul tău și îți scormonim gorganele în care ai ascuns regii nomazi. Îți vom călca în picioare țînutul albit de somn. Vom săpa o peșteră în care te vom izgoni iar la gura ei vom tolăni un bolovan cît toate zilele. Nu vei mai ieși de acolo decît atunci cînd piatra se va preschimba în praf, într-un praf fin pe care tu însuși îl vei duce și îl vei topi în mare.

Iapa scurmă ușor pămîntul cu botul său umed. Ciupi cîteva fire abia răsărite de grîu apoi ridică ușor capul, așa, ușor, de teamă să nu ne atragă privirile. Dar o vedeam cu toții. Vedeam cum îi tremură gîtul acela alb-murdar de parcă s-ar fi apărut de o cohortă de tăuni.

Atunci o auzirăm. Era prima dată cînd o auzeam vorbind.

— Vînt albastru, nu uita, sînt fiica celui care l-a purtat pe Beidaud. Sînt fiica celui care te-a purtat și pe tine prin stepele acestui țînut. Ții minte, pîntenii în care stăteași proptit ca un rege scăpătat, sau carnea care singera sub tine, sau coama umedă a tatălui meu. Te-ai dus apoi prin alte cîmpii. Odată ai fost mic, te pierdeai în coama lui stufoasă. Apoi ai crescut și nu te mai putea ține pe firava lui spinare. Părul său a albit de tot și s-a umplut de scaieți. Atunci te-ai ridicat : întii deasupra arborilor, apoi deasupra păsărilor și, în sfîrșit, sus, sus de tot, acolo unde numai în serile lungi de iarnă puteam să ajung cu gîndul.

— Taci din gură ! strig. Strig și mă sperit de necuviința, de împenția mea.

— Nu vă certați, o aud și pe Eleonora. E speriată și ea. Pistruile de pe față îi ies și mai mult în evidență.

— Dar n-a fost nimic la mijloc, face pa-trupedul netrebnic, n-a fost nimic. Ilie care pînă atunci a tremurat, poate de frig, poate din teamă, se puse pe vorbă.

— Priviți, am trecut și de valea asta. Cabana se vede din nou. Fumul se înalță ușor și se pierde în pîntecul somnoros al norilor.

Cîmpia se făcu din nou cîmpie. Grîul a crescut și era mai verde. Înțepa iar cu ne-saș ceața tulbure a acelei toamne. Am ajuns pe colină. În spate aveam pămîntul aspru și violent al Dobrogei. În față — șesul scăpător al Razelmului. Deasupra noastră, pe întreaga dimensiune a văzului, se scurgeau, într-o înfricoșătoare migrație, turmele de nori. Veneau din

nord, dinspre țînutul înghețat al deltei. În jur mirosea a pajiste de omăt și zbor tîrziu de pasăre. Eram patru ființe și așteptam vîntul. Apoi, vîntul a venit și a umflat pinzele alburii ale norilor. Pămîntul era o corabie iar noi, cei patru, mateloții singuratici rămași în virful catargului.

— Iată-l ! am auzit-o atunci pe Eleonora.

— Da, el e, făcu și Ilie.

Crivățul învălu virful colinei. Toamna se stîngea, vehement și sălbatic, la picioarele noastre.

— Nu-i vîntul albastru, am auzit în cele din urmă pa-trupedul. Nu, nu-i vîntul albastru

— Dar ce-i, ce-i atunci ?

— Nu știu, dar nu-i vîntul albastru.

La picioarele colinei încenu să hohotească noaptea. A cuprins mai întii țînutul acela de granit, apă și stele, apoi și pe noi, cele patru ființe sinauritice.

A fost o noapte prelungă și neasemuit de adîncă. A fost ultima noapte în care mai așteptam venirea vîntului albastru.

— Dincă, face atunci Eleonora, se vede treaba că fratele tău e o pușlama fără pereche.

— Da, da, e o pușlama fără pereche, adăugă și Ilie.

Am coborît și, într-o liniste desăvîrșită, ne-am umezit frunțile oșosite în apa de oșel a Razelmului. Crivățul își începuse canonada. Noaptea, sub stele, am părăsit înfrigurat țînutul acela. Nu mai credeam în vîntul albastru, și nici în iapa care vorbea, și nici în spusele fratelui care, din cîte am înțeles eu, era o pușlama fără pereche.

Nicolae Fleissig :

Prințesa

În efortul permanent de a găsi formele optime de organizare și modernizare a învățământului artistic universitar, practica de vară a studenților ocupă un loc deosebit de important. Acțiunea care s-a desfășurat anul acesta la Drobeta Turnu-Severin, prin colaborarea dintre Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu” din București și Consiliul popular municipal, cu sprijinul Comitetului județean de partid Mehedintzi, marchează un progres real în stabilirea condițiilor de lucru și în finalizarea practicii artistice studențești, finalizare atât pentru necesitățile formative ale învățământului, în sensul pregătirii viitorilor artiști pentru viață, pentru a răspunde adecvat comenzii sociale, cât și în folosul centrului-gază, care a fost astfel înzestrat cu peste douăzeci de sculpturi monumentale și decorative, cu o colecție de pictură și cu un ansamblu monumental-ambiental cu funcție de manifest activ. Opere estimate la o valoare de peste 1 500 000 lei.

Mergând pe urmele studenților care au lucrat, în timpul practicii de vară, la Drobeta Turnu-Severin, am putut remarca atât prezența, oarecum insolită în oraș, a unor lucrări monumentale de factură îndrăznească, cât și ecourile persistente ale acestui eveniment artistic în conștiința orașului sau, mai exact spus, în opiniile celor care au colaborat la organizarea practicii (Consiliul popular municipal și Comitetul județean de partid), ca și în reacțiile mai mult sau mai puțin receptive ale câtorva severineni veniți pe neașteptate în contact cu o artă pentru care erau mai puțin pregătiți. Desi o așteptau în mijlocul lor ca pe un necesar fapt spiritual și de cultură. Am văzut de asemenea o serie de sculpturi mici, în piatră, cele mai multe forme decorative destinate populării unui parc ce se va amenaja în viitor ca o adevărată expoziție permanentă în aer liber, precum și lucrările care au fost expuse între 20 iulie și 20 august într-o sală a Casei de cultură și care, selectate, vor constitui un fond muzeal modern al orașului, menit să se îmbogățească în urma practicilor de vară din anii următori.

Ne-am adresat, solicitând o apreciere generală privind această acțiune de colaborare pe tărâm artistic ce pare a depăși dimensiunile unui simplu început promițător, tovarășului ILIE MATEI, secretar al Comitetului județean P.C.R. Mehedintzi, și am reținut câteva idei

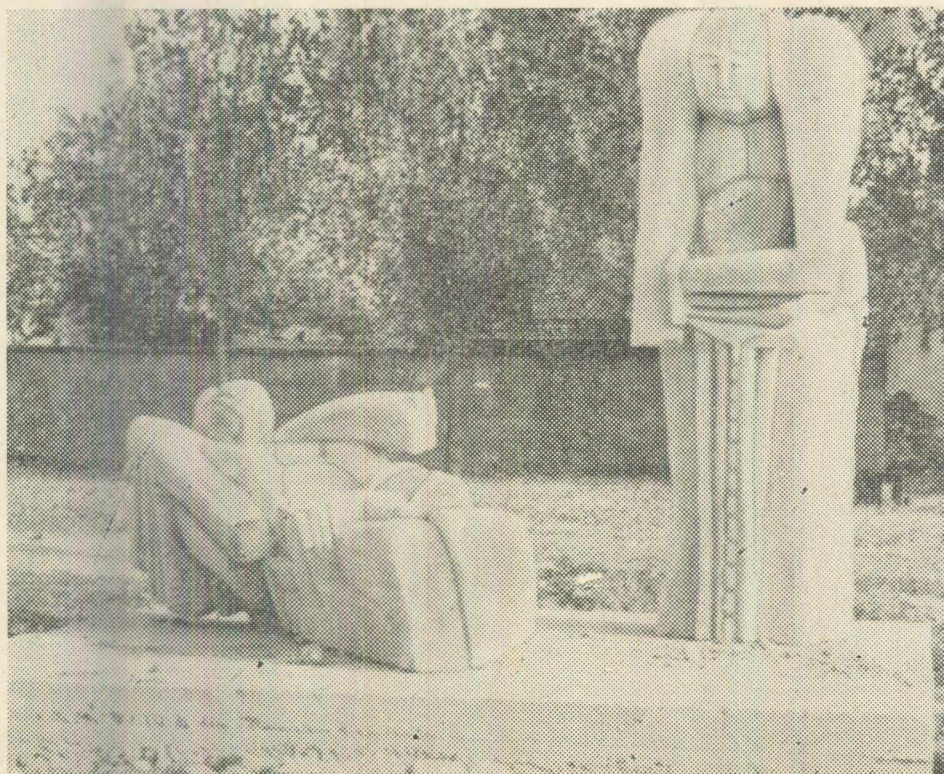
din această convorbire, semnificative pentru importanța evenimentului: „Practica de vară a studenților de la Institutul „Nicolae Grigorescu” a însemnat un succes atât pentru înzestrarea orașului cu monumente și alte lucrări de artă, cât și pentru studenți, care ne-au mărturisit că o consideră cea mai rodnică și mai bine organizată de până acum. Nu ne putem exprima decât laude la adresa studenților și sperăm ca această acțiune de colaborare cu municipiul nostru să-și găsească în anii viitori modalități superioare de desfășurare. Drobeta Turnu-Severin este un oraș industrial în plină dezvoltare și totodată un oraș turistic. Am dori să putem răspunde și cerințelor spirituale ale oamenilor, să avem un muzeu de artă și monumente reprezentative, care până acum ne-au lipsit. În acest sens, amplasarea unor sculpturi monumentale în spațiile publice ale orașului — lucrări de diplomă ale absolvenților din București — a stîrnit un interes deosebit, manifestat încă din primele zile prin afluența și curiozitatea privitorilor. Chiar dacă mulți nu „pricep” încă arta modernă, severinenii, însetați de cultură și ținînd mult la prestigiul lor, caută să-și cultive receptivitatea. Activitatea studenților în practică a fost urmărită și susținută de presa locală, creîndu-se o opinie publică favorabilă. Intenționăm să permanentizăm colaborarea cu Institutul de arte plastice”.

La mulțumirea studenților de a fi lucrat cu spor în orașul ce i-a găzduit cu atîta cordialitate, se alătură așadar satisfacția conducerii județene și a celei municipale de partid de a fi inițiat o acțiune rodnică, finalizată în opere plastice care au însemnat un eveniment notabil în viața orașului, pe calea formării unei ambianțe moderne, determinînd opinia publică să-și deschidă receptivitatea către limbajul specific al unei arte cu larg mesaj umanist. Aceasta reiese și din convorbirea pe care am purtat-o cu președintele Consiliului popular municipal, tovarășul ION RADU: „Practica studenților de la arte plastice, expoziția finală și monumentele amplasate au constituit pentru oraș (un fapt îmbucurător. Sînt încîntat de colaborarea care s-a stabilit și cred că ea va continua timp de mai mulți ani. Severinenii au fost surprinși: nu se așteptau ca într-un timp atât de scurt să se realizeze asemenea lucrări, prin admirabila pricepere și hărnicie a studenților-artiști. Am asigurat studenților condiții bune de locuință și hrană, le-am dat materialele necesare (piatră și dălți pentru sculptori, panouri metalice și vopsele speciale pentru pictorii monumentaliști); în plus, abonamente auto și pentru strand, vizitarea hidrocentralei Porțile de Fier și a stațiunii Herculană, o plimbare pe Dunăre... Studenții de la pictură n-au cerut de la noi materiale și au lucrat mai mult schițe, dar ideea expoziției a-a stimulat spre sfîrșitul practicii și au putut prezenta peste 120 de lucrări,

ECOURI ÎN CONȘTIINȚA UNUI ORAȘ

chiar dacă nu într-o formă definitivă. Expoziția a fost vizitată cu interes de mulți locuitori ai orașului și turiști străini. Cele mai bune lucrări vor face obiectul unei selecții pentru instituțiile și școlile severinene. Sculpturile decorative realizate în piatră vor rămîne deocamdată așezate în spațiul verde de lângă clădirea Teatrului; îmbogățite în practicle ulterioare, ele vor forma o expoziție permanentă ca la Măgura. Am vrea ca orașul nostru să devină un fel de „vitrină” a Institutului „Nicolae Grigorescu”. Dorința de afirmare a studenților își va găsi astfel canalizarea, căci așteptăm de la ei numeroase opere și, poate, o serie de busturi ale personalităților originare din Drobeta Turnu-Severin (Țițeica, Anghel, Ghiță, Sisești), care ar putea face obiectul unor teme de atelier sau de diplomă pentru secția de sculptură. Vom încerca pentru aceasta să sprijinim Institutul în asigurarea bazei materiale, oferind pentru lucrările de diplomă ale anului viitor lemn, metal, piatră și alte materiale necesare.

Poate că sculpturile oferite orașului sînt mai puțin accesibile ca expresie, dar sînt de părere că e bine ca oamenii să-și pună probleme; astfel li se vor dezvolta curiozitatea, imaginația, intelectul. Trebuie să relev că sub toate aspectele studenții Institutului de arte plastice au adus vieții culturale a municipiului Drobeta Turnu-Severin un aport remarcabil”. Am pornit să străbat străzile orașului, în căutarea lucrărilor monumentale și decorative despre care mi s-a vorbit, vrînd să le deslu-

Nicolae Fleissig :

Omul și umbra

șesc prin contact direct semnificațiile în context și, mai ales, să depistez câteva exemple ale felului cum au fost ele primite și înțelese de severineni. Citisem și două articole în ziarul local „Viitorul” (cu semnătura lui C. Juan), care salutau apariția studenților plasticieni și a operelor lor în „orașul rozelor”. Drobeta Turnu-Severin este o așezare cu atmosferă meridională și clădiri de aparență barocă, decorate abundant ca niște fațade scenografice. Un oraș „al rozelor”, cu numeroase și liniștite parcuri și totodată un municipiu ce se îndreaptă spre urbanizare în acord cu cerințele contemporaneității, construind câteva edificii în stilul net, funcțional, al unei arhitecturi de sobră luminozitate. Ridicarea unor asemenea construcții a însemnat un contrast destul de aspru cu ambianța molcomă și oarecum desuetă a orașului vechi, mai ales că ele nu au fost grupate într-un centru modern compact, ci diseminate în terenurile disponibile, fără preocupări deosebite de a le integra în stilul existent. Dar iată că la sfârșit de iulie în preajma câtorva din aceste clădiri noi au apărut sculpturi monumentale-decorative, lucrări de diplomă ale unor absolvenți din București. Mai mult sau mai puțin fericit acordate cu formele clădirilor de fundal, ele au venit să contrasteze, de astă dată, cu unele obișnuințe culturale comune. Oamenii au fost bucuroși, emoționați de evenimentul apariției unor opere reprezentative pentru mândria locuitorilor unui oraș pînă acum aproape lipsit de prestigiu al artei de for public. În fața noii clădiri a Poștei, anunța ziarul „Viitorul”, a fost așezată lucrarea cu numele „Generații”, a lui Dan Virgiliu Octavian, „sugerînd în compoziție afiș contradicțiile cit și legăturile de tradiție” între vîrstele succesive (un asamblaj de volume litice simple, dispuse decorativ-simbolic după o simetrie ușor deranjantă). „Solidaritate” de Dinu Cimpeanu, amplasată pe un postament alăturat intrării la Consiliul județean al sindicatelor, se integrează în spiritul arhitectural al ambianței date, pe care o „completează, dînd acestui colț severinean o notă în plus spre urbanizarea sa contemporană” („Viitorul”). Tăiată într-un frumos calcar granulat de nuanță verzuie, în planuri aspre, unghiulare, articulate volumetric compact, lucrarea reușește să exprime cu destulă forță ideea grupului uman de acțiune, angajat masiv întru atingerea țelului comun. Lîngă noile blocuri de pe Bulevardul Tudor Vladimirescu, Nicolae Fleissig și-a așezat, izolat, marea compoziție figurată al cărei nume e „Omul și umbra”, simbolizînd poate „tema filosofică a victoriei omului ce se câștigă prin jertfă, temă cu adînci rădăcini în tradiția noastră, coborînd în timp pînă la Meșterul Manole și chiar mai departe...” Ședeau doi copilandri pe trupul de piatră al personajului culcat, jucîndu-se cu mîinile pe fața lui, cu o semnificativă familiaritate. M-au întrebat, amuzant: „De ce n-o pun în picioare? Oamenii spun că ar fi căzută jos pe ciment...” — întrebare nu lipsită de sens, căci dialogul acesta între Omul cu-

fundat în gînduri, întors spre sine însuși, și proiecția sa materializată ca un alter-ego spiritual, aflată la picioarele lui ca un obiect enigmatic și o tovarășie mută, nu e obișnuită pentru imaginile tradiționale ale sculpturii (cădea însă pe postament adevărata umbră purtată de personajul vertical, ceea ce mi-a sprijinit explicațiile). Lucrarea solicită privitorul la meditație și problematizare, cu robustețile ei forme tensionale și mai ales cu vastul spațiu gol căruia i se deschide, polarizîndu-l totodată, ca și „Prințesa” de marmură a aceluiași Fleissig, amplasată într-un parculeț abandonat în Piața Eliade, căruia îi propune un alt registru al reveriei. Liniștea umbrăsoasă a locului pune în valoare albul luminos al pietrei plămuite ca un fel de floare sau vietate mitică grațioasă și elegantă, cu subtile torsionări și elanuri ale formei cuprinse de o aspirație ascensională. Și aici lucrarea avea „parteneri” — un grup de femei de prin casele vecine ședeau în fața ei și se întrebau... de ce nu are statuia cap: „oamenii cred că ar fi o prințesă decapitată de boieri, care au ciocirtit-o așa pentru că ținea cu poporul” (!). O mică legendă apărută la o lună după amplasarea lucrării, care se adaugă altor exemple de receptare mai adecvată („această formă... parcă simți că te înalță”). Urmează să mai fie ridicate la locul lor monumentul „Glad, Gelu și Menumort” al lui Tiberiu Bence și „Icarul” din metal al lui Gvörgy Albert, aflate acum în curtea Muzeului (primul desfăcut în mari blocuri, vestigii arheologice parcă, deopotrivă cu sarcofagele romane din apropiere, cel de-al doilea răsturnat într-un efort neînțeles de a-și regăsi zborul). Lîngă noul hotel „Parc” meditează Rilke, lucrare a unui absolvent mai vechi, Ion Tiritu, iar în fața lui se înșiruie o serie de forme decorative cioplite în timpul practicii de vară. Cei răspunzători de viața culturală a municipiului consideră că n-ar fi rău dacă în viitor practica de vară a Institutului de arte plastice ar atrage și participarea câtorva studenți de la secția teoretică, pentru a ține prelegeri la casa de cultură, sau pentru a explica expozițiile studentești la fața locului și, eventual, publicînd cronici în ziarul local. Bunăvoința de a deveni receptivă față de artă este indiscutabilă la Drobeta Turnu-Severin, dar e necesară o mediere prin acțiuni de informare și educare a publicului. E drept că această funcție spiritual-formativă o au deja prezențele fără grai ale statuilor, tulburătoare pentru mulți locuitori ai Drobetei. În curînd va fi ridicat și ansamblul de panouri monumentale — compoziție amplă, limpede, înflorită în desfășurări cromatice exuberante. Studenta Magelona Velnicescu declara unui reporter pentru ziarul local: „Este o lucrare amolă, un elogiu adus omului, muncii sale, inspirată din realitatea cotidiană a țării, a acestui județ. În ea am îmbinat realitățile contemporaneității cu elemente ce exprimă sentimentele ne care noi le-am trăit în contact direct cu ele”.

THEODOR REDLOW

Panou din ansamblul monumental, realizat la Drobeta Turnu-Severin

ANOTIMP LA GURA-VĂII

— jurnal de practică —

„...Dunărea nu e foarte departe. Bucureștiul e... destul de departe, dar NOI SİNTEM, toți, împreună, aici la Gura-Văii, fiecare cu alt cîntec al meseriei. Ne e dor poate de ziua cînd vom vedea totul gata, totul avînd o formă, o culoare, totul meritînd un nume: Portret, Peisaj la Porțile de Fier, Fata cu flori și...”

Fiecare cu alt cîntec al meseriei, fiecare marcînd într-un fel orele zilei. Sculptorii... Au lăsat poveștile despre examene, hărta cu „ce excursii mai facem”, cînd au auzit uruitul unui camion. A venit piatra! Blocuri mari de la carieră au ocupat alt spațiu, au primit altă atingere pe lîngă cea a soarelui — cea a mîinilor, au cunoscut răpăitul dăților, mai ritmic decît al ploii. Zgomotul ciocnitorilor se auzea în vale asemenea unui cîntec vechi cu un contratimp anume, asemenea respirației unui cor, asemenea respirației pădurii. „Fiecare își împodobeste altfel locul în care NOI SİNTEM”. Alt camion aduce panouri mari de tablă groasă date cu miniu. Se recomune într-un fel atmosfera acustică de șantier naval. În timpul celor 21 de zile suprafețele de tablă s-au transformat în flori mari roșii și zîmbete de copii.

Studenți ai secției de artă monumentală au construit cu uneltele meseriei lor marele peisaj al zonei Drobeta Turnu-Severin. Au proiectat „filmul” orașului, cu oamenii lui, cu vaporele și vagoanele lui, cu schele țesînd povestea marii întreceri, cu pămîntul făcut căuș sub greutatea porumbului.

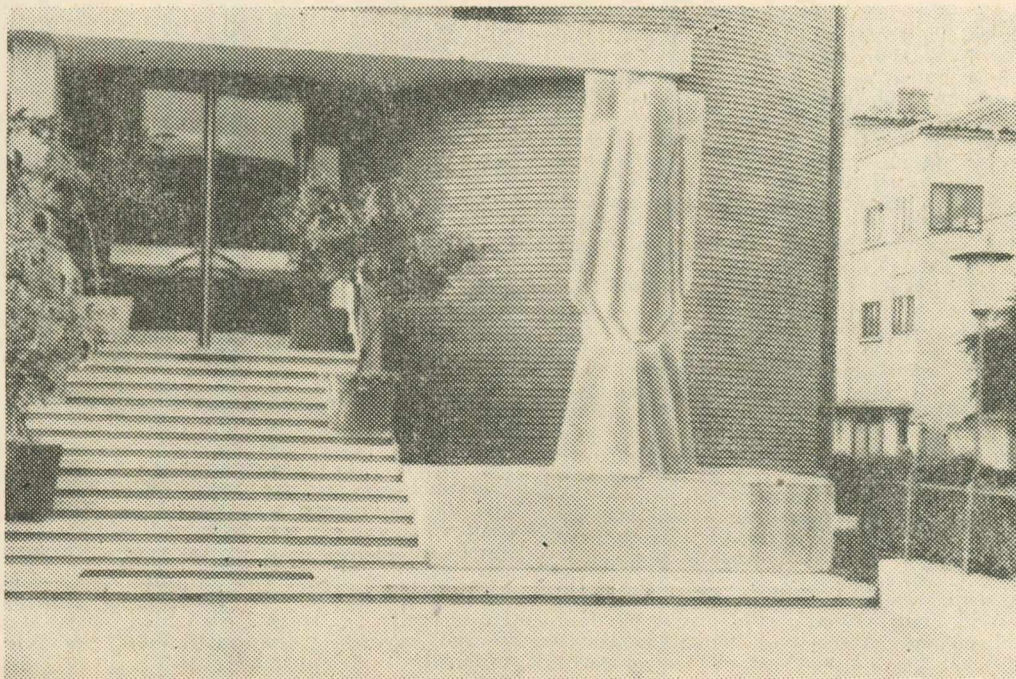
Cei de la pictură plecau dimineața, se întorceau după-amiaza târziu, arși de soare. Casetele cu pensule și culori, sevălele de cîmp, aveau pe ele urmele ierbii și căldura locurilor alese pentru peisaj, aveau în ele frînturi de vorbe și tăceri ale oamenilor care s-au oprit, care au rămas, așteptînd ca schița să devină lucrare finită.

Flori și păsări, păduri și dealuri, întregul colț de țară de pe malul Dunării, ofereau studenților textilisti noi izvoare pentru viitoare valuri de pînză imprimată.

Seara se făcea foc de tabără. Figurile lor în lumina dogoritoare compuneau un tablou de grup nepictat încă dar existent în gîndul fiecăruia.

„Ne regăsim lîngă foc, dățile tac, piatra așteaptă o nouă dimineață, contururile așteaptă noi straturi de culoare. Flăcările, sculpturile din jur și noi toți formăm un spectacol al serii, sîntem alții narcă după o zi de lucru. Dar NOI SİNTEM, împreună, fiecare cu alt cîntec al meseriei”.

SABINA IVAȘCU

Dinu Cimpeanu :

Solidaritate

ION ROTARU

anul II AGRONOMIE — Cluj

De la sămință la recoltă: totul

Tema e vastă și cu multiple fațete. Insuși faptul că arta se adresează maselor largi, umanității, ca și efectul final al căutării științifice, apropiere decisivă a acestor două domenii ale activității omenești. Ne apare ca o certitudine a evoluției societății noastre ideea că în viitor fiecare specialist, din indiferență ce domeniu, va trebui să-și practice profesiunea la un nivel de măiestrie susceptibil de exigența artei. Valoarea certă a realizărilor individuale va putea să certifice, cred, componența unei societăți de artiști — puneți-i acestui ultim cuvânt, dacă vreți, ghilimele — pentru că fiecare om va lucra cu scrupulul desăvârșirii la obținerea unui produs pe cât de util, pe atât de estetic. Văd și frumusețea profesiunii mele în această continuă căutare științifică, nelipsită de fantezie și de multă responsabilitate, comune și artei. Ar mai fi ceva de adăugat. De la Hesiod încoace, muncile cimpului au fost etern subiect de artă și literatură intruchipind, poate mai bine decât orice, ideea timpului rațional folosit, legile naturii înțelese și însușite de om spre folosul omului, perpetua integrare a inteligenței umane în mediul inconjurător. După opinia mea și a colegilor mei, devotați pentru tot restul vieții operei de fertilizare a pământului românesc, frumusețea acestei străvechi, complexe ocupații merită cu prisosință să inspire noi încordări ale instrumentelor artei.

ION VEDE

anul II ARHITECTURĂ — Timișoara

Sinceri și puri ca natura

Arhitectura este, după cite știu, singura ramură de activitate în același timp artă și știință. Viitoarea mea profesie ocupă, deci, un loc aparte în universul lui homo faber. Mă gândesc însă că munca fiecărui ins are un caracter social, că ea tinde în orice moment să integreze omul în condițiile naturale și că rodul muncii fiecăruia, servind această integrare, trebuie să funcționeze estetic. Să mă exprim mai clar. Pentru ceea ce sintem în stare să producem, natura reprezintă un ideal. Natura funcționează. Natura rezistă... de mult, după cite știu.

Ei bine, fiecare dintre noi căutăm să lăsăm o urmă. Și această urmă trebuie să funcționeze. Funcționând, ea este frumoasă. Dacă spunem despre natură că este frumoasă, dacă o admirăm, sintem datorii să-i integrăm armonia creată de noi înșine. Bineînțeles, această nouă frumusețe trebuie să conste într-o puritate, într-o sinceritate care să tindă spre puritatea și sinceritatea naturii — de care sintem convingși. Decadentismul nu a rezistat. Încălcarea cu epetite inutile nu rezistă. Inutilitatea este nesinceră. De aceea toată această organizare socială, căreia ne integrăm cu și prin viitoarea noastră profesiune, trebuie să fie o organizare frumoasă. Și profesiunea noastră contribuie la aceasta. Așa ajung la tema discuției de față. Urma noastră este frumoasă. Fie că sintem agronomi, fie că sintem constructori, prin profesiunea noastră sintem într-un fel artiști; chiar dacă numai pe undeva, în străfundurile ființei. Rodul muncii fiecăruia fiind cumva rodul mîinii sale, mi-aș permite comparația dintre mînă și rădăcină. Nu toată lumea vede frumusețea rădăcinii. Rădăcina, într-un fel aparte, scurmă. Mîna — la fel. Amîndouă sint funcționale, amîndouă sint frumoase.

ION BERBEC

anul II INSTITUTUL PEDAGOGIC — Constanța

Voi modela oameni!

Idealul meu este să contribuie la formarea unor oameni apti să corespundă cerințelor viitorului. Voi fi pedagog. Prin munca vie a pedagogilor se face trecerea de la formulele la practică, cunoștințele științifice, din depozit abstract, devin individualități umane cultivate. Profesiunea educatorilor are tangență cu arta, tocmai pentru că aspiră să modeleze caractere. O problemă importantă ar fi aceea a activității practice. Elevii trebuie astfel pregătiți, încît să poată efectiv recurge la cunoștințele lor în împrejurimile concrete ale existenței;

De prea multe ori am
avut nedoritul prilej
să citim pe fizionomii
tinerilor candidați
respinși la admî-

terea în institutele de
artă nu numai fireasca
dezolare, ci și acea în-
dărătnicie care urma
să-i aducă, iar și me-

reu, în fața aceluiași
porți pentru ei închise.
Împotrivindu-se unei
asemenea trosiri de
energie, numeroși alți

colegi de generație, din
felicire majoritatea, își
îndreaptă pașii și spre
ranțele spre alte di-
recții de viață crea-

V-ATI ALES O PROFESIUNE.

de unde educatorului îi revine sarcina să-și sistematizeze el fluxul de informații, organizându-l și dirijându-l cu o măiestrie care îl presupun familiarizat cu estetica. A conduce cu o intuiție sigură un copil sau un adolescent pe căile științei, a depăși faza simplei înmagazinări (nici aceasta, între noi fie vorba, nu e de fel simplă) pentru a obține trezirea pasiunii pentru cunoaștere, a aprinde acea flăcără pe care am putea-o numi fascinația desăvârșirii în exercitarea activității proprii, toate acestea reclamă din partea pedagogului să cunoască arta, dacă nu chiar dinlăuntrul acesteia, cel puțin din vecinătatea ei imediată.

TEODORA BAȚALIUC

anul III Cultură fizică și sport — Bacău

Trupul, minunea aceasta

Oricine urmărește spectacolul unui mare ansamblu de gimnaști evoluind pe scena în aer liber a stadionului își dă seama că asistă la o manifestare în care arta este în drepturile ei. Gimnastica este într-adevăr o expresie a artei, iar faptul că trupul omenesc este totodată interpretul și instrumentul acestei creații deosebite nu face decât să-i întregască acesteia semnificația profund umanistă. Tineretul, la a cărui modelare pe multiple planuri sintem chemați să contribuim, trăiește în ritmurile trepidante ale vieții moderne. Însă idealul de frumusețe și armonie clasică, devenit nemuritor sub dalta sculpturilor antichității, nu trebuie să se simtă stingerit în evul ciberneticii. Splendoarea mișcării corporului între iarbă și cer nu suferă de avatarurile intrării sau ieșirii din modă. „Produsele” artei noastre vor fi forța și grația tinereții exercitate. Vrem să fie un produs de masă, multiplicat în milioane de exemplare. Cine ne va învinovați vreodată pentru această difuzare a frumosului viu, inspirat din discobolii și alergătorii detașați din marmură de un Phidias, de un Praxiteles?

NICOLAE ȘURARU

anul II CONSTRUCȚII — Timișoara

O misiune civilizatoare

Interferențele profesiunii constructorului, în speță a hidrotehnicianului cu arta? Par puțin. S-ar putea vorbi despre ele în activitatea proiectantului, activitate strict creatoare, și conținând esențialmente frumosul: construcțiile hidrotehnice întregesc, în fond, un peisaj. Pe acesta nu e ușor să-l faci mai frumos decât a fost inițial, este greu fie chiar să nu-l strici. Se cere așadar o mînă de artist, aptă să modeleze în așa fel natura încît să corespundă nevoilor oamenilor. Necesitățile practice nu au voie să ne sacrifice nevoia de frumos, de unde dificultățile legate de amplasarea optimă a construcției; plus altele.

Un aspect asupra căruia nu s-a insistat, dar care apare în evidență la considerarea profesiunii mele, este misiunea ei civilizatoare. Constructorul hidrotehnician duce după sine civilizația până în creierii muntelui. Începînd cu barajele uriașe, astăzi binecunoscute de toți, continuînd prin alimentările cu apă — în execuția cărora romanii erau atît de mari artiști, poate mai străluciți maeștri decît noi — și pînă la prozaicele și necesarele lucrări de canalizare, toate obiectivele atît de utile în care ne vom angaja, sint indispensabile vieții moderne. Civilizația, deci, cu cerințele ei, iar nu direct arta, este strîns legată de exercitarea profesiunii mele viitoare. La întrebarea dacă această misiune civilizatoare poate fi plasată undeva mai sus sau mai jos decît producerea artei, nu aș putea da un răspuns. Este adevărat că se cunoște și se admiră picturile rupe-

stre, ca și alte mărturii ale simțului artistic ale omului din primele faze ale umanității, caracterizate prin extrema inapoiere a mijloacelor materiale necesare existenței. Astăzi însă, noi, inginerii constructori, trebuie să ne manifestăm ca promotori ai civilizației într-un mediu uman care se ridică. Da, se ridică foarte de jos, dar și foarte repede — material și spiritual deopotrivă. Ne revine misiunea să acționăm energetic, cu eficiență, ca organizatori și ca pedagogi, pentru ca industrializarea, electricizarea, urbanizarea meleagurilor noastre să ducă la formarea unui om receptiv la bunurile culturii, sedus de frumos, cîștigat de creația artistică. Așa văzînd lucrurile, arta atinge mai mult decît un simplu punct din existența noastră profesională și socială.

PETRU CRIȘAN

anul II FIZICĂ — Cluj

Descoperirea! Descoperirea!

Bineînțeles, s-ar putea vorbi despre artă ca despre a doua pasiune a fizicianului. Aceasta ar fi, separată în timp de profesiunea însăși, preocuparea sa majoră ca om de cultură. Dar în realitate avem de-a face cu niște legături încă mai strînse. Formația intelectuală a fizicianului, mobilitatea sistemului său de gândire, antrenamentul său de voință, exactitatea și consecvența care-i sint proprii în urmărirea scopului — îl proiectează pe acest profesionist al științei în familia de spirite a artiștilor. Precizia, determinarea, subordonarea mijloacelor neașteptat de diverse fac din el un artist. În al doilea rînd, fizica înseamnă, în sine, descoperire. Ea tinde a cunoaște structura vieții pînă în cele mai fine detalii, ea se lansează în studiul materiei pînă în cele mai adînci secrete. Nu poți crea fără a descoperi — și iată așadar, prin descoperire, linia tangentă dintre fizică și artă.

Să nu uităm, în al treilea rînd, că fizica aplicată realizează aparate și că aceste aparate tehnice sint necesare atîtor noi creații artistice. Un exemplu astăzi clasic de defrișare a vaselor spații ale artei îl oferă aparatul de fotografiat. Muzica, astăzi, recurge într-o măsură tot mai apreciabilă la suportul electronicii. Și așa mai departe. În genere, aparatura tehnică pusă la dispoziția artistului modern îl ajută pe acesta să aprofundeze ori să nuanțeze, să recurgă la formule combinatorii mai variate ori să obțină fidelitatea optimă a expresiei vizavi de intenție. Nu e deloc puțin.

TANIA RADU

anul II ROMÂNĂ — București

Nimic fără har

Deci, despre tangențele profesiunii (oricare ar fi ea) cu arta. Aș apropia cei doi termeni prin ceea ce se numește har — iertat fie-mi cuvîntul printre atîția viitori oameni de știință. Harul presupune ardere și de aici e un singur pas pînă la pasiune. Aș zice eu că aici este punctul de intersecție.

Mi-aș permite astfel să apăr sentimentul artei, nevoia de artă ca mobil al tendinței de permanentă înobilare estetică, tendință lesne de observat la fiecare muncitor — în sensul cel mai abstract al cuvîntului. Este vorba de sentimentul de dăruire necesară și de neocolit, de menire, aș zice, sentiment comun și artei.

În fond, se poate face o profesiune și fără artă, se mai poate. Profesiunea ca artă este o năzuință, o treaptă de atins acolo unde există bucuria lucrului făptuit. Am colegi filologi ca și mine, care îmi pare se simt frustrați ca scriitori, ca oameni de creație, în perspectiva unui post de profesor de limba

toare. Să fie aceștia mai puțin îndrăgostiți de frumos, decât cei dinții? Nu cumva însăși ipoteza aceasta

este absurdă? Dar dacă tocmai această majoritate a știut să găsească și să-și apro-

pie un adevăr mai profund? Care este acest adevăr? Incercând să obținem răs-

punsul, ne-am adresat unui grup de studenți cu următoarea propunere de definiție:

bunului mers al organismelor sociale din care facem parte.

Arta este indisolubil legată de om, chiar în epocile ei de răsturnări, de confuzii, de rătăcirii. Sufletul omenesc e steaua polară a artei. Sprijinindu-ne pe datele istoriei, ne vom reaminti acest adevăr și-l vom reaminti și altora chiar atunci — sau mai ales atunci — când în mozaicul de experimente, în multitudinea de semne, în fierberea înnoirilor de tot felul ni se pare că nu mai înțelegem limbajul artei, că ne-am depărtat primejdios de mult de esența ei. Vom repeta că adevărata artă îl reprezintă și-l exprimă pe om. Ceea ce nu-l reprezintă și nu-l exprimă este condamnat la uitare, se va pierde. Aici, verdictul istoriei, limpezit de convenita distanțare în timp, este necruțător.

VALENTIN MUREȘAN

anul IV FILOSOFIE — București

Responsabili cu frumusețea...

Idealul oricărei profesii este de a fi exercitată bine, acest bine incluzând în doză mare nuanța de frumos, deci estetică. Imaginea filosofului modern adaugă vechii iconă a filosofului pe omul antrenat în câmpul viu al științei, artei și, totodată, adaugă dimensiunea activismului social. Raporturile acestui „om între oameni” cu lumea, raporturi care trebuie să fie și frumoase, se desfășoară sub pecetea maximei lucidități și umanismului.

Dar, să zicem, eu vreau să fac logică. Ce-i drept, și în formulele axiomelor și teoremelor există un estetic pictorial care, în unele cazuri, decide chiar alegerea lor. Nu asta interesează. „Omul frumos”, „logicianul frumos”, adică personalitatea științifică frumoasă este cea posedată de chemarea marii științe: cercetarea, invenția și, în final... tot omul. Până aici, m-am referit la o accepție a frumosului în cadrele pe care le-am presupus ale unei „arte de a-ți duce existența”. Într-un alt sens și privind spre viitor: cred în tot mai puternica integrare socială a individului, pe de o parte, și într-o „societate estetică”, după depășirea dificultăților materiale, pe de alta.

Arta a ținut, în genere, pasul cu nivelul de profunzime al cunoașterii lumii și chiar cu nivelul tehnicii. O societate puternic computerizată, cibernetizată va pregăti, cred, modificări în viziunea artistică. Se va ieși din iluzia spațiului dintre ramele muzeelor în spațiul real care include și dimensiunea timp, ca și pe aceea a mișcării. Spațio-crono-dinamismul se vrea o artă cu largă adesiune socială, direct implantată în ambient (orase, interior de locuit etc.). Problema principală a acestei societăți va fi aceea a organizării, dar a organizării frumoase. Deciziile vor fi luate nu individual, ci de colective care, se prevede, vor include pe lângă tehnicieni, ciberneticieni, economiști, esteticieni, psihologi, sociologi, fizicieni etc. și un filosof. Tehnica va fi de neconceput fără estetică, societatea se va regăsi mai direct și total în artă și iată-l pe filosof responsabil cu frumusețea unei societăți care și-a satisfăcut nevoile primare.

Opinii consemnate de **ȘTEFAN IUREȘ**

CARE E TANGENTA EI LA ARTĂ?

și literatura română. E adevărat că dreptul lor de creație la catedră e limitat, dar arta profesorului este alta decât a literatului. Rostul său e să transmită și să comenteze arta. E vorba de profesii diferite. La catedră, scriitorul-profesor va abdica deci parțial de la drepturile lui de creator de ficțiuni, asumându-și în schimb alte drepturi, ale profesiei de pedagog. Esențial însă, repet, este harul. Prin el, adică prin ardere și pasiune, omul își găsește locul în viață, în societate, în timpul său.

ANDREI CONSTANTIN

anul IV T.C.M. — București

Tangentă azi, secantă miine

Slujitorii cuvintului se folosesc deseori de formula „arta de a fi”. Eu mă gândesc deseori la arta de a fi... inginer. Există în această profesiune niște dificultăți care provoacă permanent ambiția. Lucrând într-o hală unde temperatura nu coboară sub 30°, solicitat de muncile cărora nu Hercule trebuie să le facă față, ci un tânăr cit se poate de obișnuit, unde va găsi el sensul artei sale? Intrebările persiflante și îndoelile adânci îi dau tircoale, iar a le alunga bătând din picior nu e cu puțință. Poate fi luată în considerație ipoteza unui „artist al șurubului”? Nu e hilară însăși alăturarea celor doi termeni? Motorul pus la punct, funcționând impecabil sub dușul de ulei, este el oare frumos? Cuvânt plin de reverberație... Atenție: subiectiv, pentru cel ce a trudit ceasuri lungi ca să ducă la bun sfârșit această performanță tehnică, motorul este frumos; dar pentru ceilalți? Obiectiv este doar faptul că în duritatea și chiar în abjecția halei — adevărat cazan clocotitor — s-a produs un obiect nou care, prin dăruirea deplină a colectivului, poporul cel mic de acolo, atinge excelența. A realiza exemplarele seriei cu scrupulul acordat lucrului unicat, iată tangenta la artă a profesiei mele.

Dincolo de care, aspirația majoră rămâne — cum spune Arghezi — duhul născocirii. A fi inginer înseamnă a tinde spre treapta sau condiția născocitorului. Acolo, tangenta devine secantă.

ALEXANDRU INCZE

anul IV MEDICINĂ — Tg. Mureș

Cunoști ca să vindeci; iar ca să cunoști...

Se spune în mod curent: medicina este o artă. În particular, mi se relevă un anumit aspect subordonat acestei definiții. Omul — știm — stă în centrul operei de artă. Rațiunea de a fi a medicului este tot omul. Ca să-l vindece pe acela adus de suferință în fața sa, medicul trebuie să-l cunoască. Să-l cunoască bine, adică: atent, profund, nuanțat. Fiindcă omul este un unicat impermeabil la etichetări pripite, generalizatoare. Maladiile, așa cum sint descrise în cărți, sint orientative. Dacă îți respecti profesiunea, jurământul hipocratic, nu poți trata exact în același mod pe toți: dincolo de diagnosticul stabilit corect, una și aceeași boală se grefează într-un fel diferențiat pe fiecare organism. În funcție de foarte numeroși factori de tip individual, între care aș cita constituția psihică, algoritmul sufletesc, metodologia vindecării trebuie să urmeze îndeaproape toate „accidentele” respectivului teren uman. Iată de ce medicul trebuie să-și dezvolte cu perseverență capacitatea de a cunoaște oamenii, de a pătrunde cu finețe intuitivă și acuitate psihologică în labirintul interior al pacientului său. Arta îl poate ajuta enorm

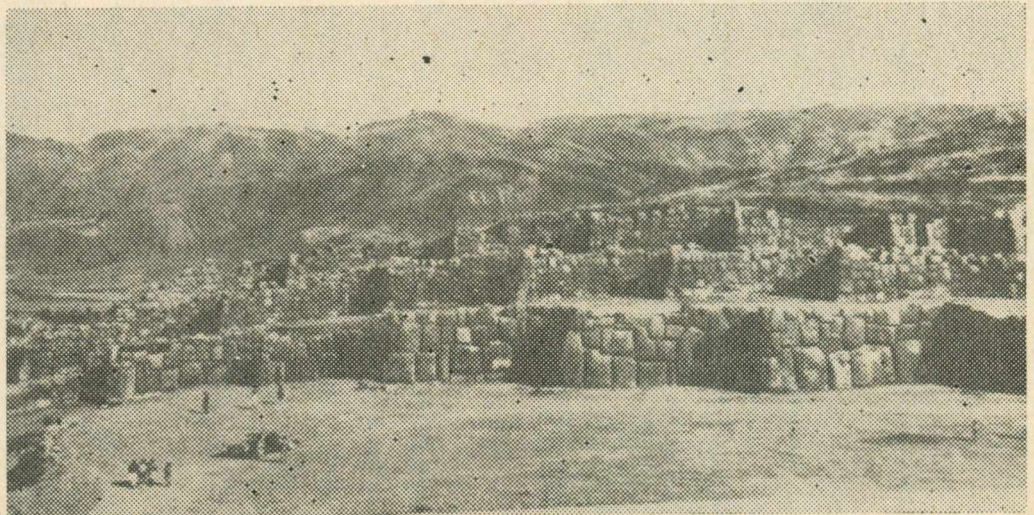
să avanseze pe această cale dificilă. Frecvențarea asiduă a operelor de artă, nu ca simplu spectator în relaxată contemplare, ci ca adevărat interpret venit să descifreze o prețioasă partitură ideatică, va avea ca efect de durată rafinarea intelectului, sensibilizarea antenelor de recepție ale medicului. Cunoșc mulți medici care exersează ei înșiși, în timpul lor liber, un talent secundar, violon d'Ingres; și eu însumi îndrăgesc mult cărbunele și acuarelele, nelipsite unele ale ceasurilor mele de răgaz. Dar orice ucenicie de acest fel se subordonează, în perspectivă finală, tot cunoașterii multiple a oamenilor, pentru ca noi, profesioniștii luptei pentru sănătate, să fim capabili a le veni în ajutor.

IRINA TÎRNOVEANU

anul III ISTORIE — București

De-a lungul oricărei devenirii istorice

Nu este nevoie să mai subliniez cât de legată este arta de istorie; cea dinții a însoțit permanent devenirea colectivităților umane. Aș vrea însă să mă întreb aici care este pregătirea noastră pentru artă, începând de la primele trepte ale școlii, continuând cu studiile superioare, deci bagajul de cunoștințe estetice cu care vom pași în profesiunea noastră. Găsesc că problema este deosebit de gravă, dacă raportăm ceea ce ar trebui să facem la ceea ce sintem în realitate pregătiți să facem. Paradoxal, tocmai la facultățile de profil umanist, unde se pregătesc în special cadre pentru învățământ, viitori profesori, nivelul de cultură artistică este mai scăzut decât la matematică, sau fizică, sau medicină. Ce fel de educație estetică va putea dirija un viitor profesor de istorie care, în anul II, după ce a urmat un curs de istorie a artelor, nu este în stare să numească fie și o singură operă a lui Da Vinci? Fără a dori să ne transformăm în enciclopedii mobile, e necesar să avem în vedere, pe toate treptele de școlarizare, cultivarea aceluia spirit al artei, al culturii în general, devenit indispensabil în momentul când, începându-ne activitatea într-un domeniu sau altul, urmează să ne înțelegem profund raporturile cu valorile eterne ale creației omenesci. Într-un stadiu de civilizație când conținutul uman al dezvoltării tehnice începe să stea sub semnul controversii, cred că cunoașterea și savurarea artei, meditația asupra orientărilor și implicațiilor ei de-a lungul istoriei, se dovedesc absolut necesare atât propriului nostru echilibru interior, cât și

ARTA INCAȘĂ : Incinta fortificată Sacsayhuaman, aproape de Cuzco

Ne vom transforma

Acum, cînd vacanța în accepțiunea comună a cuvîntului, în care este identificată cu un fragment din anotimpul estival s-a încheiat pentru majoritatea dintre noi, putem să ne permitem, cred, o privire retrospectivă asupra ei, vizîndu-i nenumăratele laturi și particularități. Acest spațiu cronologic, indispensabil omului contemporan, reprezintă din anumite puncte de vedere duminica anului; respectiv acel conglomerat de zile din totalul celor 365, care au preluat și amplificat funcțiile momentului de relaxare, caracterizînd expirul sfîrșitului de săptămîină.

A reduce funcțiunile vacanței numai la refacerea forței de muncă, la revigorarea organismului oboșit înseamnă de fapt a unilateraliza problema. Motivația vacanței este cu mult mai complexă, pentru că, și valențele ei, de altfel, sînt tot atît de complexe și din acest motiv, discuțiile pe care de mult timp le poartă medicina, sociologia și psihologia pe această temă sînt departe de a se fi epuizat. Fenomenul vacanță, indiferent de specialitatea exegetului în cauză, trebuie abordat în mod obligatoriu și din perspectiva istorică, pentru că altfel se prezintă desigur acest fenomen în civilizațiile preindustriale și altfel acum.

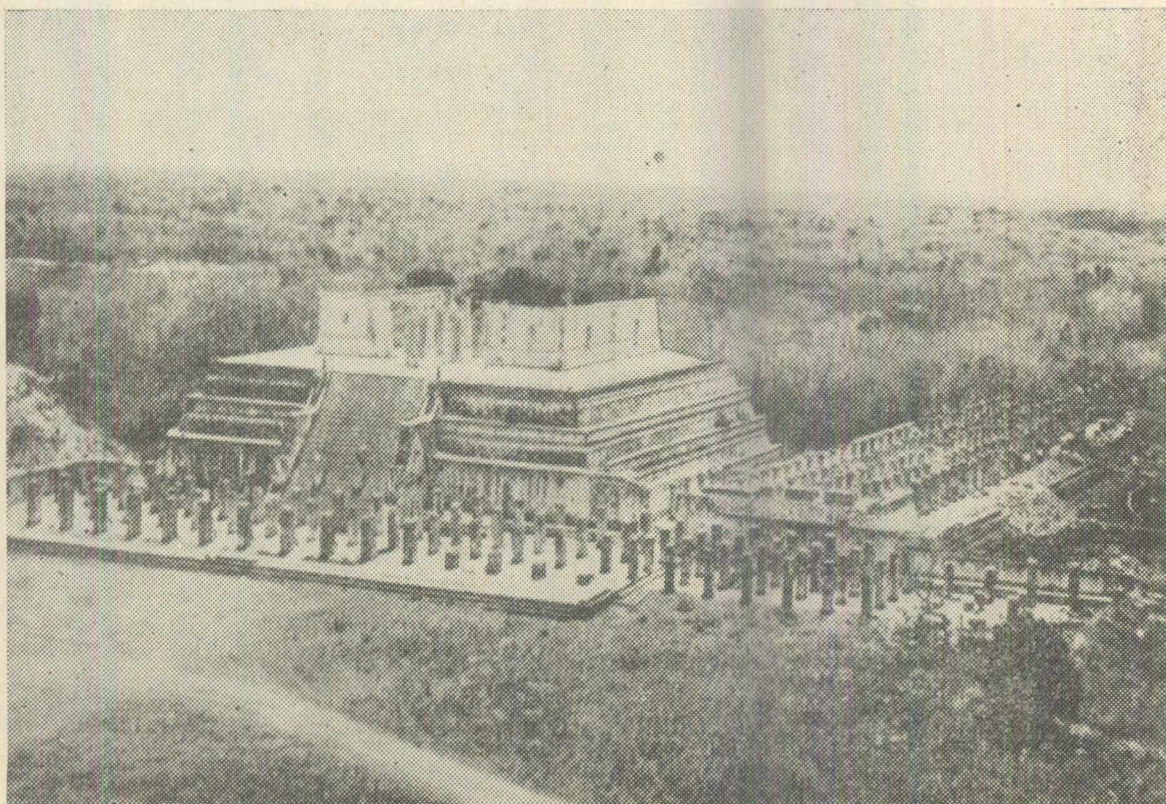
Din punctul de vedere al evoluției condiției umane putem preciza din canalul locului că vacanța, cu toate semnificațiile ei polivalente, s-a infiltrat în practica socială, odată cu apariția mașinismului și dezvoltîndu-se în paralel cu el. Există un paralelism notoriu între aceste două valori, care de fapt alcătuiesc aversul și reversul civilizației industriale care, pe de o parte se străduiește să domine prin intermediul mașinii natura și, pe de alta, din dorința de a realiza acest fapt, cu un cît mai redus consum de energie și cu un cît mai consistent cîștig de timp liber.

Vom realiza mai bine dinamica funcțională a vacanței, privită din perspectiva momentului socio-cultural al epocii respective, folosîndu-ne de următorul exemplu, pe care adeseori îl dau sociologii cînd abordează această latură a problemei: Americanul de condiție mijlocie de la începutul acestui secol, abia dacă vizita o dată sau de două ori în viață anumite zone naturale renumite pentru frumusețea lor sau pentru potențialul lor sanogenetic, ca diverse rezervații de mare frumusețe naturală, precum sînt: cascada Niagara, de exemplu, plăile oceanice sau marile lacuri din Nord, începînd din

1964 asemenea evenimente se petreceau deja în fiecare an, pentru ca, în zilele noastre, ele să devină și mai frecvente. Mai mult încă: calcule prognozice de ultimă oră, privind aceste deplasări cu caracter recreativ prevăd că la sfîrșitul acestui mileniu, ele vor avea loc o dată la circa trei săptămîni. Nu mai incapa nici o îndoială că tehnicierea producției a adus cu sine o puternică comprimare a funcțiilor de mișcare ale omului, a posibilităților sale cinetice, adînc înrădăcinate de altfel în structurile biologice, unde pe calea genelor ereditare ni s-au transmis, din generație în generație, modurile originare de existență: moduri în care aceste funcții dețineau un rol de-a dreptul esențial. Este cît se poate de firesc ca această prelungire a încărcării statice a organismului, prin excomunicarea mișcării sau numai prin reducerea ei la minimum posibil, alături de încordarea la maximum a nervilor, care însoțește de obicei acest proces să ducă mai devreme sau mai tîrziu, prin modificările induse în stereotipul vital, la însăși deteriorarea fondului fizic uman. Aceasta este rațiunea pentru care medicina pledează cu feroare pentru reabilitarea mișcării și pentru introducerea ei în automatismele cotidiene, recomandînd ca, în special timpul destinat vacanțelor să fie exploatat la maximum, în vederea acestui scop. Așadar, importă mai puțin din punct de vedere medical, dacă omul civilizației noastre merge la munte sau la mare, cît faptul că această deplasare să se transforme într-un interludiu de odihnă activă, în special prin punerea organismului în noi condiții cinetice. Omul este prin însăși natura sa o „apă curgătoare” și din acest motiv sedentarismul trebuie înțeles ca o stare total potrivnică acestei naturi.

Este de-a dreptul straniu cum de a fost posibilă o asemenea metamorfoză, o asemenea regresie, știut fiind că bagajul genetic al speței umane s-a modelat și fasonat în îndelungi perioade de evoluție naturală. Circa două milioane de ani am fost vînători, cu-

legători și păstori; încă circa 5000 de ani am fost agricultori și, abia de circa 200 de ani, poate chiar și de mai puțin, ne-am integrat în ritmurile alerte ale civilizației industriale. Așadar, un interval de timp surprinzător de lung, în comparație cu acela tributar mașinismului am fost organic legați de natură; de vegetație și de fauna care o populează; cu ambele trăind într-o intimă comuniune. Mișcarea a reprezentat cordonul ombilical care ne-a legat de acest fabulos univers viu, el însuși în permanentă mișcare. Și, pentru că mișcarea a fost ca și o a doua natură a existenței noastre, ea a pătruns în structurile noastre cele mai fine, aidoma unui nou mediu vital. Cine ar fi crezut, țînd seama de aceste fapte, că „civilizația industrială va fi în stare a ne stringe de pe drumuri”, comprimînd la maximum mișcarea și încarcerîndu-ne în structuri existențiale, cadrul cărora făptura noastră se moleșește, iar mușchii se amorteșesc! Dezvoltarea vertiginosă și complexă a mijloacelor de transport și comunicare au amputat progresiv distanțele, imobilizînd mișcarea și transformîndu-ne în ființe noi, nufoașe și prin excelență sedentare. Drumurile noastre tonice și sănătoase de odinioară, efectuate pe jos sau în sa, de acasă și pînă la cîmp sau de acasă și pînă la pădure s-au transformat caricaturizîndu-se într-un carusel al fotoliilor. De pe fotoliul de la birou ne deplasăm — aproape printr-o simplă mișcare de translație — pe acela din mașină sau din autobuz, și de ne acesta, mai departe, pe acela din fața televizorului. Sedentarismul nu reprezintă numai o stare potrivnică naturii umane, după cum am mai spus, ci și una eminentă nocivă, creînd condiții dintre cele mai favorabile pentru apariția sau dezvoltarea plenară a nenumărate boli, între care cele cardiovasculare precumpănesc. Exemple dintre cele mai elocvente vin în sprijinul acestei afirmații. Într-un oraș din Olanda, unde locuitorii și-au însușit prin tradiție bicicleta ca mijloc curent de transport, s-au înregistrat de cinci

ARTA MAYA-TOLTECA :

Templul războinicilor, Chichen Itzá

în cocori?

ori mai puține cazuri de infarct de miocard decât acelea dintr-un alt oraș, unde oamenii circulă folosindu-se de mijloacele uzuale de transport în comun sau de automobile. Mai ales în SUA, unde automobilul a devenit un fel de blazon al omului civilizat, mortalitatea prin bolile cardiovasculare reprezintă mai mult de jumătate, respectiv 54⁰/₀, din totalul mortalității generale, în timp ce 9/10 din această impresionantă cifră revine exclusiv infarctului.

Cea mai ridicată mortalitate, din punct de vedere profesional aparține profesiilor celor mai sedentare. O anchetă de proporție, efectuată de niște cardiologi americani, extinsă pe un interval de 16 ani și vizând un număr de 3263 de docheri le-a oferit autorilor — R. Pafrenbarger și C. Berkeley — posibilitatea de a demonstra că docherii cei mai sedentari mureau incomparabil mai repede decât confrății lor activi. În Olanda și Danemarca mortalitatea prin accidente cardiovasculare este net inferioară față de aceea similară din SUA, de exemplu. Standardul general de viață al acestor țări, fiind sensibil egal, toată această deosebire este, în mod justificat, pusă exclusiv pe seama bicicletei, care în țările europene semnalate este considerată drept un vehicul național, indispensabil activității de fiecare zi.

Mișcării îi sint proprii binefăcătoare și incontestabile influențe și în domeniul activității spirituale. „În mișcare, spunea J. J. Rousseau, există ceva, care influențează și înviorează gândirea“. De altfel, acest mare apologet al naturii și al modurilor originare de existență a intuit în mod genial valoarea mișcării nu numai pentru sănătatea fizică, ci și pentru cea psihică. El și-a petrecut de altfel o mare parte din viață călătorind în special pe jos și, herborizând — cum denucea el studiul dinamic și direct al vegetației — sau meditănd în condiții de solitudine și solilocvii. „Singur cu natura și cu d-voastră — îi seria cindva celebrului botanist Linné — imi petrec în promenadele mele cimpenești ceasuri delicioase și scot un profit mai real din filosofia botanică decât din toate cărțile de morală“.

Medicii impută civilizației ultratehnicate nu numai deteriorarea fondului fizic de sănătate publică, ci și a celui psihic, a naturii nervoase însăși. Surmenajul, anxietatea și nevrozele tind a se transforma într-un decor existențial cu caracter remanent, însoțind pe omul modern în toată evoluția sa. Dacă despre anxietate putem spune că este normofiziologică, existind din acest motiv în toate timpurile, despre surmenaj și despre paleta nesfârșită și proteiformă a nevrozelor nu putem spune același lucru. Acestea aparțin, prin definiție aproape, civilizației industriale. În tratatele de specialitate ni se specifică faptul că în colectivitățile preindustriale aceste stări erau practic necunoscute. Surmenajul și nevrozele dispun de o etiologie foarte variată, dar indiferent de această varietate ele sint din anumite puncte de vedere și produsul vicierii mecanismelor ancestrale de adaptare. Hipofiza și nenumărații centri ai diencefalului (ai foamei, setei, somnului, fricii etc.) sint în cea mai mare parte răspunzători de ceea ce cunoaștem în mod obișnuit sub denumirea de apărarea și adaptarea organismului. Solicitarea acestei glande ca și a centrilor menționați, departe de a fi nocivă, contribuie la asigurarea acestui proces de importanță esențială pentru buna funcționare a organismului. Dacă hipofiza, ca și centrii pe care aceasta îi coordonează nu sint stimulați, diencefalul devine fragil și cedează la primul atac mai neobișnuit. Dar, după cum prea bine știm, viața modernă se caracterizează tocmai prin condiții care pun făptura umană în afara excitațiilor habituale, ținind de mediul ambiant, care ar obliga organismul și în speță sistemul său nervos la apărare și adaptare.

Omul modern aproape că nu mai cunoaște agresiunile pe care le exercitau cindva asupra organismului frigul, foamea, setea și frica — ca să nu dăm decât câteva exemple. Se cunoaște faptul că sănătatea mecanicilor locomotivelor cu aburi, care în special iarna aveau de suportat în față călduri de-a dreptul dogoritoare, iar în spate gerul de rigoare, era mai bună, decât a acelor de pe locomotivele electrice de astăzi, cu toată izotermia în care se lucrează aici. Grație ușurinței de a-și procura hrana, omul modern și-a transformat senzația originară de foame dintr-un stimul foarte puternic, de prim ordin, cum era inițial, într-unul abia perceptibil. „Din acest punct de vedere, precizează undeva un medic, sintem opusul animalului sălbatic, care trebuie să se adapteze atît la un post prelungit, cît și la supra-alimentarea periodică sau la un puternic dezechilibru calitativ, după cum are sau nu noroc la vînătoare“.

Reducerea consistentă a stimulării senzoriale antrenează după sine perturbări în parametrii funcționali ai organismului, ai atenției selective, și ai stării de vigilență a conștiinței. Organismul uman duce nevoie stringentă de aferență, atît pe plan senzorial cît și socio-afectiv, iar vacanțele trebuie folosite în primul rînd pentru deservirea acestui scop. Dar pe măsură ce metabolismul dintre om și natură va fi și mai mult viciat de avatarurile și de rigorile civilizației mașiniste — cel puțin așa cum este ea înțeleasă în occident — în aceeași măsură problematica complexă a aferenței își va impune alte ritmuri și alte stringențe. Sociologii văd în hipertrofierea sentimentului de vacanță tendința presantă a omului societății de consum de a se elibera de mediul artificial creat de el însuși, în cadrul civilizației mașiniste, care contravine în mod flagrant condițiilor biologice și psihologice în care viața a evoluat de milenii. Este incontestabil faptul că această civilizație tehnocratică încorsetează omul în structuri artificiale, din ce în ce mai acaparatoare, care în același timp trezesc în el nevoi și mai chinuitoare de natură. Poate că acest fapt este chiar cel mai important dintre toți aceia care caută să explice mecanismele cauzale ale acestui uriaș du-te-vino al omului modern, pentru realizarea comunicării cu vegetația și cu fauna, pe care aceasta o adăpostește și cu care împreună am alcătuit cindva o intimă comunitate biologică. Cu

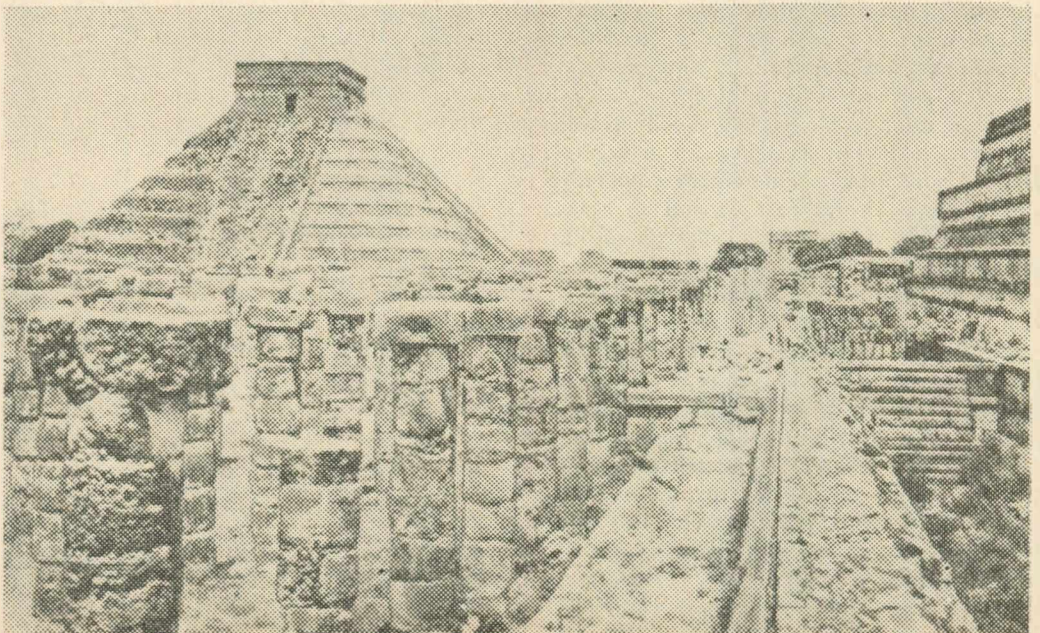
cît civilizația mașinistă îl deposedează pe om de veșminte autentice — la figurat vorbind — pe care le purta cindva, cu atît mai mult le duce dorul acum. La drept vorbind, nu excesul de tehnică este acela care i-au dat peste cap structurile primare, cît unilateralitatea mediului artificial de viață.

Psihologii pun pedala în exegeza vacanței pe caracterul nociv, constînd din monotonia activităților cotidiene. Din acest punct de vedere, vacanța nomadă, concretizată prin acest uriaș exod spre lumi diferite, contrare lumii de fiecare zi, reprezintă nu numai o reacție scontată, ci și logică. Tot psihologii văd în aviditatea și patosul pe care omul civilizației secolului XX îl pune în vacanță o reacție împotriva unui anumit tip de urbanism care strivește prin aglomerare haotică. Istoria lumii moderne se identifică organic cu istoria urbanismului, iar acesta din urmă s-a soldat în final, în unele țări occidentale, cu dezagregarea orașului tradițional. Orașul „mamut“ contrazice în mod cu totul supărător modurile originare de existență. Verdeața cadrului natural a dispărut. A dispărut și azurul imaculat al cerului de cimpie, ca și șopotul apelor limpezi care curg printre crînguri liniștite și parfumate.

Culmea paradoxului este însă că tocmai aceste orașe supraîncărcate din punct de vedere demografic favorizează apariția unui acut sentiment al însingurării și al izolării. De aci, tot acest asalt uriaș asupra mediului natural pe care îl practică ritmic, metodic și cu aviditate în special locuitorii marilor metropole. Dar oricum am vrea să punem problema și să o răstălmăcim este clar ca lumina soarelui că oamenii sint cu toții particule constitutive ale acestui uriaș flux și reflux uman care, mai ales în timpul consacrat vacanțelor, poate fi constatată pe toate meridianele lumii. Frontierele devin, în consecință, simple reperi administrative consemnînd neomigrațiunii de proporție planetară, caracterizînd epoca noastră. Probabil că în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, ne vom transforma — la figurat vorbind — în stoluri compacte de cocori, efectuînd zboruri lungi și frecvente împrejurul acestei fascinante lumi care este Terra.

Adevărul este însă că toate semnalele de alarmă au fost trase în ce privește pericolele care îl pîndesc pe om în cadrul urilor aglomerări urbane. Prin educație, prin măsuri urmărite cu consecvență, printr-o judicioasă planificare a construcțiilor de locuințe și a celor industriale, prin crearea spațiilor verzi și prin stimularea nevoii de mișcare, de sport, poate fi evitată din timp exacerbarea unor fenomene negative.

ARCADIE PERCEK

ARTA MAYA-TOLTECA : Curtea celor o mie de coloane

Acești „medici” ai operelor de artă

Sesiunea deschisă a Direcției monumentelor istorice și de artă din aprilie a.c. care, pentru prima oară la noi în țară a dezbătut la un înalt nivel științific problemele restaurării monumentelor de artă medievală, a analizat, spre a se oferi concretețe discuțiilor, intervenția tinerilor restauratori asupra picturii murale a fostei mănăstiri a Humorului. Au luat atunci cuvântul, alături de cei maturi, alături de tinerii absolvenți ai Institutului de arte plastice din București, ce formează actuala echipă de restaurare a D.M.I.A., un număr impresionant de studenți-pictori de numele cărora se leagă foarte tinăra noastră școală de restaurare. Dacă în acele zile de primăvară atmosfera de real entuziasm, de pasiune nedisimulată a acestor pionieri ai restaurării românești a înlesnit instaurarea unui climat de franchețe și optimism specific celor mai recente promoții de specialiști, o undă de îngrijorare nu a putut fi ocolită. Importanța, valoarea istorică, politică și artistică a ansamblurilor de artă nord-moldovenească ne este bine cunoscută și scumpă. Dar faptul că aceste inestimabile comori de artă medievală românească se găsesc într-un moment dificil în ce privește starea lor de conservare este un lucru mai puțin știut, iar de cei mulți chiar nebănuit. Sănătatea picturilor murale este grav amenințată! Diferiți factori distrugători, cum ar fi creșterea umidității paramentelor sau impuritatea aerului, iau astăzi proporțiile unei adevărate calamități. Ceea ce pare cu atât mai îngrijorător este faptul că maladiile monumentelor noastre sînt greu de perceput la un prim contact, omul obișnuit, turistul minunindu-se încă de „admirabila rezistență în timp” a acestor capodopere. Și, în vara aceasta, pe schelele ridicate în pridvorul Humorului, i-am întâlnit pe studenții-restauratori care, alături de colegii lor — echipa D.M.I.A. — depun inenunșul și generosul efort de a înlătura cauzele și riscurile degradării, de a consolida pictura care face faima acestor locuri și prin a cărei frumusețe a devenit de mult un bun al artei și culturii universale. Este adevărat că nu putem vorbi despre „tradiție” referitor la școala românească de restaurare. Dar prezența și activitatea restauratorilor UNESCO, entuziasmul tonic al unor pictori restauratori cu experiență care au luat deja cunoștință de metodele școlilor de restaurare patronate de UNESCO, au facilitat acum constituirea unei concepții și a unei școli de restaurare românească. A unei școli „cu ușile deschise”, pentru că ea este o școală a colaborării și a participării, unde pasiunea tuturor celor care caută și găsesc soluții este soră cu modestia. La școala Humorului, sub supravegherea mai întâi a experților UNESCO, apoi sub direcția îndrumare a pictorului Constantin Blenda — deținătorul unei înalte calificări în domeniul restaurării — tineri studenți și absolvenți au devenit restauratorii noștri de astăzi. Ion Neagoe, Casian Labin, Marius Rădulescu, Matei Lăzărescu, Irina Ignat, Jenő Bartos, Viorel Grimal-sky, Silvia Pop, Dan Ivanovici, Daniel Dumitrache sînt doar câteva nume.

Restaurarea este o muncă migăloasă ce întâmpină obstacole la tot pasul. Ea cere nu numai înfinită răbdare dar și inteligență, nu numai pricepere, adică „meserie”, dar și tensiune, adîncă participare creatoare. Restaurării românești i se impun atât greutățile începutului, cit și responsabilitatea unei opțiuni principiale capabile să răspundă condițiilor noastre specifice în ce privește scopul și efectul restaurării. Dar numai acolo sus pe schelă, mînuind bisturiul, suflătorul, întregul arsenal de pensule, tampoane și spacluri îți poți da seama realmente de dificultățile ce le surmontează acești „medici” ai operelor de artă. Dacă pînă nu de mult restaurarea a fost privită din unghiul exclusiv al arhitecturii, acum, prin înțelegerea caracterului de totalitate al monumentului istoric și de artă se impune restauratorului obligația de a considera monumentul în directă corelație cu spațiul său vital, cu toată zestrea de obiecte afe-rente ce-i asigură specificul. Pe de altă parte, așa cum diagnosticarea cauzelor unei maladii, a unei deteriorări a picturii reclamă cunoașterea mecanismelor chimice și fizice ale culorii, restaurarea propriu-zisă are mereu în vedere cadrul stilistic și formal al operei — contextul cultural social ce l-a generat. Pictor, chimist și tot-odată istoric de artă, permanent în colaborare cu specialiștii acestor discipline, restauratorul este chemat să restituie trecutul pentru viitor. Munca de restaurare a operelor de artă, a celor medievale mai cu seamă, presupune curaj și simțul răspunderii. Un tip special de temeritate care, dacă nu implică neapărat spectaculozitate, sub-înțelege gestul unei extreme responsabilități. Curajul pictorului restau-rator, a tinerilor pe care de bună seamă mulți dintre noi i-am întâlnit pe schelele Humorului este evaluat deci în riscul lucid dar și în satisfacția ce o implică asumarea unor răspunderi uneori greu de împărțit. El răspunde în fața prezentului pentru ceea ce am moș-tenit pe planul artei, dar și pentru ceea ce sîntem datori să oferim viitorului drept nealterată mărturie a trecutului. De aceea, restaura-rea picturii murale a monumentelor din nordul Moldovei înseamnă pentru toți cei ce investesc migală și trudă la salvarea acestora un grandios pariu cu timpul. Astăzi, perenitatea, trăinicia mărturiei ar-tistice a devenit măsură a culturii și civilizației.

ANDREI PALEOLOG

Școala sensibilității

Apreciem expozițiile de grup după criteriul armoniei care se stabilește între factorul comun și diversitatea modurilor de a-l susține, adoptată de expo-zanți. Ceea ce-i unește pe cei patru pictori de la Sala Kalinderu este preocuparea de a-și elabora un limbaj bazat pe studii. Studenții ai Institutului de arte plastice din București, colegi, trăind în aceeași atmosferă, Andronic, Io-vian, Mattis-Teutsch și Ion Neagu afirmă utilitatea studiului, a cercetării le-giilor proprii limbajului plastic și omagiază, prin calitatea realizărilor perso-nale, mediul fertil în care se formează.

CONSTANTIN ANDRONIC are o sensibilitate puternică, sensibilitate care-l face receptiv la sugestiile naturii. Ascultîndu-i cîntecul, trăind vibrația atmo-sferică și calmul desfășurării peisajului, Andronic găsește soluții diverse pen-tru a n-î le evoca. Tușa energică și împătoreală nu sterilizează atmosfera de lirism. Construind în planuri etajate, pictorul desfășoară largi orizonturi cor-diale. Cromatica surdă ne îndeamnă la o meditație sobră, dar optimistă. Na-tura ne apare în complexitatea pe care un Andreescu a știut să i-o descopere. Dominat de certitudinile clasice, pictorul se poate apropia pe această cale și de ipostazele fremătătoare, frenetică, dinamică a peisajului.

ION NEAGU a lucrat împreună cu Andronic la Turnu-Severin și în lunca Si-retului. Dar el a căutat, la fel de sobru, să realizeze, în primul rînd compozi-tional, dublul fictiv al naturii în tablou. Echilibrarea părților și respirația compoziției sînt create într-o cromatică bazată pe registre de tonuri rupte, clădite pată cu pată, punctate de accente complementare. Sobrietatea cromatică se definește la Neagu ca dialog strins a acestor complementare surde, fără expo-ziții exuberante. Detaliile lasă deseori să se întrevadă sensibilitatea pictoru-lui: o sensibilitate receptivă la efectele luministice realizate în griuri colo-rate, în valori deschise.

Lucrările lui GHEORGHE IOVIAN ilustrează și o evoluție. Pictorul își preci-zează acum căutări începute inițial în sfera suprarrealismului, dîndu-le forma unor cercetări asupra posibilităților limbajului plastic de a include cea de-a patra dimensiune, timpul. Astfel, pictorul caută să introducă istoria, dar nu detaliul biografic sau narativ, în imagine. Trecînd de la modelarea detaliat-a spațiilor și figurinelor la definirea lor concisă în tușe largi și sub focar ori-gi-nat de lumină, pictorul trece de la vagul timpului memoriei proprii, la juxta-punerea sevențelor unei istorii obiective, a faptelor.

WALDEMAR MATTIS-TEUTSCH încearcă să adauge o realizare proprie crea-țiilor ce se definesc prin puritate cromatică și spațială. Este greu să deose-bești două cristale între ele, mai greu decît să deosebești două pietre de riu. Efortul pictorului este continuu, fără satisfacții, pînă la realizarea purității absolute. Dinamica spațiilor este creată prin desfășurări înfinite ale tonului (două tonuri dezvoltate pînă la un gri strălucitor, de sinteză). Pictorul nu vrea să omită nici vibrația atmosferei și nici arhitectura imaginii. Scopul său este să realizeze structuri diafane și dinamice prin metamorfoza culorii.

RADU PROCOPOVICI

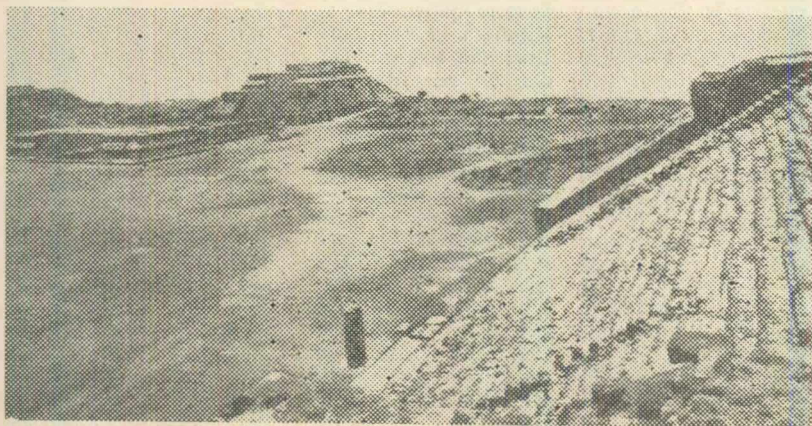
Aventura estetică a unui pictor solitar

Galeria Simeza găzduiește luna aceasta optsprezece lucrări ale lui Liviu Stoicoviciu. Aventura estetică a pictorilor solitari (un altul, la noi, ar fi Tăutu) trece frecvent neobservată de către marele public, amator de filiații ilustre și genealogii cit mai stufoase. Ceea ce guvernează arta lui Liviu Stoicoviciu este o geometrie riguroasă, tridimensională, în care cea de a treia dimensiune este dată de culoare, de jocul nuanțelor. Pictura lui Liviu Stoicoviciu este solemnă, dar gravitatea ei stîrnește admirație prin intermediul ulmirii. Ansamblurile de volume din pinzele sale se structurează fără disonanțe, cu o armonie ce nu poate izvorî decît dintr-o mare pasiune, dintr-o nestrămutată credință în va-loarea acestor arte. Picturile sînt reunite sub titlul Grupări geometrice și poartă titluri cu rezonanță de matematici superioare, 101, 102, 110, 111, 112, 120, 121, 122, 201, 202, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 011, 012. Culorile predominante sînt albul, albastrul și brunurile. Există în arta lui Liviu Stoicoviciu o tendință de esen-tializare a formelor, fără a sărăci însă emoția convenită acestor manifestări plastice. Axe de simetrie se întretaie și se continuă, consolidînd impresia de savantă elaborare a compozițiilor.

Complet diferite de tot ceea ce putem privi ca pictură în expoziții, muzee și albume, arta lui Liviu Stoicoviciu nu-și propune să distrugă concepții depă-șite sau credințe perimate. Pictorul aduce, în liberă competiție, produsul său estetic, și chiar dacă știe că lipsa de ostentație, de dușmănie față de „ceea ce a mai fost” îl prejudiciază, are încredere în ceea ce face și speră că publicul va reuși să citească mesajul artei sale.

Toți pictorii care, în acest secol de profunde mutații în artă, au venit cu ceva nou, au încercat ca, într-un singur efort, să depășească atât realitatea cit și arta. Liviu Stoicoviciu propune în pictura sa o realitate profund originală, esențializată, cu corespondențe în geometria microscopică a cristalelor, a purității, și nu încearcă nicăieri să iasă din artă. Dimpotrivă, lucrările sale pun în lumină una din dimensiunile care, oricît ar părea de ciu-dat, nu poate fi sesizată decît după ce a fost corect calculată.

MIHAI NEAGU BASARAB

ARTA MEXICANĂ (Cultura Zapoteca): Teren de jocuri cu mingea de la poalele Muntelui Alban, lângă Oaxaca

Studentul — un factor de cultură

Adeziunea studentului la contemporaneitate implică, dincolo de efortul continuu de perfecționare și specializare profesională, și aspirația largă spre îmbogățirea orizontului spiritual. Tânărul de azi și artistul de mâine se confundă în acel moment important al aderării la fenomenul modern de cultură și artă, la problematica general-umană și filosofică a epocii pe care o trăim. Receptivitatea studentului, nevoia sa firească de frumos, de imbinare armonizată a utilului cu elevația spirituală și cu satisfacțiile estetice, se orientează spre viața cultural-artistică a orașului, spre mediul creat de cei care îl înconjoară, îl călăuzesc și îl influențează. Pentru tânărul aflat la răscruce de vîrste și preocupări, fiecare factor educațional și artistic devine modelator în formarea sa complexă și multilaterală. Anii facultății coincid cu cei ai extinderii și maturizării orizontului său de gândire, ai deprinderii cu vasele sfere ale artei. Anii facultății trebuie să marcheze pentru student deschiderea sa spre cultură, atât în calitate de creator cit și de consumator de artă. Apetitul pentru universul inepuizabil al științei și artei îi este întreținut și prin cadrul său de manifestare și participare „extrașcolară”, prin ansamblul preocupărilor culturale oferite timpului său liber de cei aleși să se ocupe îndeaproape de aceasta.

Este paradoxal și totuși explicabil cum într-o etapă de efervescență spirituală ca aceea actuală, în care numărul consumatorilor de „originalitate” și deci de artă a depășit orice așteptări, iar producția de frumos e evaluată în cantități „industriale”, se mai poate înregistra încă o lipsă de preocupări culturale din partea unor studenți. Simple sondaje în rîndul acestora atestă o doză considerabilă de pasivitate, uneori de indiferență față de viața artistică a orașului și chiar față de cea universitară. Fapt explicabil, deoarece multe dintre activitățile culturale studențești sînt realizate într-un mod neatractiv și neconvingător, adesea nu sub semnul unei severe exigențe tematico-ideologice și estetice, concentrate numai în incinta caselor de cultură și eventual a cluburilor. Aici fenomenul artistic se reduce, săptămînal, la cîteva simpozioane, dialoguri pe diferite teme, seri de dans sau seri ale unor formații de muzică ușoară. „Activitățile asociației pentru educarea cultural-artistică a studenților se reduc la manifestările recreative în cadrul discotecilor, organizate la cluburi și la casa de cultură a studenților. Aptitudinile studenților sînt stimulate prin activități depuse în cadrul cercurilor de teatru, foto, bridge, cineclub, clubul melomanilor. La nivel de an, singurele programe organizate sînt serile de grupe”, ne declară **DORIN POPESCU**, anul III matematică, Timișoara, aflat în tabăra de instruire de la Izvorul Mureșului, de unde am reținut și celelalte intervenții ale secretarilor ASC, găzduiți aici.

Ne mîndream cu o tradiție a vieții artistice universitare în cluburi, cămine, aule, cu prezența studenților-animatori culturali, în mijlocul colegilor lor, cu programele unor „celebre” brigăzi artistice de agitație, cu serile de dans care deveneau prilej de cunoaștere, de comunicare și închegare a unor prietenii trainice sau cu spectacolele agitatorice — colaj de versuri și cîntece patriotice și

revoluționare. Din repertoriul caselor de cultură lipsesc însă multe dintre aceste programe studențești, reduse acum la „treceți în revistă” în preajma Festivalurilor. Reanimarea vieții artistice a caselor de cultură ar putea elimina monotonia programelor, lipsa lor de strălucire, prezența sporadică a manifestărilor studențești în însăși viața culturală a orașului. Se încearcă prea puțin pentru mobilizarea și trezirea interesului studenților, pentru participarea lor activă la programele artistice găzduite în lăcașul de petrecere utilă a timpului liber.

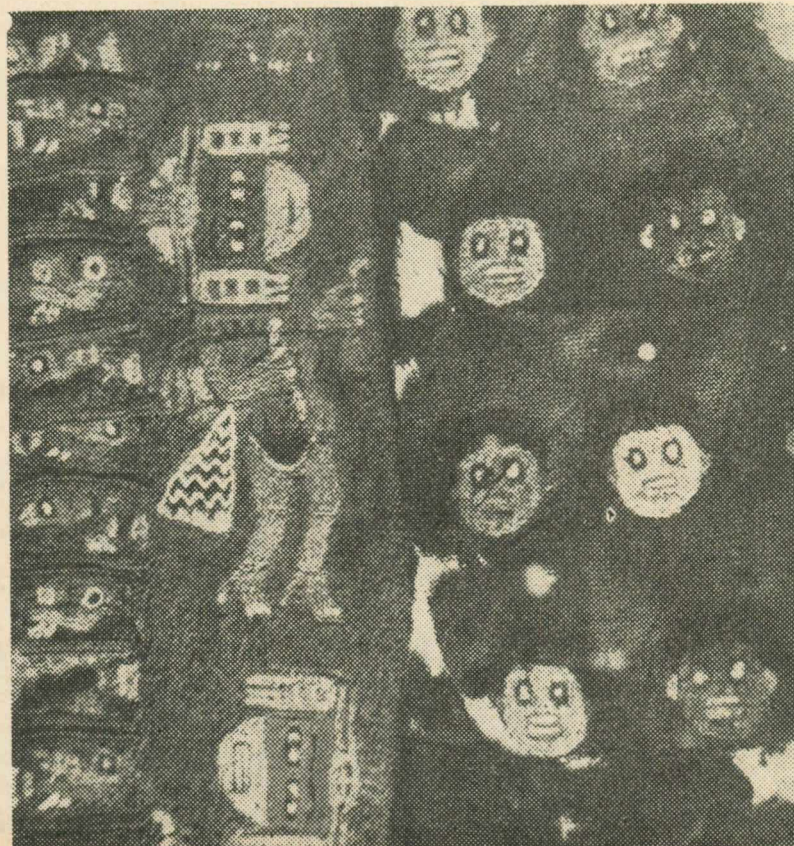
Ce fac facultățile, secretarii de an cu problemele culturale, pentru ca timpul liber al studenților să devină școală a frumosului, a informării și formării culturale, în scopul unei modelări spirituale multilaterale? Prezența studenților în viața culturală a orașului lor rămîne sporadică, cum sporadică este și prezența studenților institutelor de artă în viața culturală universitară. Studiourile IATC și al Conservatorului, cu o stațiune permanentă, primesc la sediile lor vizita cîtorva colegi din institut, în timp ce marea majoritate a studenților caută, la întîmplare, forme atractive și originale de divertisment, de educație artistică. „Așteptăm cu mult interes participarea studenților de la IATC la programele clubului nostru. Am lansat invitații pentru reprezentarea unor spectacole studențești, pentru colaborarea cu tinerii actori la serile de poezie. Prezența celor de la Institutul de teatru sau de la Conservator rămîne un eveniment în viața clubului 303” (**ANDREI CONSTANTIN**, anul IV, Institutul Politehnic, București). Studiourile refuză încă să-și „dezvăluie secretele” în fața studenților din alte institute, să iasă în întîmpinarea preferințe-

lor tînrului spectator, să și-l apropie. Studenții institutelor de arte plastice își prezintă producțiile numai în anumite săli de expoziție, sau în sălile caselor de cultură, așteptîndu-și acolo, cu tenacitate și răbdare, privitorii. Fenomenul artistic modern atît de complex, tendințele noi manifestate în arte plastice, mai mult sau mai puțin înțelese și asimilate de studenți, sînt încă insuficient comentate și dezbătute; ele nu antrenează într-un dialog colegial fenomenul mai larg, mai bogat în conținut și semnificații al artei contemporane. Ascunse de multe ori vederii și dezbaterii, creațiile artiștilor plastici-studenți sînt uitate, nu ajung să devină agenți de formare vizuală și intelectuală, să creeze și să impună o ambianță educativă capabilă să modeleze conștiințele. Ele pot și trebuie să devină sursă de frumusețe, în fața cărora să se implinească sfera de preocupări estetice a noii generații de consumatori de artă și credem că trebuie reluată și cultivată inițiativa deschiderii unor expoziții în institute sau în cămine, pentru facilitarea unui contact direct între creatorii și consumatorii de artă din amfiteatre. Cinematograful, artă foarte accesibilă, populară deci, nu poate înlocui diversitatea izvoarelor de cultură puse la dispoziția celor aflați în etapa studiilor universitare. „Unii colegi merg la film și consideră că este suficient pentru ca orizontul lor cultural să se poată îmbogăți. Biletele se procură și prin facultate. La spectacolele teatrale se obțin mai greu bilete, filmele sînt însă popularizate, anunțate prin afișe și reclame, ele devin repede hrana spirituală a multor studenți”. (**ELENA PAVEL** anul III Științe naturale, Bacău).

În cele mai multe centre universitare există doar un teatru, cu un repertoriu, cu resurse limitate de satisfacere a exigențelor spectacologice și a solicitărilor variate. Absența unui teatru studențesc, cu un repertoriu stabilit în funcție de preferințele studenților și cu texte inspirate din preocupările majore, specifice vieții universitare, nu poate fi astfel suplinită de o viață teatrală profesionalistă, oricît ar fi de diversă și bogată. Spectacolul teatral studențesc devine o necesitate în viața culturală universitară. Ca să nu mai vorbim de faptul că ar putea deveni o necesitate și în cadrul vieții culturale a orașului, așa cum se întîmplă în unele centre universitare. Activitatea muzicală a orașului universitar rămîne și ea străină multor tineri. Se oscilează între... o bere și un concert! Fuga de artă înlesnește manifestări ale prostului gust, ale pseudo-culturii. Ea alimentează snobismul, ignoranța, indiferența. „Poate că este paradoxal, dar în Petroșani, în ultimii doi ani, nu a avut loc nici un concert simfonic. În afara cîtorva formații de muzică ușoară, activitatea muzicală se rezumă la auditiile radio, la cîteva emisiuni TV.” Intervenția studentului **OC-TAVIAN HERBEI** (anul III Mine, Petroșani) poate fi considerată o nouă și insistentă invitație adresată studenților Conservatorului de a fi oaspeții colegilor lor petroșeneni.

Acțiunile cu caracter distractiv, ca de altfel toate acțiunile culturale studențești, sînt inițiate cu scopul de a avea un mesaj educativ cert, forța de a cuceri și de a menține treaz interesul tinerilor participanți, de a transmite idei cu putere evidentă și a clarității politice și ideologice. „Dorim să imprimăm fiecărei activități culturale a studenților noștri un conținut tematic și ideologic pronunțat, precum și capacitatea de formare și educare multilaterală. Am înțeles că și distracția organizată în mod corespunzător devine educație. Ne-am propus să asigurăm încă din anul I integrarea studenților în viața cultural-artistică a facultății, a institutului și chiar a orașului, pornind de la o informare susținută a acestora și ajungînd la cooptarea lor în diversitatea programelor de activitate organizate”. (**DANA GRECU**, anul IV medicină, Cluj).

Cultura și arta presupun nu o contemplare pasivă, o indiferență „meditativă” în fața producțiilor ei, ci o participare ca subiect format, maturizat și receptiv. Înțelegerea oricărui fenomen reliefat pe planul culturii implică sondarea esenței fenomenului, familiarizarea cu acesta. Viața culturală permanentă a universității trebuie să întîrînească preocuparea pentru tot ce este nou și impus cu valoare pe planul artei, găsind căile cele mai fertile pentru formarea și dezvoltarea unei personalități complexe. Secretarii ASC, cei care se ocupă cu destinele culturale ale vieții universitare, sînt aici, la Izvorul Mureșului, inițiați să stimuleze receptivitatea și interesul colegilor lor față de fenomenul cultural predominant în viața spirituală a societății. Ei au datoria să faciliteze contactul studentului cu arta autentică, să înlesnească apropierea și înțelegerea valorilor culturii naționale și universale. Sarcina lor importantă se cere rezolvată cu entuziasm, energie și foarte multă fantezie, iar activitățile culturale organizate și susținute de studenți trebuie să-și conserve nealterată menirea de a participa intens la formarea și informarea spirituală a noilor generații, de a oferi modele prin care un tînr poate să-și trăiască astăzi viața pe toate planurile dezvoltării sale multilaterale, la cel mai înalt nivel.

ARTA PERUVIANĂ : Fragment de țesătură

UN FILM DESPRE NOI DRAGOSTEA INCEPE VINERI

Poate era într-o vineri, oricum ziua nu are importanță, cind regizorul Virgil Calotescu și-a imaginat transpus filmic romanul „Încotro”, semnat de Francisc Munteanu. Colaborarea cu romancierul, de altfel prolific scenarist, a fost de această dată inspirată. Filmul risca să fie violent, pornindu-se de la niște fapte, oameni, situații, declanșatoare de reacții stridente, de o duritate neașteptată. Dar putea fi dulceag ca un sirop de plante primăvăratice — cu tineri frumoși, unii răi, alții buni (cei mai mulți buni), în care cei răi se corjează, devin cu toții buni, în care tinerețea, fericirea... înving „cancerul”. Modest în aparență, cu certe virtuți artistice, trecute poate cu vederea la o primă viziune, filmul reprezintă, în primul rind, un câștig pe planul dezbaterii de actualitate, un progres așteptat în filmul cu și despre tineri. Schemele clasice, delimitările nete de poziții și de caractere, pozele, frazele emfaticе și stereotipe, sint mult diminuate; locul lor este luat de oameni — buni și răi, duri și calzi, cu o tinerețe a chipului sau a sufletului molipsitoare, cu probleme... ale lor și ale celorlalți, cu necazuri mărunte și mari, cu bucurii mărunte și mari. M-a impresionat căldura, afecțiunea pe care pelicula o degajă. M-a impresionat efortul de a pătrunde și înțelege universul delicat și atât de bogat în semnificații și sensuri al generației aflată la răscruce de virste și preocupări. Un efort uneori vizibil, adesea discret, dar tenace, tradus prin imagini clare, unghiuri necăutate, dialog mai firesc, interpretări lipsite de ostentație sau „vedetism”.

Am cunoscut-o în Institutul de teatru pe interpreta principală a filmului. Rolul incredințat Adinei Popescu (alias Sanda Dobrescu) era important și foarte dificil! De realizarea lui depindea, cu siguranță, succesul filmic al romanului, succesul regizoral al lui Virgil Calotescu. Și interpreta, debutantă, a făcut din rolul său succesul peliculei. Adina Popescu are capacitatea — rară în cinematografia noastră — de a doza și alterna cu sensibilitate, nuanțat, stări, sentimente, trăiri. Poate fi copilăroasă, dar și gravă, tristă, veselă, din nou tristă, într-un interval de timp foarte redus, cu treceri uneori imperceptibile. Aceași nuanțare a interpretării o regăsim, și nu este o surpriză, la Margareta Pozonat, Toma Caragiu, Sergiu Nicolaescu, Liviu Ciulei, Peter Paulhoffer. Orientarea regizorului în distribuirea rolurilor se cere menționată și apreciată, ca și excelența imagine, semnată de N. Girardi, și muzica intrutotul în tempo-ul și spiritul filmului, aparținând compozitorului Temistocle Popa. Ne despărțea o distanță apreciabilă de ultimul succes pe ecrane al regizorului („Subteranul”). Revenirea sa, cu o peliculă de o cu totul altă factură, cu o atență înclinare spre oameni, locuri, procese specifice acestor zile, este confirmarea unui talent format la școala severă și de înaltă măiestrie a documentarului. Colaborarea cu această echipă încheată, cu un scenarist stăpîn pe materialul faptic cuprins în pagini de autentic jurnal contemporan, poate deveni, oricînd, o garanție a succesului și autenticității.

SONIA BRATU

Conflictul dramatic rămîne la nivelul faptului divers

„Dragostea începe vineri” vrea să ne convingă de posibilitățile societății noastre de a redresa elementele nepregătite pentru viață, de calitatea oamenilor printre care trăim de a tămădui rănile individului, de dinamismul social al tineretului, cu toate naivitățile sale. Acest film despre tineret, despre „cum își găsește tinărul drumul în viață”, nu m-a convins. Colega mea de generație, care „trăiește” în film, a avut „bafta” să pice la un examen la facultate, fiind „sedusă și abandonată”, iar apoi, prin dinamica disputei între generații, s-a îndreptat spre „școala vieții — uzină”, unde i se dă o muncă pe puterile ei și găsește o altă dragoste... de duminică. Apar, pe lingă un profesor universitar — geniu bun, protector — un meșter hitru (Caragiu), un tată ocupat (Ciulei) și o piaiță inocentă (Ogășanu). Distribuția e bine chibzuită — comercial. Participarea ei în astfel de roluri de maximă schematizare, avînd un dialog scris în lexiconul evocat mai sus și cu un ton de frondă (dezbateri de idei!), rămîne greu de explicat.

Neglijența de limbaj apare și în costumație, în imagine etc. O neglijență ce vrea să dea viață unor personaje pe care le cunoaștem mai bine din emisiunile pentru tineret ale televiziunii. Mai grav este faptul că problemele prezentate sînt reale; mai ales personajele secundare, de atmosferă, sînt de regăsit printre noi, dar în film sînt lipsite de seriozitate față de ele însele. Conflictul dramatic rămîne la nivelul faptului divers sau al anchetei despre tineret, deci cu o potențială profunzime a realului, dar totul este persiflat prin filmări alambicate, căutări inutile de rafinament cinematografic.

Tot ce s-a învățat din alte filme — alternanța alb-negru-color, filmări în oglinzi, jocuri cu grilajele de la „Profiterol” — este folosit ca citatele clasice într-o compunere de școală. Și mai ales este o nepotrivire strigătoare între ceea ce se spune — doritul mesaj social — și noul idilism al ambianței, o ambianță de reclamă turistică sau de reclamă pentru

ultimul tip de Dacia-combi. O brigadă de agitație ar fi putut da textului schematic interpretarea adecvată, dar nu brigada din film, căci nu credem ca acesta să fie bunul gust al artistului amator.

PETRE RADULIAN

Poate că era mai bine să nu-l văd într-o zi de vineri

Să închidem ușa ca să nu se facă curent Love-storymului; se poate și fără... cancer. E drept, filmul m-a scutit de porția mea de neliniște pe care mi-o propusese (poate mai mult datorită titlului); l-am văzut într-o vineri..

Sînt momente în film care zăbovesc într-un bilci ceva mai spălat, fără reclame vechi și prăfuite, adică nu se țipă și nu se urlă, un băiat și o fată se dau în lanțuri și apoi în mașinuțe și apoi cei doi merg pe străzi și — anticipăm noi — beau cafeaua fără lapte (de adio?), de fapt un „Profiterol”; și băiatul ia flori ca să i le dea mamei care nu e de fapt mama lui(!) și dimineața niște resturi

de mîncare pe masă și fata care trebuie să plece pentru că „domnul inginer n-a plătit chiria decît pe o noapte”, și-atunci fata pornește pe străzi și plînge spre noi în fața unor fintini arzeziene, cade la examen cu toate insistențele profesorului (încercați! — ca o invitație la loz în plic), dă biletul înapoi și după altele, nu prea multe, în care intervin o zîmă rea și un tătic grijuliu dar ocupat, fără prea multe suspensuri, deși nu știe să dea definiția curentului electric, fata ia totul de la început, inclusiv un proiect ridicat la scara de 1:20 și, trecînd peste trei băieți veseli și un profesor universitar, ajungem la un final fericit, în care ea nu mai are reticente. El are de data aceasta ochi albaștri, ca și primul, dar primul a fost uitat, pentru că al doilea este cel bun, cel onest, cel frumos — și nouă ne plac oamenii frumoși! — și marea dragoste începe de aici, dar filmul se termină într-un stop-cadru pe o movilă de nisip.

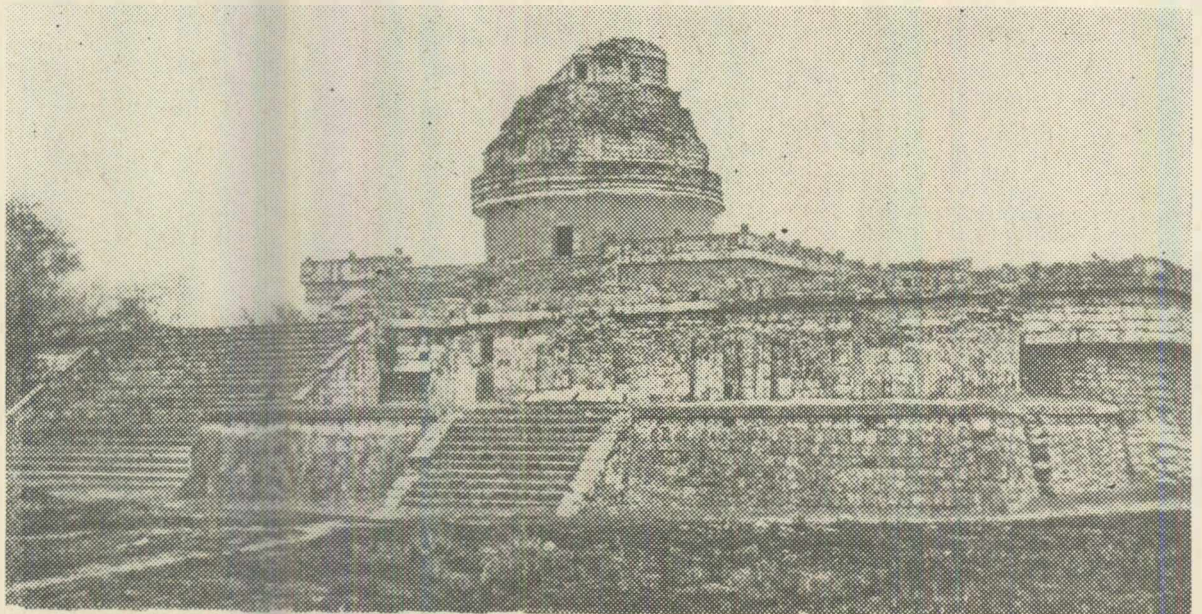
Nu știu de ce în spatele multor secvențe mai aud încă sunetul clachetei și play-back-ul. Mixajul — pierdut de multe ori pe drum — nu mi-a permis să aud replicile din final.

Aș fi vrut totuși o vineri ceva mai altfel, care să înceapă mai de dimineață. Consider filmul, deocamdată, o bună intenție în vederea filmelor viitoare de actualitate. Pentru că avem romane bune!

ARETA ȘANDRU

O distribuție mai îngrijită ar fi conferit filmului un plus de profesionalism

Dragostea, fie că e lungă (doar de-o seară, fie că s-a desfășurat la 0 grade sau că a fost pusă în penumbră, rămîne una dintre constantele cinematografului noastre. În filmul lui Calotescu ea începe vineri. Este deci o dragoste de fiecare zi, o dragoste lipsită de spectaculos, firească, obișnuită. Și e bine că printre atîtea povești erotice petrecute în „frumoasele duminici”, Studioul București ne prezintă și una nesărbătorească, anti-festivă. Pentru că iubirea poate să înceapă la fel de bine vineri. Ea poate să se desfășoare tot atît de frumos și în decorul

ARTA MAYA-TOLTECA: El Caracol, Chichen Itza

ne-exotic al unei fabrici. Acceptă, fără prejudecăți, ca eroi principali o muncitoare și un inginer. Și, în fine, ea ne reamintește că prima vineri poate fi cu ghinion, dar că nu trebuie să ne pierdem pentru aceasta încrederea. Dimpotrivă, e de datoria noastră să o reabilităm.

Regizorul Virgil Calotescu se găsește, indiscutabil, la primul său film adevărat de lung metraj. (Subteranul și Războiul domnițelor păcătuiau prin zeci de cusururi). Marele lui merit constă în naturalitatea, simplitatea și autenticitatea cu care ne-a relatat filmic povestea de iubire și nu doar de iubire. În *Dragostea începe vineri* totul curge, totul se leagă de la sine, nu simțim — ca în alte pelicule autohtone — că actorii devin stingheri în mediul fabricii, că fabrica și oamenii ei sînt doar un fundal necesar proiectării story-ului.

Aici, desigur, un prim merit îl au scenaristul Francisc Munteanu (ce bine iese totul cînd domnia sa este doar scenarist!) și operatorul Nicolae Girardi — alături de Nicu Stan, cel mai bun autor al nostru de imagine-color. Un alt merit îl au, bineînțeles, actorii Adina Popescu (excelentă actriță de film!), Virgil Ogășanu, Sebastian Papaiani, Toma Caragiu, Margareta Pogonat. Dar, aproape de interpreti, merită formulate și câteva regrete aferente jocului lui Sergiu Nicolaescu, Vasilica Tastaman, Reka Naghi, Cornel Coman. O alcătuire mai îngrijită a distribuției ar fi conferit filmului un plus de profesionalism.

BOGDAN ULMU

Filmul mi se pare un bun pretext pentru o nemulțumire mai veche

Filmul mi se pare un bun pretext pentru ca să redeschid — lucrurile repetate plac!? — discuția des-

Intr-adevăr, „*Dragostea începe vineri*” este un film care merită dezbătut, urmărit sub diverse aspecte: tematic, plastic, interpretativ etc. Opiniile uneori contradictorii ale colaboratorilor noștri converg spre o aceeași esențială concluzie: tinerii așteaptă filme românești de actualitate, inspirate din viața, preocupările și destinele lor; filme care să-l convingă, să le ridice întrebări și să le propună comentarii.

pre filmul artistic pentru tineret. „*Dragostea începe vineri*” este o peliculă despre o morală, mai puțin un film despre dragoste și mai puțin un film despre lumea psihologică a tinărului. Și, adaug, o parafrază a unui comentariu „De ce nu începe simbătă, sau aiurea, sau pe o stea?”

Întrebarea este în ce măsură și cu cât talent se poate construi un film al tinerilor care sîntem noi — dacă se poate? Un film real și la fel de saturat de viață ca, de pildă, un răsărit de soare sau pierderea unui examen. Al tinerilor care sîntem acum, aici, mergînd chiar azi la cinematograful să vedem „*Dragostea începe vineri*”.

De ce oare — sună întrebarea — o peliculă de film nu ar putea prinde mișcarea, gândurile, pasiunile, emoțiile, respirația, universul atât de plin de probleme, de intrare în viață, ținînd și de miracolul dragostei. Universul autentic și trecînd dincolo de clișeu al studentului, al unei uzine pline de tineri, al unei brigăzi de tineret, al unei echipe de cercetare, al unei echipe de fotbal sau al unei reviste universitare. Sîntem înconjurați, poate mai mult decît în orice alt timp de vîrstă, de universul căruia îi punem acum cele mai trăite și diverse întrebări și căruia îi construim cu un anume entuziasm răspunsuri.

De ce — sună întrebarea — perioadele celei mai pline în devenire sufletească și spirituală, părții din viață cînd apar atât de vii și de trăite idealurile, nu i se consacră un film bun? Lui, tinărului, maturului adolescent, interesat în modernizarea învățămîntului sau de proiectarea unei noi linii tehnologice, sau celui care pur și simplu învață și trăiește acum, aici, mergînd chiar azi la cinematograful să vadă „*Dragostea începe vineri*”.

MIHAELA MINULESCU

Sub semnul lucidității

— de vorbă cu cei mai tineri actori ai Teatrului Nord din Satu Mare —

Nouă absolvenți — opt actori și un regizor — profită de liniștea instalată încă în clădirea teatrului, pentru a pregăti o piesă înscrisă în repertoriul viitoarei stagiuni. Sînt cei mai tineri membri ai colectivului secției române a teatrului. I-am reținut la sfîrșitul unei repetiții pentru a ne spune cite ceva despre alegerea lor comună (la repartiție).

— Se spune că prezența dumneavoastră la Teatrul Nord este un act deliberat. Opțiunea surprinde, mai ales că unii dintre dumneavoastră aveau posibilitatea — după cite știu — să devină dintru început actori ai unor teatre naționale.

Alexandru Bălan: — Este adevărat, unii tineri au ideea preconcepută că o repartiție în... Nord este un act nefecit, dată fiind depărtarea de marile centre culturale. Noi însă am considerat că Satu Mare poate constitui un teren fertil, în primul rînd pe plan local, pentru cîștigarea publicului, pentru reînvierea interesului pentru teatru și o posibilitate de afirmare individuală. Principalul argument al prezenței noastre aici este faptul că la Satu Mare au fost acordate opt posturi de actori. Fiind constituiți ca trupă încă din anii institutului, am ținut cu tot dinadinsul să rămînem împreună, fapt pentru care am insistat pe lîngă forurile superioare ca acestor posturi să li se alăture și un post de regizor.

Mariana Müller: — Pentru cariera noastră este foarte important studiul. În teatre mai mari valorile sînt stabilizate, e greu să străbați singur, să te impui repede.

— După răstimpul care a trecut de la stabilirea statutului de membri ai colectivului teatral sătmărean vă mențineți tonusul, entuziasmul cu care ați „debutat”?

Doina Făgădaru: — Debutul meu într-un spectacol sătmărean s-a produs deja în comuna Căuas, cu piesa „O față imposibilă”, debut care mi-a adus satisfacții. Știm că trebuie să facem față unor noi solicitări mai complexe, mai dificile, pentru cariera noastră artistică, dar aceasta, departe de a ne dezarma, ne tonifică.

Mircea Marin: — Nu este vorba despre un entuziasm, să-i zicem... sentimental, ci de unul lucid, determinat de un program pe care ni l-am propus și avem șansa să-l vedem dezvoltîndu-se și implinindu-se.

— Revine mereu în discuție ideea de program. Este vorba de un program estetic?

Petre Băcioiu: — Principiile actului creator preconizat de trupa noastră implică studiul vocal-corporal de profunzime: impostafie, dicție, ritm, melodie, acrobație...

Mircea Marin: — Este vorba de compunerea partiturii psiho-somatice. Încercăm să promovăm un teatru în care actorul să fie total solicitat. Construcția unui rol să nu plece de la imitarea plată a unei realități, ci de la redescoperirea ei în ceea ce are esențial, ceea ce solicită un alt mod de manifestare a conștiinței interpretative, care nu mai este acela al jocului teatral și al trăirilor în sens stanislavskian, ci al participării expresive, fiecare actor pornind de la dimensiunile cele mai profunde ale personalității sale.

— Sperăm că prezența dumneavoastră în teatrul sătmărean nu este pasageră, chiar dacă ea constituie platforma de lansare spre scene de prima mîna. În funcție de ce factori considerați că aspirațiile dumneavoastră se vor putea împlini, pentru a vă realiza ca personalități artistice?

Mircea Marin: — Dezvoltarea personalității artistice este strîns legată de programul grupului. Vrem să depășim poncifele unui teatru „ca meserie”, printr-o mai mare libertate de gîndire și o analiză mai adîncă a omului ca întreg.

Alexandru Bălan: — Urmărim ca în activitatea noastră la Satu Mare să ne dezvoltăm atît fiecare în parte ca personalitate, cît și să formăm o personalitate a grupului, a teatrului. Ne interesează o sală de repetiții în care, pe lîngă repertoriul stabilit, să putem aborda și alte zone ale dramaturgiei; ne interesează contactele directe cu publicul, cu viața spirituală a orașului și pe planul activității extra-teatrale. Am început încă din București repetițiile la „Inimă rece” (prelucrare de Eduard Covali după basmul lui Hauff). De fapt, debutul nostru efectiv, ca aplicare a unor principii de echipă, va fi consemnat o dată cu premiera „Operei de trei parale”.

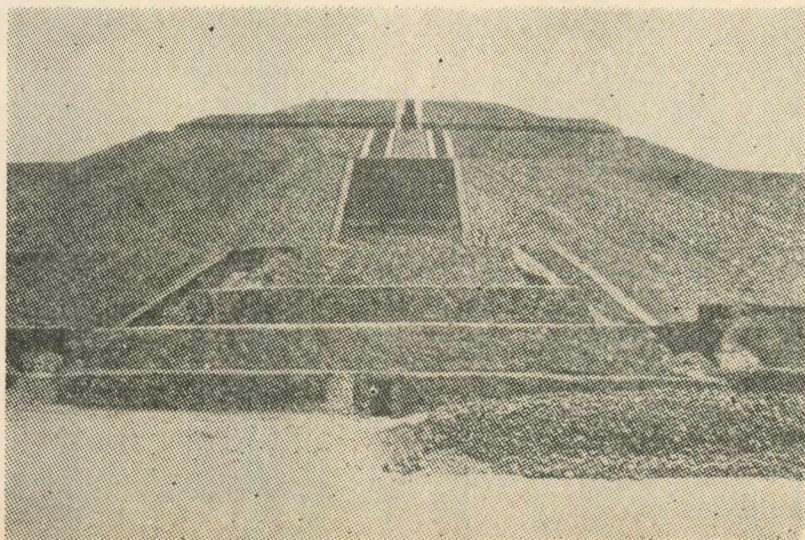
— În puțînul timp de cînd ați devenit sătmăreni, ați reușit să sesizați fizionomia spirituală a orașului? Vă satisface?

Virgil Müller: — Cei mai mulți dintre noi nu cunoșteam dinainte orașul. Ne-a surprins amabilitatea oamenilor. Toate contactele noastre cu publicul au fost fericite...

Petre Băcioiu: — Orașul și-a păstrat tradiția clasică, civilizată.

Alexandru Bălan: — Cînd am optat pentru acest oraș auzisem lucruri bune despre interesul pentru cultură, pentru teatru al locuitorilor săi. Scotăm pe acest interes, iar marea noastră dorință — și satisfacție — este să-l cultivăm și să-l stimulăm.

Convorbire consemnată de OVIDIU SUCIU

ARTA MEXICANĂ (Cultura Teotihuacan): Piramida-templu a soarelui

Merită să...

citim...

... **NOUA EDIȚIE** a Teatrului lui Camil Petrescu, segmentată în trei volume și apărută în colecția **Lyceum** a editurii „Albatros”. Marele neînțeleas al scenei românești pătrunde astfel, prin tiraje de masă, în conștiința adolescenților, pe măsura cărora au fost întotdeauna efervescența și intelctuală și pasiunea nestinsă și neiertătoare a spiritului său.

... **VERSURILE** lui Paul Călan, tipărite în frumoasa serie lirică **Poesis** a editurii **Univers** și oferite publicului românesc în traducerea garantată de semnăturile Ninei Cassian și a lui Petru Solomon. Încă un mare poet european care intră în circuitul valorilor limbii noastre și o face spectaculos, aureolat de laurii tragediei sale încheiate de curind.

... **ROMANUL LUI LEONARDO DA VINCI** de D. Merejkovski, amplă și pătrunzătoare prezentare a vieții poate celui mai complet geniu pe care l-a născut vreodată omenirea, a celui mai nefericit și nerealizat dintre titani, a celui care a avut la dispoziție o singură viață pentru a fi pictor, poet, inginer, sculptor, arhitect, a celui care a construit mașini de zburat pe când cerul nu primea încă zburători, a sculptat capodopere în lutul distrus de ploaie, a pictat biserici sortite dărâmbării și, în pofida repetatelor eșecuri sau poate datorită repetatelor eșecuri, a dominat ca nimeni altul arta următoarelor secole.

... **IN VERSIUNEA ROMĂNEASCĂ** a poetului Leonid Dimov, versurile lui Andrei Belii, cel de numele căruia se leagă atât de nostalgice poezii ruse și tulburatului și neferosimului început de secol XX.

... **TEATRUL DE LA ORIGINI PÎNA AZI**, sinteza semnată de Ovidiu Drimba — binevenită într-o cultură care are nevoie de sinteză și de rigoare.

vedem...

... **DESCHIDEREA STAGIUNII TEATRALE** care se va face, după cum se poate bănui (numai Teatrul Bulandra și-a deconspirat deocamdată intențiile), sub zodia dramaturgiei originale. Pentru început, **Simfonia patetică** de Aurel Baranga, a fișul sub care se vor deschide, la o dată neprecizată încă, porțile noului Teatrului Național și, la 16 octombrie, **Casa de modă** de Teodor Mănescu, pe scena Teatrului Bulandra. Urmează, pentru lunile ce vin, între noi doi n-a fost decât tăcere de Lia Crișan. Cîntorul de confor de Paul Everac, **Intr-o singură seară** de Iosif Naghiu. **Chițimia** de Ion Băieșu și desigur altele. Nu putem decât să le dorim succes și meritația titlului generic pe care în virtutea inerției și a inexplicabilului îl poartă cu dezinvoltură: dramaturgia originală.

vizităm...

... **MAREA RETROSPECTIVĂ** care va comemora o sută de ani de la nașterea nedreptății-ului artist, sculptorul de geniu Dimitrie Paciurea. Săliile Muzeului de artă al R.S.R. vor găzdui operele emanând de la forța telurică prin care arta reușește să atingă natura și să se contopească cu ea, operele celui ce, contemporan cu Brâncuși a purtat și mai poartă încă, în eternitatea care îi aparține, stigmatul umbrei lăsate în jur de mai norocosul său confrate. Gloria are un ciudat defect de vedere, nu poate să vadă o dată decât o singură stea, dar un popor care a născut în același timp pe Brâncuși și pe Paciurea nu poate să nu-și lăcrească nelimitat timpul vederii.

... **EXPOZITIA DE PICTURĂ RUSĂ** realistă din a doua jumătate a secolului al nouă-zecesecelea pe care Galerilei Trețiakov o prezintă sub egida Muzeului de artă al R.S.R. o perspectivă asupra artei plastice a unui secol și a unui popor care și-a revărsat urlașele înzestrare și sensibilitate spre literatură și spre muzică.

torilor studenți, vizionate de oameni competenți. Dotarea tehnică? În complexul Regie, majoritatea studenților sînt politehnici, pentru care, mai ales în anii mari, este destul de ușor a proiecta și realiza practic acorurile tehnice ale scenei. Dacă mai adăugăm că această lucrare interesează și pe viitorii ingineri constructori și arhitecți, iată câteva perspective promițătoare.

Mai rămîn, din păcate, destule probleme de rezolvat, dar, dat fiind scopul, cred că merită bunăvoință. Oare îndrăznesc prea mult?

ALEXANDRU RUSU

Ce se întîmplă la „Teatrul Tineretului” din Piatra Neamț?

Nu o dată, am subliniat, chiar în aceste pagini, remarcabilele calități ale colectivului Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț, omogenitatea echipei, pastuea și entuziasmul lor unanim recunoscut.

Însă în ultima vreme, singurul nostru teatru de tineret, unica noastră trupă care cuprinde — în majoritate — proaspătii absolvenți, a început să nu mai dea semne nici de tinerețe, nici de inspirație. O prematură rutină, o periculoasă manierizare îi pîdesc pe acești talentați actori care încă nu s-au întîlnit

cu rolurile visate, încă nu au lucrat cu regizori pe care se așteptau să-i cunoască acolo, așa cum li s-a promis.

Epoca de glorie a acestui teatru a fost jalonată de mari texte ale teatrului universal — Brecht, Racine, Ibsen, Caragiale ș.a., de întîlnirile revelatoare cu Radu Penciulescu, Dinu Cernescu, Alexa Visarion. Pe cînd, în stagiunea trecută, spre exemplu, Teatrul Tineretului nu a onorat fostul său prestigiu nici cantitativ, nici calitativ, oferindu-ne doar patru (1) premiere și acestea nereprezentative, incapabile să ofere și interpretelor și regizorilor posibilitatea etalării adevăratului lor profesionalism.

Știm că directorul teatrului, Eduard Covali, distins teatrolg și animator, privește — din păcate greșit — toate cronicile negative care vizează colectivul său drept „atacuri dușmănoase”, incompetente, invidioase. Nenumăratele semnale de alarmă care s-au tras în presa noastră (ca și în întîlnirile oamenilor de teatru) nu l-au interesat, pîrindu-i-se demne de ignoranță. Îl asigurăm că, de data aceasta cel puțin, sesizarea noastră este expresia sincerei noastre stime și admirații, exprimată — altădată — din belșug. Rîndurile de față nu vor decît ca în stagiunea 1973-1974 Teatrul Tineretului să ne creeze din nou prilejuri de satisfacție...

BARBU GHIȚESCU

„Este invitat întregul București...”

„Este invitat, este așteptat, întregul București...” Asta nu înseamnă că și vine. Căci spectatorul bucureștean (și nu numai) s-a obișnuit de mult timp să considere spectacolele de revistă a două ore din timpul liber. Nu cred însă că revista a devenit un gen incompatibil cu structura spectacolului modern, ci doar că acest fel de spectacol a fost discreditat de nereușitele frecvente ale realizatorilor, de repetări la nesfîrșit ale acelorși premiere, cu titluri schimbate, de numerele de atracție în music-hall-ul european (precum tulburătorul și glăbăr „CiCo”, în care este proslăvită „băutura ideală pe căldura estivală”). Fenomenul acesta de alternare a genului nu este nici unic, nici propriu revistei. Trăim în secolul vitezei: uneori, arta sacrificîndu-și ritmul propriu în favoarea rentabilității devine facilă. Bineînțeleas că este vorba de o confuzie; dacă un calcul matematic poate fi efectuat mai repede de către un computer, asta nu înseamnă că un pictor poate face un tablou în zece minute (adică, de făcut, îl poate face...). De ce n-ar suporta atunci și music-hall-ul același alternativă?... Și astfel este absolut firesc ca Bucureștiul să nu răspundă invitației din generic, care-i anunță o prezentare care scîntelază nu prin spirit, ci prin toalete: niste cuplete satirice cu instantaneu efect moralizator („Ai de ne cred prosti, draguță, / Să rămîm de cărută!”); un neliștit George Enache, la fel de scînteietor ca un collier de perle false („ochii tăi / mi-au adus / mi-au adus / bucuria de-a trăi / bucuria de-a iubi / mulțumirea de-a te ști / lângă mine zi de zi”), un corp de balet care transformă arta Tersichoriei într-o alertă generală pe scenă, punctată dramatic de ridicarea primei soliste către miezul văduhului, de către unul sau doi parteneri, după... posibilități.

Nu sînt exclusivist și mai ales nu vreau să fiu greșit înțeleș. Pot fi și oameni cărora le poate place așa ceva. Mai ales cînd partea a doua a spectacolului „Festival Boema” este pe fondul muzical al restaurantului „Cina”. Dezavantajul grădinișii? O multime de argumente pentru ca seara petrecută în compania teatrului „C. Tănase” să nu fie dintre cele mai agreabile. Și totuși, aștept cu nerăbdătoare speșerăntă stagiunea viitoare...

DINU ADAM

„Cine ți-o mai lua inel...”

Intr-o seară de august, la T.V. pe canalul I, după două episoade din „Aventura în epoca de piatră”, a urmat un concert dat de orchestra de estradă a Radio-televiziunii Române la Arad, în regia lui Aurel Cerbu. Spectacolul a început grandios, printr-o îndrăcită saxofonadă, dirijată de maestrul Ștefan Dini-

cu, în lumina reflectoarelor. Am admirat, de asemenea, frumosul inel ce împodobește degetul mic al maestrului. Apoi a urmat sextetul Cantabile, care a început să cînte ceva, dar n-a mai cîntat, că tot era defecțiune tehnică. La reluare, o ascultăm pe Doina Moroșan, excelentă în poze pline de grație, mai puțin în voce. Vine apoi Liviu Rus, din nefericire fără pic de har, dar cu un inel drăguț pe arătătorul mîinii drepte. După el, Doina Limbășanu, specialista în a da ochii peste cap, nespecialistă în a lua acutele. Apoi a venit Ion Bănică (a nu se confunda cu Ștefan Bănică), deficitar ca voce dar cu un inel splendid, cu pecete. A urmat Eva Kiss, rătăcită la această gală a vedetelor, poate fiindcă nu avea la ea ochelarii. Un punct de atracție al seriei a fost Doina Bădea, ca de obicei în astfel de ocazii îmbrăcată și coafată cu prost gust. Ca o aptoază, a apărut Nicolae Nițescu, foarte durduliu (eufemistic vorbind), lansînd un nou șlagăr, care începe cu: „Și mi-e dor de un amor / Cu o față din Obor / Cînd oi cînta cu mandolina. / Să mă-auză toată Colentina” etc. Jocul de scenă al lui N.N. a fost la înălțime: a făcut cu ochiul cuiva din sală, zîmbind. Din nou am putut admira un foarte frumos inel, la stînga de data asta. Dar clown-ul spectacolului a fost Cornel Constantin, care a „strălucit” doar pe așis, pe scenă neîndrăznînd, să intre. Mai poate curaj, băieți, naiba! Ori poate Cornel Constantin nu are (încă) inel?

GABRIEL MORARU

Afișe care ne informează despre... nimic

Mai trebuie oare amintit cuiwa care e rostul afișelor? Se pare că da. Cel puțin celor care se ocupă de tipărirea lor. Altfel nu ne putem explica insolitele vederi ce apar deseori pe gardurile cu scop de popularizare. Iată, de pildă, afișul care ne recomandă camera combinată „Liviu”, editat de I.C.P.D.I.L. — C.D.I.L. Pe cît de misterioase sînt inițialele, pe atît de „sugestivă” este sus-amintita tipăritură, intrucît putem vedea o languroasă și subțirică domnișă tolanită „pe nu se știe prea bine ce...”

Aflăm despre această „Livie” că are și câteva atribute: utilitate, confort, eleganță. În concluzie, camera combinată „Liviu”, așa cum o vedem, nu e altceva decît o „tantă” oarecare care, după nevoie, poate juca rol de scaun, masă, vitrină și alte asemenea. Nu mai puțin misterioase sînt și afișele care popularizează pictori și expoziții de artă. Mărturisesc că încă nu am văzut un afiș de acest gen cît de cît edificator. O execuție neglijentă, care ascunde idei neînțeleș de nimeni, o execuție ce are pretenția să ne informeze despre tot, dar, practic, nu ne informează despre nimic.

RADU AVRAM

„Imbecil cu imaginație cum sînt eu însuși”

Recent a apărut, în colecția Fantastic-Club cartea „Tărîmul uitat de timp” aparținînd creatorului lui Tarzan, Edgar Rice Burroughs. Mărturisesc că lectura acestei cărți nu a fost lipsită de surprize. Stilul superficial, dulcagăritele fade, simplismul caracterizării personajelor și pornirile pline de ură ale multora din ele, ca și rezolvarea puerilă iar uneori de-a dreptul absurdă a unor situații ne îndreptățesc să considerăm această carte drept un rebut, o apariție care iese din cadrul literaturii. Iar faptul că pentru anumite categorii de cititori acest tip de „literatură” reprezintă o necesitate nu constituie un argument pentru editor.

Nu ne încumetăm să punem la îndoaială propria caracterizare ce și-o face autorul încă de la început, pentru a nu exista dubii: „imbecil cu imaginație cum sînt eu însuși” (pag. 7). În schimb, ideea expusă de traducător în postfață, potrivit căreia lumea fantastică imaginată de autor (vom vedea imediat cum) ar fi o „proiecție a coșmarului real provocat de primul război mondial”, e bine, această idee ni se pare mult prea generoasă. De fapt, această carte este o foarte clară intruchipare a ceea ce reprezintă pasișia ieftină. A pune lângă numele lui Arthur Conan Doyle pe acela al lui Edgar Rice

O sală care așteaptă o corintă

Miscarea teatrală de amatori în rîndul studenților cunoaște în ultima vreme un deosebit avînt. Formații artistice mai mult sau mai puțin numeroase există în aproape toate facultățile. Dacă am aduna toate titlurile de piese montate sau în pregătire, am putea ajunge la un adevărat repertoriu demn de o stagiune teatrală. Atunci, de ce nu ne-am gîndi oare să la un teatru studentesc-gază, adică la o sală deschisă permanent încercărilor actoricești neprofesioniste, cu un program bine stabilit de reprezentări, cu spectacole zilnice, cu premiere, un teatru în toată puterea cuvîntului?

Da, dar se pune problema sălii și pentru sală trebuie fonduri! Totuși, această sală există, parcă anume așezată într-un „vad” al studenției. Este vorba de sala unui fost cinematograf, aflată chiar în vecinătatea complexului Regie, capătul tramvaiului 12, actualmente transformată în magazie. Cu un pic de tenacitate, s-ar putea obține actuala magazie, care s-ar putea renova, desigur prin muncă patriotică și astfel iată problema sălii rezolvată. Publicul? Numai complexe studentești Regie și Grozdești, vecine sălii, totalizează peste zece mii de studenți.

Repertoriul? Zecile de piese ale ama-

REFLEX

Burroughs este un act necesar numai dintr-un singur punct de vedere: pentru a arăta de unde vine inspirația „scriitorului” american. Poate faptul că Edgar Rice Burroughs împrumută ideea lui Conan Doyle din „Lumea pierdută” n-ar fi fost atât de supărător. Dar scriind atât de prost despre lucruri pe care alții le trataseră infinit mai bine înaintea lui, Edgar Rice Burroughs nu face decât să enerveze. Firește, nu lipsesc din această carte nici amuzantele perle. Iată una demnă de o antologie: „Monstrul era atât de uriaș, iar sistemul său nervos e atât de inferior, încât a trebuit să treacă multă vreme până ce vestea morții sale s-a ajuns la creierul-i minuscul. Monstrul era mort (s.n.) din clipa în care gloanțele voastre l-au lovit, dar timp de mai multe secunde, poate chiar un minut, NU ȘI-A DAT SEAMA (s.n.) că-i mort” (pag. 84). Și animalul nu avea decât zece picioare (adică puțin peste trei metri). Ce s-ar fi făcut eroii noștri dacă monstrul era de câteva ori pe atât? Până ce vestea morții i-ar fi străbătut trunul viu i-ar fi ajuns din urmă și... Sau dacă n-avea creier? Nu și-ar mai fi dat seama niciodată că e mort și-ar fi continuat să... trăiască, punând în primejdie existența lui Bowen Tyler, eroul povestirii, iar, prin moartea prematură a acestuia, însăși scrierea cărții ar fi fost împiedicată (ceea ce n-ar fi fost tocmai păcat!). Ce să mai adăugăm? Și așa să zăbovim nemeritat de mult. Apariția acestei cărți ne oferă încă un prilej să regretăm faptul că traducătorii se opresc asupra unor astfel de „scrlet”, în timp ce cărți ce adevărat valoroase asteaptă de mult versiunea românească!

MIRCEA POPESCU

O nouă revistă literară

Toamna este zodia întâlnirilor cu cititorii. După apatia vacanțelor, dorința de comunicare este mai intensă, îndeosebi acolo unde protagoniștii sînt înșiși scriitorii. Astfel, în librăriile orașelor se întîlnesc la orele serii, cu o frecvență neapărată în restul anului, cei ce cultiva hîrtia și cei ce beneficiază de truda lor.

Deși apărută, în fapt, cu câteva săptămîni înainte, la 20 septembrie a avut loc la Librăria Eminescu din București prezentarea și lansarea oficială a revistei „Cahiers roumains

d'Études Littéraires”, apărută sub egida editurii Univers. În cuvîntul său, directorul editurii, prof. dr. Romul Munteanu, a expus în fața unui public foarte numeros și foarte atinsat rațiunea de a fi a revistei: aceasta va constitui o punte de trecere a realității literare românești spre publicul specialist din străinătate, tinzînd să realizeze prin nivelul și obiectivitatea activității sale o oglindă de informare competentă și sigură. Redactată în limba franceză și rezervată în exclusivitate criticii, revista (trimestrială) cuprinde trei mari secțiuni: o cronică a traducerilor din limbi străine, alta destinată criticii curente și un caietoscopic. Fiecare număr va fi axat pe o problemă directoare. Titlul primului ei număr: „Scriitorul și societatea contemporană”.

Zilele „Daciei”

În aceleași zile și în același climat de entuziasm intelectual au avut loc la Librăria Dacia, zilele editurii cu același nume din Cluj. Pe parcursul unei jumătăți de săptămîna au fost recomandate publicului aparițiile de ultimă oră. Profesorul Șerban Cioculescu a vorbit în prima seară despre „Melanholia neasemuitului inorog” de Dimitrie Cantemir (selecția textelor, prefață, note și glossar de Doina Curticăpeanu) și de surprinzătoare ultimă apariție a lui Radu Boureanu „Viața Spătarului Milescu”. În seara a doua, prof. univ. Zoe Dumitrescu-Busulenga a comentat antologia de „Teatru american” a lui Mihnea Gheorghiu, iar profesorul clujean Ion Vlad — noul și îndelung așteptatul roman al lui D.R. Popescu — „Cei doi din dreptul Tebet”. În sfîrșit, în ultima seară, prof. univ. Edgar Papu a făcut observații pe marginea volumului lui N. Carandino „Actori de ieri și de azi”, iar prof. univ. Mircea Zăciu a recomandat volumele „Memoriile” de Vasile Părvan (din seria Restituirii) și „Pe drumul tradiției” de Valeriu Răpeanu. Îmbucurător și resuscitant este entuziasmul cu care un numeros public, în majoritate studentesc, a urmărit expunerile și a salutat cărțile propuse.

ION MURAN

Maria Tereza și... exponatele magazinelor de artizanat

„Doamnele moderne (din Europa civilizată — n.n.) vor mărturisii rusinate că hainele ei (lor — n.n.) nici pe departe nu se pot asemăna cu hainele de duminică ale tinerei române... „O, doamne, ce ochi ar face domnișoarele avute cînd ar vedea înzestrarea unei fete simple de țaran de la Năsăud... „Impărăteasa a dispus a se procura și pentru Majestatea Sa o astfel de cămașă românească...”

Sînt cuvinte culese dintr-o revistă transilvăneană de acum un secol, iar obiectul acestor superlativ și constituie portul popular românesc. Și dacă le-am amintit și pentru simplul motiv că nu putem fi de acord cu „stilizări”, „prelucrări”, „inoiri” s.a.m.d. pe care un gust îndoielnic îl promovează uneori în magazinele de specialitate ca și cum ar exercita o comandă în stilul agramat al Mariei Tereza pe cînd vizita Năsăudul Budaoră, prestigioasa „Romartizana” expune o rochiță albăstră (spălăcită) la prețuri de nici mai mult nici mai puțin 1098 lei: o rochie nouă plus câteva motive pseudo-populare de un gri dubios, o rochiță galbenă (pentru copii) cu câteva nătrățele de ată albă, ce se pretind inspirate din folclor. Nu sînt scutite nici obiectele de artizanat. La „Miorita” (str. Academiei, colț cu 13 Decembrie), pe lângă covorașe persane, am putut admira, între altele, un cerb care seamănă mai degrabă cu un leu încornorat, trăgînd după el un fel de coană pentru mămăliță, cocotat pe două roti, la prețuri neînsemnate de numai... 40 lei.

Amintind nazale și scrumierile din cea mai autentică și ciudată albăstră, dar și de cel mai autentic prost gust, care se vînd pe vînt, tot pe strada Academiei, ne întrebăm: Care sînt rațiunile pentru care comerțul contribuie la proliferarea prostului gust de inspirație populară?

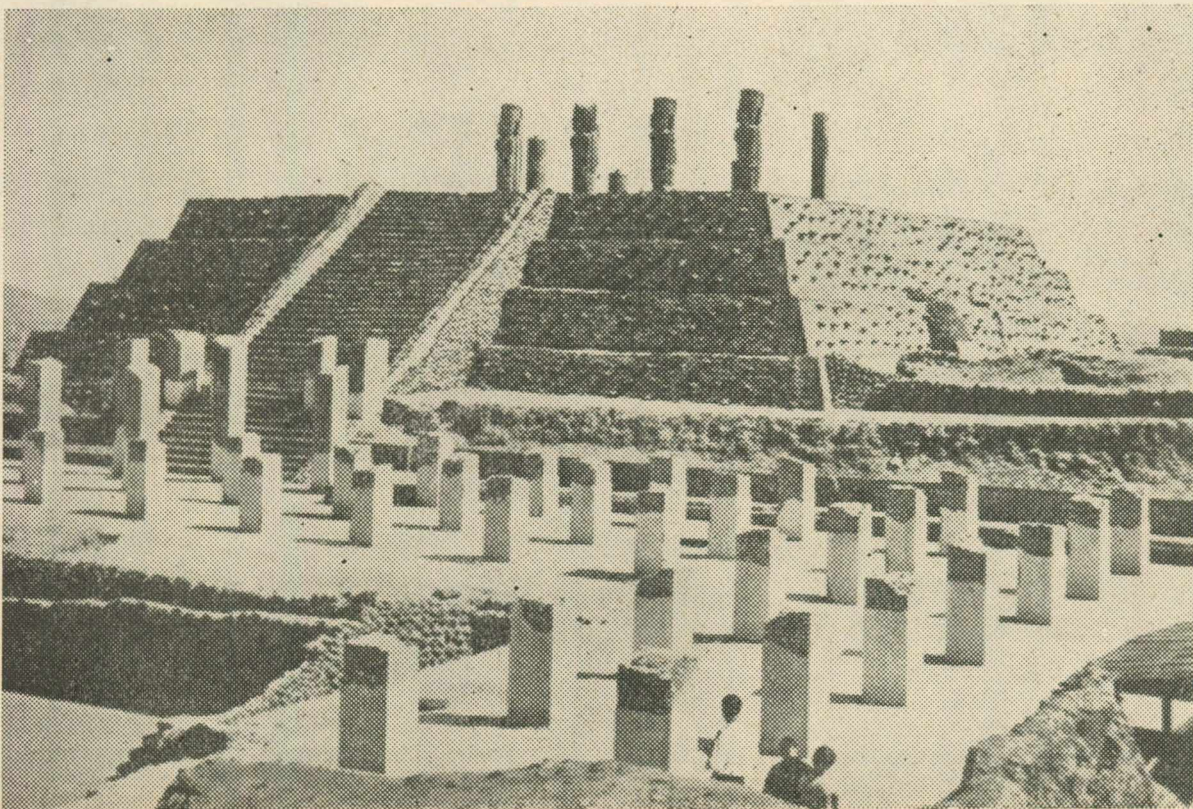
ANDREI GUȚAN

P.S. Să nu care cumva să-si închiapă cineva (inclusiv „responsabilii” comerțului) că am epulzat cu această listă mărfurilor în fața căroro bunul gust se... connelează! Spre convingerea dumneilor, îi rugăm să se deplaseze la fața locului. De altfel, ne propunem ca în numărul viitor să revenim cu imagini foto ale orărilor expuse sub firma „artizana-tului”.

ANA BLANDIANA

Marină

Din copilărie încă — strania mea copilărie arzînd între cutremurele aproape fizice ale descoperirilor și furtunile dușoșilor sfișiați de gelozii sălbatic, strania și hulpava mea copilărie grăbită să consume în înclinări neînțelese și miraje derizorii toate rezervele de patină și de prezență ale unei vieți întregi — din copilărie încă, marea îmi dădea o acuitate a simțurilor extraordinară, un sentiment al trăirii clipei aproape halucinant. Mișcările valurilor, în stare să hipnotizeze privirea, s-o facă elastică, lungită și scurtată, trasă în larg de mereu repetatul lor recul, ruptă și plesnită peste ochi: culorile, nu frumoase, ci perfide, amestecate cu perversitate și întinse lasciv unele peste altele într-o vesnică lunecare și nesigurantă; și, mai ales, mirosurile, mirosurile putrede și complicate, mirosurile acelea în care descompunerea animală și vegetală se confundă într-o universală miasmă a fetei dispariții care mult după ce renunțase la viață nu renunță încă la o scriboasă și fascinantă lascivitate, mirosurile acelea sugerînd atât de ascuțit o moarte ațîțătoare, o putrezire senzuală în stare să răscolească și să amestece gîndul înalt al neființei cu fiorii fierbinți hîntuind asurzitoare cupole de carne ale palatelor îngropate în noi... Ochii, urochile, limba amețită de vesnica sare, pielea înnegrită de soare și trezită de vînt, descoperă timpul cu precizie, ca pe o nesfîrșită piramidă de secunde clădite savant una peste alta și fiecare secundă e un fruct rotund pe care îl aleg cu gingășie, cu grija să nu dărîmă piramida și-l sug de toate sevele pînă nu rămîne decît o nieliță transparentă și obosită, puțin murdară, puțin lipicioasă, pe care o aruncă în trecut și aleg altă secundă... Nu mă atrage la mare nemărginirea, măreția, forța și toate metaforele și simbolurile care dantelează ca o spumă fața ei nepătrunsă, ci capacitatea ei de a mă transforma într-un tron eminent vînt, atent, străbătător prin timp. Deși poate că senzația acută de beatitudine vine tocmai din intuirea existenței unui sens superior și metafizic, unei forțe înalte și tainice a cărei ultimă și neînsemnată manifestare este această magică îndemnare de a face să sune plin și prelung virfurile subțiri ale nervilor mei intrate în rezonanță; poate că existența ascunsă a unei rațiuni fără hotar, al cărui simbol — de ce nu? — este ea, întinderea fără hotar de ape, mă face să mă cufund fericită, fără pedala înjositoare a stînenelii, în lumea simțurilor mele mindre de existența lor, de evidența lor..

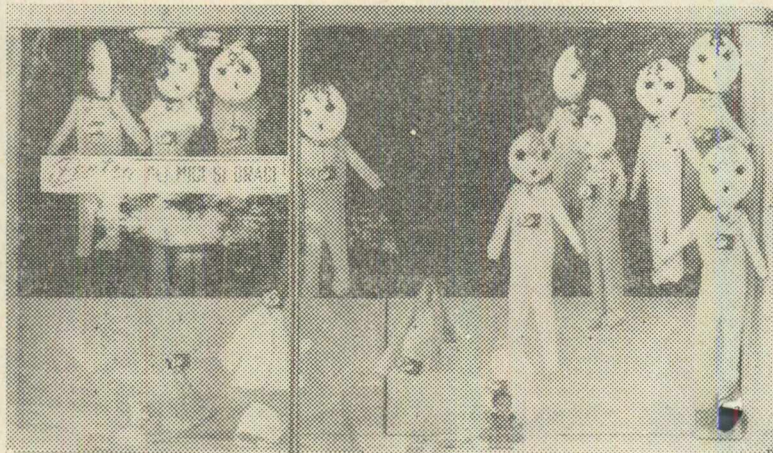

ARTA TOLTECA: Piramida-templu a lui Quetzalcoatl, Tollan

RIDENDO CASTIGAT - MOARES

● Gustul estetic poate fi poluat?

Fotografii :

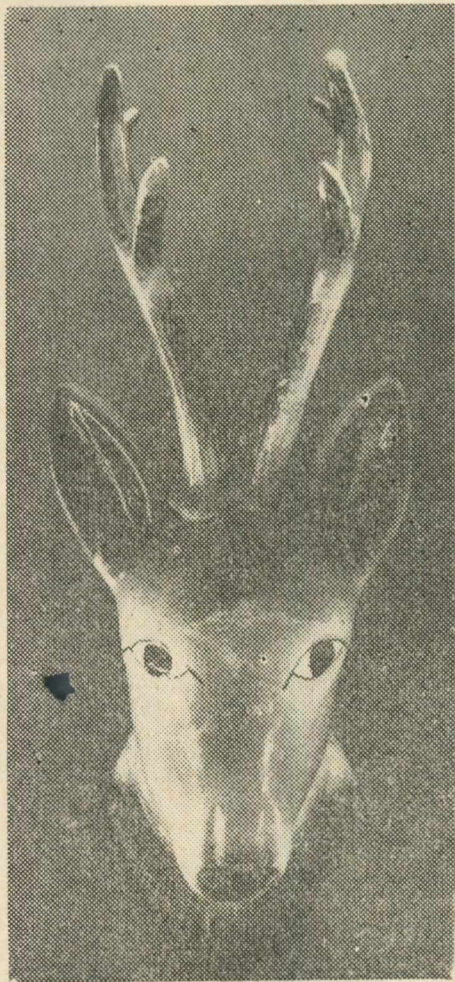
ȘTEFAN FAY ȘTEFAN

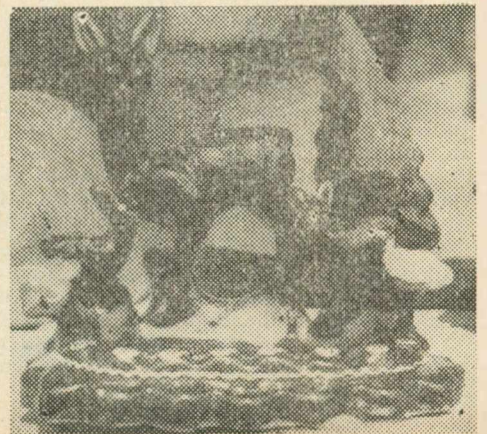
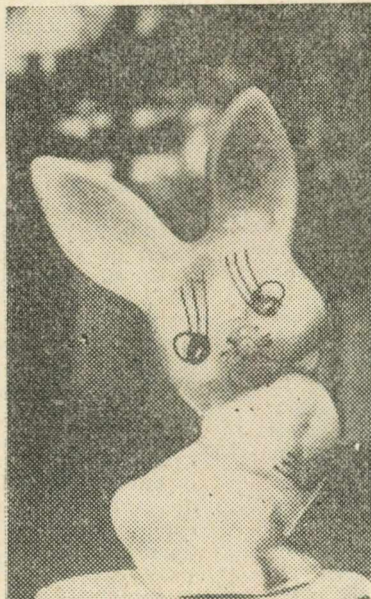
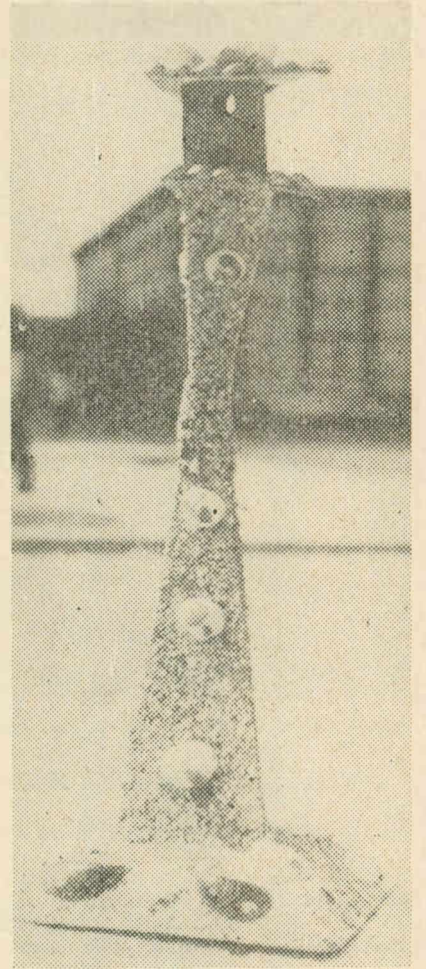
● Răspunsul vi-l oferim publicînd aceste imagini

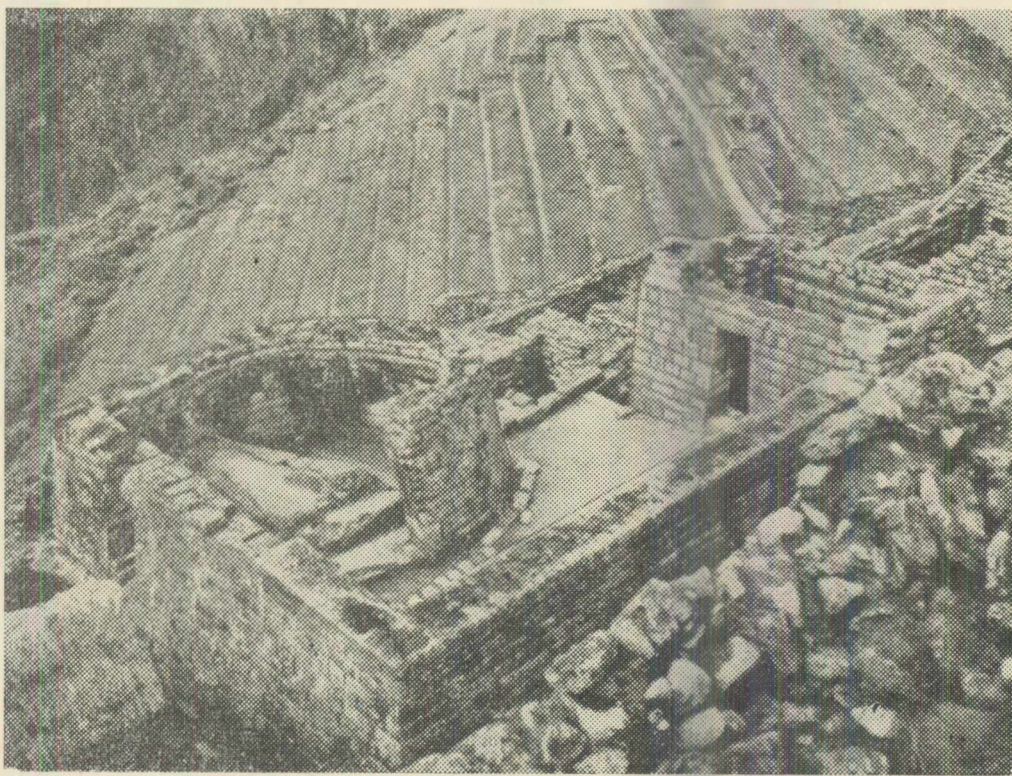
RIDENDO CASTIGAT MORES

Privit fiziognomic, obiectul de tip **Kitsch** ne „îmbie” cu o surprinzătoare varietate de expresii. Între vulgaritatea poleită a „exponatelor” de bilci și prostul gust travestit în haina de împrumut a unor pretenții de „cultură rafinată”, între oribil și dulceag se situează obiectul ieftin-amuzant, pueril și „drăguț”, urmat de Kitsch-ul comic, produs al unui bricolaj nevinovat, și de Kitsch-ul fantastic, înspăimântător sau numai bizar, al plăsmuirilor din elemente naturale găsite. Luate fiecare în parte, asemenea obiecte pot seduce ochiul mai puțin educat să privească și estetic lumea. Pe ansamblu, însă, infestarea pieții culturale cu asemenea produse devine o calamitate. Nu ne rămîne așadar decît să lansăm un S.O.S. și o ofensivă estetică împotriva unui nou tip de poluare — poluarea estetică.

ARTA INCASA : Vedere din Machu Pichu

Niciodată arta nu a ocupat atîta loc, nici nu a interesat un public atît de larg, într-un mod permanent ca astăzi. Dacă odinioară era posibil să te ții deoparte, așteptînd ca „timpul să-și desăvîrșească opera”, cum se spunea — și cum mai spun încă unii istorici — acum nu se mai poate face uz de această „precauție istorică”. Iar, în ceea ce privește cunoașterea artei, principiile și modelele istoriei, nu mai pot pretinde exclusivitatea. Oricare ar fi interesul și meritul istoriei, aceste principii și modele trebuie să înfrunte o situație care, găsindu-le defectuoase, le modifică. Așa vedem, bunăoară, arta „op” sau arta „pop”, devenite amîndoua fenomene universale, înainte ca omul de știință să fi avut timp să le gireze denumirea sau să le studieze conținutul. În mare, despre cunoaștere se poate spune — fie ca e vorba de științele așa-zise exacte, fie de cele sociale sau umane — că ea este elaborată numai pentru uzul unor consumatori sedentari. Astrei ea s-a configurat, și se configurează încă, în lăuntru unor sisteme de transmitere al caror model ne este furnizat de către învățămîntul primar, secundar sau superior. Or, în zilele noastre, cînd călătoria a devenit un fenomen de masă, este cert — în orice caz în ce privește arta — că modelul „clasic” nu mai este satisfăcător. De acum încolo, fiecare, sau aproape fiecare, are posibilitatea să călătorească dintr-o țară în alta, să vadă cu ochii săi expozițiile și muzele cele mai îndepărtate; de acum încolo, soarta fiecăruia este de a fi prins în „șocurile culturale” (cit de diferite de transmiterea tradițională!) de se produc, de pildă, cînd părăsești Parisul cu traficul său tumultuos și cu Luvrul, pentru a ajunge, doar peste cîteva ore, la mileniele Egiptului antic, ce defilează în fața ochilor în muzeul din Cairo, sau pentru a te amesteca, în drum spre hotel, printre Mercedes-uri, măgari și oi, cu mulțimea de arabi, mergînd spre bazar sau moschee. Cunoașterea încetează de a mai fi legată de un singur lăcaș al culturii. Poate chiar a încetat să se mai elaboreze în funcție de asociațiile ce o leagă de atîta timp de activitățile negregare. Dacă nu ne dăm seama de acest lucru riscăm să realizăm o cultură sterilă. E timpul să devenim conștienți că însuși conceptul de „public” trebuie revizuit.

Mijloacele de informare cu care epoca noastră s-a înzestrat au răsturnat structurile moștenite. Rezervată pentru acei happy few, cu ajutorul unor noțiuni stabilite, așa cum se cuvine, de „experți”, noțiuni veniculate de niște cărți relativ costisitoare, arta „izbucnește” sub forma unor publicații ieftine :

cărți de buzunar, albume hebdomadare; sub forma unor circuite de difuzare noi: chioscuri, vinzători de ziare, mari magazine; în fine sub forma — atît de importantă — a unor media diferite. Astfel, cuvîntul scris, bazat pe primatul conceptului ce a dominat îndelung, este depășit de reproducerea în culori, pe care tehnicile de tipărire le-au perfecționat mereu și a căror producere la scară industrială a permis o substanțială scădere a prețului lor. De cîteva decenii, condițiile experienței noastre s-au schimbat atît de mult, încît chiar termenii problemelor — ai oricărei probleme — au fost radical modificați.

Aceste considerații preliminare trebuie să ne ajute, pe de o parte, să fim atenți la ce se întîmplă în jurul nostru, pe de alta, să ne lumineze o cale (sau niște căi), care, oricît de stingace și aproximativă ar fi, are șansa să răspundă întrebărilor pe care ni le pune viitorul. Atît de mare este forța antrenamentului nostru conceptual, încît continuăm totuși, cel mai adesea, să folosim utilaj perimat. Cît despre friocioni, scrișnete și alte perturbații pe care nu încetăm a le auzi, le punem pe seama situației, care, „dacă ar fi alta...”, sau pe cea a interlocutorilor noștri, care „dacă ar binevoi să ia cuvintele în adevăratul lor sens...”, cînd de fapt comportamentul nostru inadecvat este în cauză. Incapabili să ieșim din incurcătura cu propriile noastre mijloace, trebuie oare să așteptăm ca inițiativele, provenite din alte medii decît cele cu reputația de a fi competente și autorizate, cum ar fi mediile industriale, să ne deschidem brusc ochii?

Ne-am face totuși multe iluzii, cred eu, dacă ne-am inchipui că avem astăzi mijloacele de „a umple această lacună” și că faptul de a adăuga o „ramură” la programă îi va permite acesteia să-și găsească plenitudinea. Și nu ne-am iluziona mai puțin, zic eu, dacă ne-am imagina că introducerea stilului artei ar putea căpăta forma istoriei artei, pur și simplu, așa cum este ea practică în majoritatea universităților. Istoria artei pornește într-adevăr, aproape peste tot, de la „modelul logic”, din care se inspiră învățămîntul și care antrenează, în permanență, elevul să treacă de la stadiul confuz al lui „a simți” la acela distinct al lui „a înțelege”. Învățămîntul vizează să-l echipeze pe „beneficiar”, pe calea abstracției și a generalizării, cu „noțiuni” susceptibile de a se grupa în ansambluri coerente. Societatea își asigură

astfel modele ce reglează comportamentele și care, puse în funcțiune prin repetate exerciții, sînt susceptibile de a fi transmise cu eficacitate.

Or, e limpede că dacă majoritatea cunoștințelor cu care sînt echipați elevii corespunde acestui model, opera de artă (nu e oare acesta unul din motivele pentru care educația a întîrziat atîta timp să o întîmpine?) se arată refractară, în tot cazul se ferește să i se dezvăluie. Oricare ar fi metodele și principiile elaborate de savanți — filosofi, sociologi etc. — rămîne în operă o parte ireductibilă. A pune niște copii sau niște adulți în prezența unei picturi sau a unei sculpturi este un lucru; dar este altul, cu totul diferit, a le vorbi despre o pictură sau o sculptură, sau a vorbi despre „ce este arta”, „esența” ei sau chiar de a „situa” o mișcare ori a studia „sursele” unei arte și „influențele” suferite sau exercitate de un artist, o societate... Cunoașterea artei începe într-adevăr mai puțin prin noțiuni și mai mult prin experiență, în care își au ecou senzații tot atît de fruste, dar cît de determinante! ca cea de șoc, de înălțare, de separare, de accelerare, de ponderabilitate (pe care practica avionului ni le face astăzi familiare) și pe care le găsim și în sensibilitatea noastră musculară, sub formă de impresii de ușurare, de încordare, de destindere, fiecare simț venind cu contribuția sa: gustul, mirosul, văzul. Este ceea ce ne arată expresii în aparență bizare cum ar fi: „albastru acid”, „roșu strident”, „ton catifelat”, sau pictură „moale”, „fermă”, „tușeu agresiv”,

RENÉ BERGER

Arta și o problemă de

„mingietor”, „metafizic” etc. Astfel arta, în măsura în care nu este în prealabil conceptualizată pentru a fi transmisă în școli educative, ne propune o experiență ce-i este proprie și a cărei fundamentare corporală este esențială. Cum se face, de acum încolo, că „valorile sensibile” — ca să le desemnăm prin acest termen — sînt atît de frecvent obliterate? Fără îndoială pentru că instrumentul de comunicare în general, și de care se servește instituția didactică în particular, a fost mult timp limba și pentru că aceasta, în privința învățămîntului, în principalele lui manifestări (lecții, cursuri universitare, publicații) s-a modelat după comunicarea savantă sau cultivată. Se înțelege că ceea ce este legat de „a simți” trece cu dificultate printr-un instrument destinat, în primul rînd, să favorizeze sesizarea intelectuală. Ar fi deci foarte imprudent să afirmăm că introducerea studiului artei în școală ar fi urmată numai de dezvoltarea individuală a elevilor. E vorba, într-adevăr, să înțelegem că o atare introducere ar modifica modelul existent, tot așa cum ar modifica ideea pe care ne-o facem despre individ și dezvoltarea lui. Orice apreciere rațională cere să ții seama de natura artei și îndeosebi de condițiile în care devine astăzi obiectul unei experiențe — directe sau semidirecte — în raport cu noile condiții ale tehnicii: reproducția industrială, mijloacele audiovizuale, diapozitivele, filmele, magnetofonele, televiziunea, călătoriile și turismul în masă. Deci modelul școlar și educativ este cel care trebuie pus în discuție el făcînd obiectul unei anchete preliminare. Partea ireductibilă a operei de artă — ireductibilă la modurile de achiziționare, de difuzare și de transmitere tradiționale — riscă să modifice însuși sensul învățămîntului. În zilele noastre, orice problemă ține mai curînd de

domeniul datelor, pe care ar fi suficient să le completezi pe măsura nevoilor, treptat, decît de structuri, adică de combinații în care datele inelele sînt solicitate să se schimbe.

Încă din momentul cînd ai părăsit ideea că arta e un concept și-ți dai seama că ea este o activitate integrată celorlalte activități sociale, nu mai poți susține că funcția ei se limitează la ceea ce ne lasă să înțelegem o îndelungată tradiție umanistă; purgare sau purificare, așa cum afirmă Aristotel despre omul emoționat, eliberat de sine prin muzică și care este, în termenii săi: „refăcut ca și cum ar fi luat un leac și un catharsis”. Din această perspectivă, teama și mila „tragică” eliberează emoțiile noastre obișnuite de impuritățile lor. Contemplarea estetică are dubla virtute de a restabili armonia sufletului nostru și echilibrul Cetății.

Freud a beneficiat într-un mod original de această orientare, deși psihanaliza n-a fost, la începuturile ei, altceva decît un tratament „cathartic”. Verbalizînd nevroza pacientul reușește să se elibereze de ea, prin însăși această verbalizare „narațiune depuratorie” după Breuer, „cură vorbitoare” conform expresiei pacientei Anna O., sau „curățirea hornului”. În toate cazurile, problema revine la ceea ce Freud numește „primă de seducție”: „adevărată blăstare pe care și-o dă opera provine din faptul că sufletul nostru își află în ea ușurarea de anumite tensiuni”.

o m u l - reconsiderat

Înarmat cu lunga tradiție umanistă ce-și are sursele în Aristotel și Platon, confirmată în felul ei de recentul aport al psihanalizei, ești tentat să-i fixezi artei o funcție și o schemă „cathartică”; și asta cu atît mai mult, trebuie s-o recunoaștem, cu cît această schemă este dublu pozitivă, deoarece investeste arta cu o putere dublu binefăcătoare: la nivelul societății și la cel al individului. Ne putem totuși pune întrebarea dacă în zilele noastre arta nu-și asumă alte funcții.

De îndată ce reflectezi la cunoașterea artelor din toate timpurile și din toate locurile, atît de largă și diversificată cum ne este oferită astăzi de epoca noastră, constai că emoțiile legate de contemplarea estetică pornesc, în diferite societăți, din nevoia pe care o simte grupul de a se adapta la o situație printr-o acțiune întreprinsă în comun, acțiune care necesită, pentru desăvîșire, o punere la unison, cel puțin din punctul de vedere al dispozițiilor afective și sensibile. Altfel spus, emoțiile asumă în cadrul social o funcție ce operează alături de comunicația verbală, prin fenomene de imitație, de contagiune sau de contaminare. Tot încercînd aceleași sentimente, în fața acelorași obiecte, în aceleași împrejurări, membrii grupului consolidează legătura socială, tot așa cum o întăresc folosind aceleași cuvinte, după aceleași reguli. Emoțiile sînt deci mai puțin spontane decît ne închipuim și, fără a pune cîtuși de puțin la îndoială „autenticitatea” lor pentru cine la încercă, ne putem permite să credem, că tot așa, ca și alte caracteristici, ele rezultă dintr-o condiționare social-culturală, ai cărei principali agenți sînt familia, mediul, școala... Așa cum a arătat Bourdieu, frecventarea muzeelor nu este o simplă problemă nici de calitate a operelor, nici de calitate „firească” a vizitatorilor; ea este legată de un statut social ce presupune, conform concluziilor anchetatorului, cel puțin nivelul bacalaurea-

tului. Apare, de acum înainte, insuficiența schemei cathartice (sau chiar psihanalitice): arta „vorbește” celui care învață să o înțeleagă; ea emoționează în măsura în care receptorul are nivelul de înțelegere spre a o auzi și spre a fi emoționat. Emoția estetică nu se asociază, nicidecum, exclusiv — și încă și mai puțin, spontan — cu „exprimarea și depășirea unei anumite angoase colective”; ea este legată de stări sociale ce variază considerabil înăuntrul unei aceleiași societăți și care, departe de a se desăvîși numai prin virtutea operelor, presupune anumite condiții politice, materiale și economice. Astfel, într-o situație puternic structurată de o ideologie și o estetică determinate, ca aceea care a predominat de la mijlocul secolului al XIX-lea pînă la începutul secolului al XX-lea, se constată că emoțiile sînt legate de valorile stabile, pînă la pseudo-valorile instituționalizate sub numele de academism sau artă oficială. Nu poate fi vorba de angoasă, nici individuală, nici colectivă! Emoțiile și sentimentele constituie repertoriul, în parte dublu, pe care îl furnizează societății simultan, atît comportările ei „culturale”, cît și termenii care le desemnează... În măsura în care arta este „obiectul de studiu”, cum e cazul acolo unde e predată în principal sub forma de istorie a artei, se constată tendința, ca să nu spunem tentația, orientării înțelegerii ei către valorile considerate „universale”. Încă de acum cincizeci de ani, predomina aproape în întregime primatul esteticii elene, bazată pe triada: „ideal”, „clasicism”, „sculptură greacă”. Nu are importanță că această concepție nu datează decît de la începutul secolului al XVIII-lea, cu Winckelmann, n-are importanță că ea se inspiră din teoria despre frumos pe care Plotin o stabilise în urmă cu aproximativ cincisprezece secole, nu are importanță că Winckelmann a împrumutat teoria sa despre artă de la patetismul lui Shaftesbury (1671—1713), pentru care artistul este „un alt creator, un Prometeu situat deasupra lui Zeus”; nu are importanță, în fine, faptul că s-a stabilit ca superioritatea artei elene nu a fost verificată de Winckelmann pe nici un original și că legăturile sale cu ea s-au bazat doar pe copiile romane pe care le avea la dispoziție, fapt este că schema perfecțiunii elene sau clasice s-a impus practic pînă la noi și ea pentru mulți dintre noi ea rămîne intactă. Problema „valorii universale” sau „mai universale” pune o întrebare tulburătoare: este valoarea „universală” numai în sine, prin sine sau datorită unui ansamblu de factori ce țin atît de o anumită concepție personală (în cazul de față cea a lui Winckelmann, cu toate că am văzut cît de redusă e această contribuție personală!), cît și de condițiile în care concepția a fost transmisă?... Ne putem deci întreba în mod rațional dacă „universalitatea” perfecțiunii elene nu este datoare tot atît modelului pedagogic elaborat în cursul transmiterii pe calea școlii, pe calea dărilor de seamă și a publicațiilor așa-numitelor societăți savante, cît și calităților sale intrinseci. Pe scurt, pare dificil a nega existența unui raport de reciprocitate între „valorile universale” sau „mai universale” și procesul individual și colectiv ce le acreditează, le legitimează și le instituționalizează; raport care, mergînd pînă la simbioză, sfîrșește prin a te face să uiți că e vorba de o legătură circumstanțială și nu firească, cum se tînde a se afirma și repeta, uneori chiar sub amenințarea sancționării.

Dacă această viziune este exactă, rezultă că arta nu poate fi niciodată considerată, aprioric, o cale de acces la „valori universale” sau „mai universale”, după cum nu este posibil să le dai acestora un conținut determinat. Este ceea ce apare convingător din situația noastră de cîteva decenii. Artele tuturor civilizațiilor, tuturor societăților, tuturor secolelor, sînt la îndemina fiecăruia. Cu Malraux, se poate spune că muzeul imaginar a devenit o realitate. Și dacă expresia s-a impus în ciuda paradoxului ce o compune, e pentru că ea răspunde unei stări de lucruri foarte diferite de cea care o precede. Schematic, perfecția antică a neoclasicismului răspunde condițiilor cunoașterii, așa cum existau ele practic pînă la sfîrșitul secolului XIX, în funcție de o tradiție pluriseculară, ea însăși legată de noțiunea de absolut, pe care Newton o atribuia atît timpu-

lui cît și spațiului. În cultura „livrescă” de care s-a bucurat multă vreme elita cultivată a Europei, „modelul absolut” s-a impus cu atît mai mult cu cît, în lipsă de mijloace tehnice capabile să redea întruchiparea lumii imaginilor, ea s-a limitat la perfecțiunea ideii: nu e deci de mirare că din aceasta și-a extras multă vreme conținutul, semnificațiile, criteriile și concepțiile sale.

Am putea, de acum încolo, să credem că deschiderea cvasi-generală de astăzi a noastră, abandonînd „modelul absolut”, ne orientează către un „model relativ”, de tip sincretic sau eclectic. Dacă e cazul ca toate culturile să fie puse pe picior de egalitate, nu este oare legitim să considerăm valorile cultivate de cutare grup, cutare societate, cutare civilizație, drept „universale” înăuntrul condițiilor pe care grupul, societatea, civilizația le ridică, spre a determina cîmpul lor de acțiune și respectivele cadre de referință? Ajungem astfel la perspectiva etnologică de care, pe bună dreptate, epoca noastră face cel mai mare caz. Fie că e vorba de studii de teren, fie de lucrări de sinteză, tendința constă în a degaja valorile „universale” nu în sensul absolut, ci în funcție de societatea sau grupul respectiv luate ca unități distincte...

Fie că o vrem, fie că nu, aparținem unei epoci, unei societăți, unei istorii pe cale de a se făuri și la care noi participăm, atîta timp cît existăm, în măsuri foarte diferite. Cunoașterea care se stabilește în zilele noastre se bazează în același timp pe niște modele moștenite și pe niște modele pe cale de elaborare... Ce vreau eu să afirm e că existența noastră nu poate fi disociată de o parte „creatoare” care, despuiață de orice falsă poezie, constă în faptul că noi elaborăm, cît trăim, cu forțele puse în acțiune în societatea în care ne ducem viața, ceea ce se distinge radical de procesul de cunoaștere stabilit prin mijloacele de transmitere obișnuite. Există deci în noi, individual și colectiv, o parte legată de experiența unică, hic et hunc, cu care constituim ceea ce trebuie numit efectiv „realitatea noastră actuală”, care corespunde unor operații în curs (nu unor rezultate) a unor complexitate își are sediul în carnea și singele nostru sau, mai prozaic spus, în faptele și gesturile noastre de fiecare zi...

Spunînd acestea, înțelegem că arta pe cale de a se făuri — de care nu te poți desprinde, așa cum nu-ți poți părăsi propria piele — ne propune nu numai un demers ce aparține modului de cunoaștere stabilit, dar și, ceea ce e infinit mai important, niște modele operatorii, totodată sensibile și inteligibile, ce ne dimensionează la propria noastră acțiune și la cea a epocii noastre. Artiștii de astăzi în acțiune, în felul lor, sînt cei care modifică ceea ce e moștenit și pregătesc, prin însăși activitatea lor, modele de care avem nevoie, nu numai pentru a adapta cunoașterea trecutului la condițiile epocii noastre, dar pentru a răspunde sfîdării viitorului construind lumea și valorile pe măsura sa.

„ART ET COMMUNICATION”

Traducere de
NATALIA SELEȘTEANU

REDACȚIA:

Conf. univ. dr. GHEORGHE ACHIȚE
(redactor șef)

GRIGORE ARBORE; ANA BLANDIANA;
SIMELIA BRON; ADRIAN DOHOTARU
(redactor șef adjunct); ȘTEFAN IUREȘ;
AURA MĂTEI SĂVULESCU

Prezentarea grafică:
MIRCEA GHEORGHE

Intre iluzie și prejudecată : ambibiția de a fi lucid

În tentativa noastră de înțelegere a fenomenelor de ordin estetic, va trebui să ținem seama că există două mari forțe: cea a iluziilor și cea a prejudecăților, exercitând permanent, pe planul cunoașterii, o anumită acțiune nu fără consecințe negative. Plătim cu toții, neîncetat, un regretabil tribut, atât iluziilor pe care ni le facem despre artă, cât și acelor prejudecăți în lumina cărora aceasta urmează a fi abordată. Cineva observă, odată, că modalitatea de a exista fără să-ți faci iluzii și fără să plătești un oarecare tribut prejudecății nu a fost încă inventată. Chiar dacă un asemenea adevăr nu poate fi contestat, e greu să ne împăcăm totuși vreodată cu el. Veșnic stăruie în fața noastră, ca un fel de față morgana, ambiția lucidității. A fi lucid se traduce prin a ține seama de datele experienței, chiar atunci când ele nu ne convin, chiar atunci când ele ne apar incomode. Iluziile, prejudecățile și atât de umana aspirație spre luciditate reprezintă grupul de elemente pe care cel ce își propune să înțeleagă unele situații spirituale contemporane e dator să-l aibă mereu în vedere.

Prin intermediul acestei rubrici — texte celebre de estetică — am urmărit și urmărim, de aproape cinci ani, să aducem în discuția cititorilor cele mai diverse poziții estetice, specifice secolului XX. Se poate astfel vedea cât de mult s-au schimbat lucrurile prin comparație cu „epoca lui Maiorescu” sau Gherea. Încercând să discutăm, de exemplu, despre domeniul contemporan al artei, noi va trebui să ținem seama atât de ceea ce se petrece obiectiv în cîmpul artei, de situațiile ivite, de experiențele întreprinse, de aspirațiile nutrite, cât și de ceea ce se „spune” despre artă în vremea noastră. Circulă atîtea reprezentări! Cuvîntul artă e utilizat cu atîtea accepțiuni, încît nu mai știm, practic, ce este și ce nu este artă. Atitudinea cea mai comodă se traduce, fără îndoială, prin raportarea la artă numai pe linia operelor consacrate, a marilor creații ale trecutului, adăpostite în muzee și colecții, figurînd în prestigioase albume și cataloage, în timp ce pentru creația artistică prezentă, rămîn deschise porțile tuturor confuziilor, generate atât de grupul „iluzii”, cât și de „prejudecăți”. Fără a avea pretenția epuizării problematicii atât de complexe, înscrisă în perimetrul cultural-artistic amintit, reținem cîteva confuzii frecvente.

Să discutăm, mai întii, despre confuziile stînd sub semnul iluziilor ce funcționează pe tema artei contemporane.

Nu puțini oameni nutresc convingerea că în condițiile contradicțiilor lumii de azi, artei îi revine un adevărat rol „salvator”. Ceea ce nu pot rezolva savanții, ceea ce nu pot rezolva tehnicienii, ceea ce nu pot rezolva oamenii simpli, urmează să rezolve artistul. Speranțele care se pun în arta modernă pornesc, nu o dată, de la această iluzie care, la origine, conține indiscutabil și un simbul de adevăr. Ce poate face arta în condițiile lumii de azi? Ce pot artiștii întreprinde în condițiile unei lumi frământate de atîtea conflicte și măcinată de atîtea contradicții? Nu pot, fără îndoială, decît să le amintească oamenilor că ei sînt oameni și că specific poziției umane pare a fi efortul de înțelegere; acceptarea sau refuzul dincolo de înțe-

legere trimit la o poziție care nu mai permite disocierea umanului de inuman. Din acest punct de vedere, înseși experiențele la care au recurs artiștii par a constitui un test cu privire la capacitatea noastră de a ne comporta în fața unei situații inedite. Atît reacția de refuz, cît și reacția de acceptare categorică au nevoie să fie trecute ulterior prin filtrul înțelegerii. Și faptul că atît de mult se discută astăzi despre artă, poate constitui într-adevăr un indiciu că umanitatea se forțează în spiritul aceluiași permanent efort de înțelegere, fără de care noi nu mai sintem noi. Dincolo însă de un asemenea adevăr vag, încep speculațiile de tot felul. Dincolo de efortul înțelegerii, intervine domeniul iluziilor despre artă ce funcționează la diferite niveluri ale civilizației de azi: cultul exacerbat al noutății, al originalității, fervoarea experimentelor, mitul tehnicilor și al procedeelelor creative — toate trimitînd la un fenomen manieristic evident. Nu prin experiențe sterile, fără îndoială, lumea poate fi salvată din complexul de contradicții în care se zbate astăzi și din conflictele care o macină. A aminti omului ce trebuie să fie, a fost misiunea de totdeauna a artei. A ne imagina că arta de astăzi, mai mult decît arta de ieri, se înscrie pe linia unei atari misiuni, reprezintă, desigur, o iluzie.

Din altă perspectivă, ne apare iluzia referitoare la faptul că arta contemporană e datoare să țină pasul cu progresele înregistrate în domeniul științei și tehnicii, refuzînd hotărît sistemul de forme perimate, pe care caută să ni-l impună moștenirea artistică a trecutului. S-a ajuns, pornindu-se de aici, la o adevărată goană după inedit, s-a ajuns, pornindu-se de aici, la o aventură preconizînd sfidarea tuturor principiilor estetice recunoscute, sfidarea fireștii noastre nevoi de frumos.

Nutrînd ambiția să descopere, pe planul conștiinței și al comportamentului nostru, echivalente a ceea ce știința a descoperit în domeniul energiei atomice, al ciberneticii sau al construcției de rachete, nu puțini artiștii se lansează, în ultimele decenii ale secolului XX, în nebuna aventură a iraționalului. Astfel, ajunge, o bună parte a artei moderne, să se îndepărteze de public, să se sustragă efortului lucid de înțelegere.

Ruptura cu publicul, în cazul creației unora dintre artiștii de avangardă, generează și întreține o altă iluzie, aceea că întotdeauna prezentul nu este pregătît să înțeleagă pe artistul autentic și că numai posteritatea va putea să instaureze dreptatea, va putea să-l aprecieze. Nădăjduind sau nu că posteritatea îi va înțelege, numeroși artiștii, nutrînd sincer convingerea că astăzi nu pot fi înțeleși, își risipesc energia, își risipesc forțele, își risipesc imaginația, în efortul de creare a unor forme, care trimit doar vag la problematica presantă a lumii din jur, la frământările specifice omului de astăzi. Artă modernă se rupe, în numele acestei iluzii, nu numai de public, cum se spune, dar și de viață.

Să examinăm, acum, cîteva dintre confuziile stînd sub semnul prejudecăților ce funcționează pe tema artei contemporane.

La nivelul discursului comun despre artă, publicul este înțeles ca o entitate pașnică,

căruiă trebuie să i se ofere, spre contemplare, produse estetice în conformitate cu gradul său de pregătire, de instrucție artistică. În măsura în care intervine problema unor opere ce necesită un anumit efort de înțelegere, imediat acestea sînt taxate ca fiind „lipsite de conținut”, rupte de problemele vieții, străine de interesele oamenilor. Trebuie ținut seama că noi ne formăm, totuși, inclusiv pe linia gusturilor noastre, pe linia opțiunilor noastre estetice, la școala creației artistice a trecutului. În numele a ceea ce am văzut, a ceea ce am cunoscut, a ceea ce am acceptat că este arta, în numele a ceea ce am citit că este arta sau am aflat de la alții că este arta, noi judecăm creația artistică prezentă. Evident, intervine, din acest punct de vedere, un anumit „conflict” între arta prezentului și gusturile noastre, formate la școala artei trecute, care, chiar dacă conține unele elemente de permanență, conține și altele stînd sub semnul efemerității pe care noi, de obicei, le confundăm cu primele. A judeca ceva, după criteriul ce nu îi sînt proprii, în virtutea faptului că avem de-a face cu aceeași clasă de obiecte, pe plan estetic conduce, indiscutabil, la o poziție eronată. O judecată valabilă în alte condiții devine, astfel, aplicată unui obiect, care prin însăși condiția sa, aceea de operă de artă, nu poate și nici nu trebuie să semene pînă la identificare cu altul. Judecata valabilă în alte condiții devine, astfel, nevalabilă în condițiile date. Judecata s-a transformat, astfel, în prejudecată. Cîte nu sînt prejudecățile care circulă curent cu privire la rosturile artei în lumea de astăzi, înțesele în lumina celor analizate mai sus. Arhitectura sau muzica sînt abordate în lumina criteriilor de care dispune literatura, cea mai „populară” dintre arte. Muzica, în măsura în care nu posedă o anecdotică, e considerată ca fiind „lipsită de idei”. Simplitatea compoziției, specifică picturii unui Klee sau Mondrian, este identificată cu improvizația pe care oricine ar putea s-o practice. Ingeniozitatea este identificată cu șarlatania.

Iată-ne în situația de a vorbi despre artă supuși fiind la presiuni din ambele direcții, atât din direcția iluziilor, cât și din cea a prejudecăților. Dacă ne gîndim nu numai la misiunea esteticianului, dar și la aceea a pedagogului, în condițiile unui sistem de contradicții atât de complex, vedem că e foarte greu să întreprinzi ceva în vederea asigurării unui plus de ordine, de claritate și precizie. Cu toate acestea, însuși efortul nostru de a fi conștienți atât de forța de seducție a iluziilor, cât și de cea a prejudecăților, arată că anumite limite de înțelegere a fenomenului artă în condițiile civilizației de astăzi, pot fi depășite. Publicăm, în acest număr, un text semnat de René Berger, cunoscut critic de artă francez, reprezentînd o conferință, ținută în cadrul UNESCO, pe tema „Locul și rolul artei în educație, ca mod de afirmare personală, ca expresie și depășire a unei oarecare angoase colective, ca modalitate de acces la valori mai universale”. E un text care aduce în discuție fenomenul artei tocmai în lumina celor arătate mai sus.

GHEORGHE ACHIȚEI